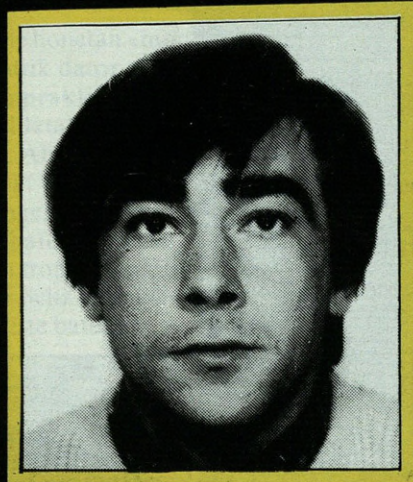
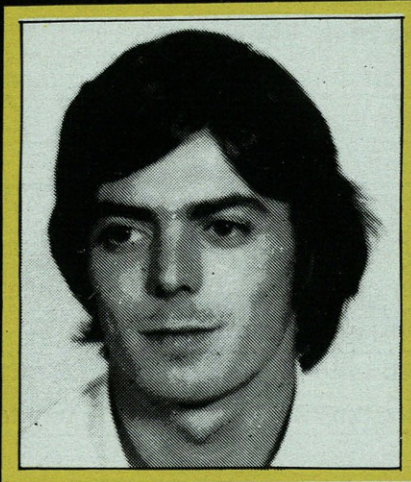

ARGIA

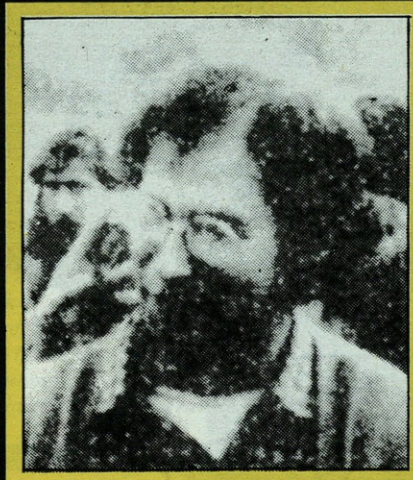
1985 Irailak 29 – XLVIII urtea – 1.074. zenbakia – 110 pezeta / 6 libera

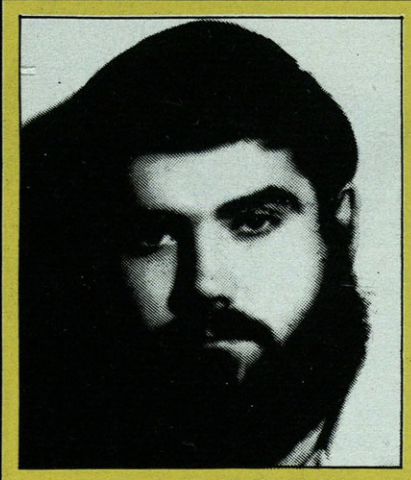
Sabin Etxaide, Eskumotza

Agustin Irazustabarrena, Legra

Joxe Mari Etxaniz, Potros

Iñazio Astiasuinzarra, Beltza

ERREFUXIATUAK:

**GOBERNUAK
EXPULSATU
ETA GAL-EK
TIROKATU**

- **ETB-ko greba, amaiturik**
- **Piarres Xarriton euskaltzain berriarekin solasean**
- **Arantxa Mendizabal, oraindik ere EHU-ko errektorea**
- **Prostituzioa eraldaturik drogaren eraginez**

eranskina:

AFRIKAKO MERTZENARIOAK

**EAJ-en Alderdi Eguna 85
BARNE BORROKA ETA
HAUTESKUNDEEN
ARTEAN**

EZ GARA BAKARRAK

HORREK HOBEAK IZATERA BEHARTZEN GAIT

Gipuzkoan badago beste finantz entitaterik.

Beste lekurik, zuk non zure aurrezkiak gorde, kredituak eskatu, kontu korronteak ireki, edo beste zeinnahi gestio ekonomiko konpondu.

Ez gara bakarrak. Eta badakigu.

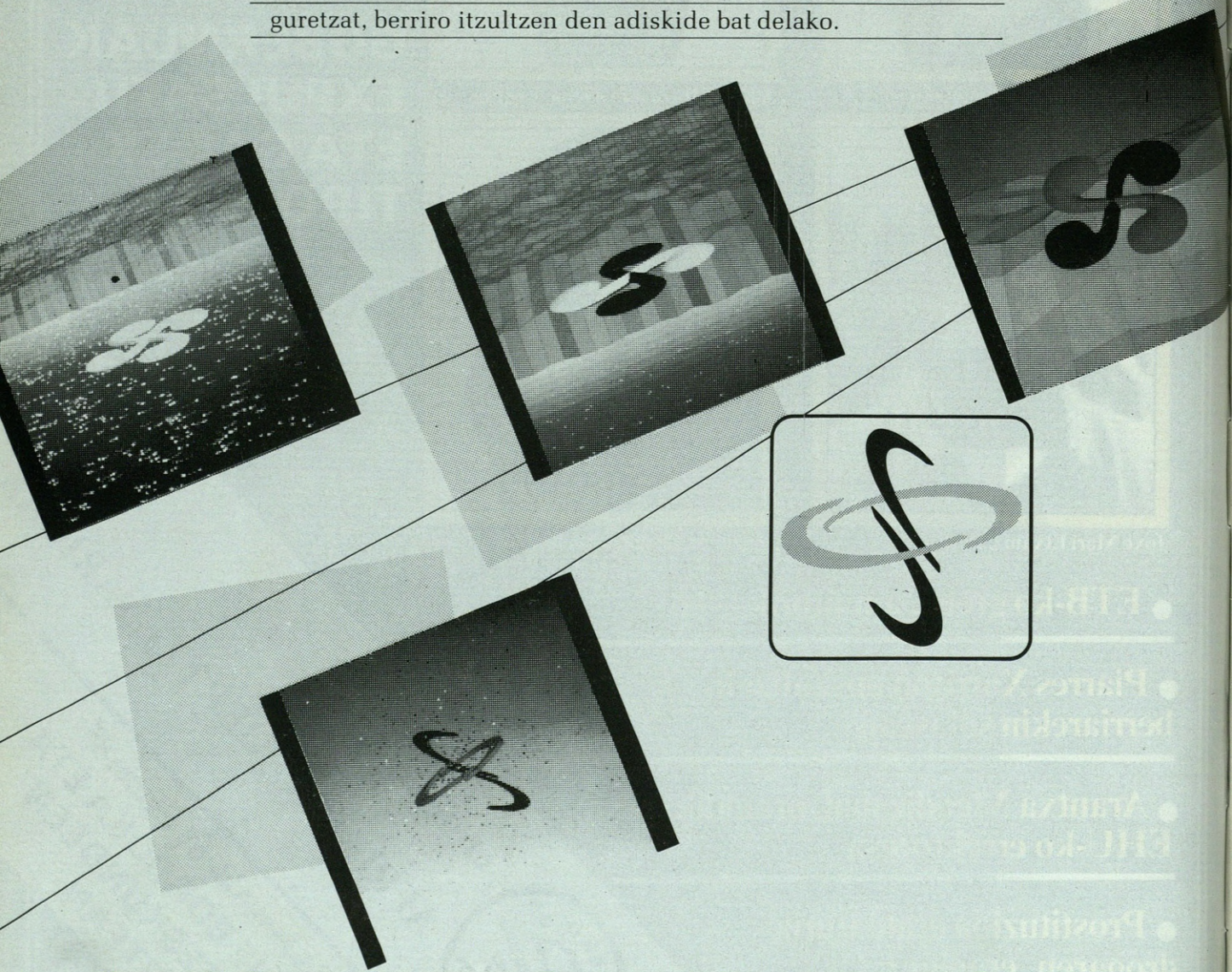
Eta badakigu ze, zuk aukera zenezakeelako, guk besteek baino hobeto lan egin behar dugula.

Eta horretantxe ari gara.

Zerbitzu berriak sortuz. Bulegoak zabalduz. Zure eguneroko bizitzan lagunduko dizuten produktuak gehituz.

Eta, guztiaren gaintik, bezeroa gauzarik inportanteena delako zerbitzu-jarrera mantenduz.

Zu gabe, gu ere ez ginatekeelako izango. Eta bezero bat, guretzat, berriro itzultzen den adiskide bat delako.

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

1.074. zenbakia

4.— Aste giroa.

POLITIKA

- 10.— Ttanttaka. Esteban Galar.
- 11.— Errefuxiatuak espulzioen beldur eta atentatuaren ikaraz. J.L.
- 14.— Alderdi Eguna, PNVren krisiaren ispilu. I.Zubiondo.
- 18.— Mundua ez da borobila. Fanxin.

ERREPORTAIK

- 20.— Arantza Mendizabal oraindak errektorea dugu. L. Mintegi.
- 23.— R.Andreu eta C.Vazquez: «drogak erabat aldatu du prostituzioaren mundua». E.Jimenez.
- 26.— Xarritonek: «orrialde baten idazteko egun osoa behar dut». Itxaro Borda.

KULTURA

- 29.— Kultur Ataria.
- 30.— Nafarroa oinez: Ilusioaren eta lanaren emaitzak. Peru Unzueta.
- 32.— Asun Baltzola: umeen hainbat mundu irudietan. E.Jimenez.
- 34.— Euskal Herriko artistak Kanbon. Itxaro Borda.
- 36.— Maskarada: profesional batzuren poza eta negarra. L.Mintegi.
- 38.— Txutxumutxuka. Sabin.

ETA BESTE...

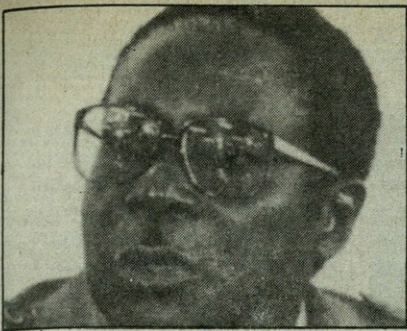
- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertsoak: Ardoak sudurrari. «Donosti»
- 42.— Azkena: ETBko grebaren birtartekoak eta ondorengoak. Josu Landa.

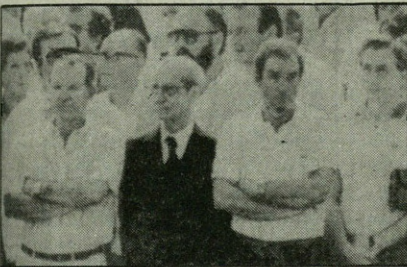
Aste honetako kultur saila ohi baino mamitsuago dator; Edorta Jimenez, Itxaro Borda eta Laura Mintegik eginiko entrebistak nabarmentzen dira. Lehenak haurren munduaz horren jakitun den Asun Baltzolari heldu dio mikrofonoarekin (32.or.). Bigarrenak Kanboko «Euskal Herriko artistak» izeneko erakusketari kritika bat egiteaz batera bi elkarrizketa burutu ditu, T.Seguin-Lerembourek eta Manex Lanathouarekin (34.or.). Laura bere aldetik «Maskarada»koekin ari da solasean; estrenatu berriko «Gastibeltzaren karabinak» obraz eta bestez 36.or.ean mintzo zaizkigu.

Hiru entrebista gehiago erdiko orrialdeetan: Arantza Mendizabal errektorea-rekin L.Mintegik bat prestatu du (20.or.), prostituten oraingo egoera aztertu duten Rosa Andreu eta Karmele Vazquez-ekin Edorta Jimenez ari da lasaian (23.or.), eta hirugarrena, iparraldetik datorrena eta Itxaro Bordak Pierres Xarriton-i egin diiona, 27.or.tik aurrera kausituko duzu.

Aste honetan «monografiko» batez loditurik dator astekaria. Mertzenarioen praktika nardagarriaz zortzi orrialdetako koadernilo bat paratu dugu, Afrikako kasu birekin zentratu garel: Seychelles irletan 1981ean berrogeitaka mertzenarioen saioa alde batetik eta Angola inbaditzen duten tropa hegoafrikatarren desmasietaz beltz baten testimonio izugarri bat beste batetik.

Politika momentu gogorrek bezain inportanteak bizitzen ari gara Euskadin. Bi gaik osatzen dute sail honi (10-17 or.) de-
dikatzeko Baionako atentatua eta gero euskal errefuxiatuentzat «irekitzen» diren perspektibak (Josu Landa Cristianne Fando-rekin izana da), eta PNVren aurten Alderdi Eguna dela eta hiru probintzitan maioritario den indarraren oraingo momentuaren deskribapena (Iñaki Zubiondok Gasteizko materialeak aztertzen ditu).

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos.

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.
Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.
Administrazioa: Jon Barandiaran.
D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonaenea-behea. DONOSTIA-20012.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta
Iparr. Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzeritarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

URRIA 5 URRIA 11

Urriaren 7an ilbehera

mareak: (urriaren 6an)
gora: 08,07 eta 20,44
behera: 01,56 eta 14,35

eguzkia: (urriaren 6an)
irten: 07,15
sartu: 18,50

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Iñaki CAMINO

ORDU ALFERREN SEGIDA

Jon Casenave

Egilea: Jon Casenave.
Titulua: Ordu alferren segida.

Argitaletxea: Elkar. Euskal Literatura. Olerkia 29.

Ezaugarriak: 75 orrialde.

Jon Casenave idazle eza-guna dugu. Lehen ere argitaratuak ditu Ustela sailean hiru liburu: «Zutaz amoroski», «Itsumandoka» eta «Azkenean dilindan». Liburu hau 84. urteko Azkue saria irabazi zuena da. Liburuak hiru aro ezagutzen ditu. Aurrena, koblakari baten gaztaroa da: gortean koblen truke jatena eskuratzeko du idazle honek. Han ezagutuko ditu lehen maitalea, gastronomo bizkor er-

neak, margolari trebeak nahiz gudu bortitzak. Dena dela, erregeren samurtze batek izkutatu beharrean uzten du koblakaria, handik aitzinera erromes ibilki. Erromesak bakardadea, hotza, harrikadak eta negu mineko lo dorpeak ezagutuko ditu. Etengabeko bidean, mesfidantza izango du beti abegitasunik gabeko bizi-moduan. Azkenik, hiltzerako orduan Negumendira doa, konturatua baita gauza eta izaki orok dutela hurbil beren suntsitzea, hautsa besterik ez garena. Lehena-ren oroitzapenetan murgildurik, itxaropenik gabeko erioenganatzean isurtzen da uraren antzera.

Liburuak dakarren filosofiarren laburtze sinpleegi hau egin eta gero, eta bere poesiaren lerroei darien giroa aski poetikoa den arren, eni indar gabeko poesia iruditu zaidala aitortu behar dut: prosatik hurbilegi dauden lerro hauek, poetikotasun nabaria dute, gai arras lanbrotsua eta mitikoa gainera, baina hitzen loturek ez dute irudi orok dakarren dantza sortzen, indarra esaten denak du, ez esaten denaren formak. Beldur naiz ene eritziari behar baino garrantzi gehiago ematen ari ote naizen, baina sujerentziarako aukera gutti ediren dut lerroetan, eta Casenaveren poesiak ez nau bete, poesi osoko pindarrak badira, ez ederrez faltan, baina bai eskasian kopuruz.

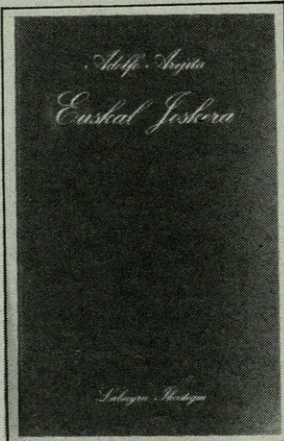
Egilea: Adolfo Arejita.

Titulua: Euskal Joskera.

Argitaletxea: Labayru ikastegia. 6.a

Ezaugarriak: 950 pta. 327 orrialde.

Euskal sintaxi edo joskera arloan zerbait egin behar zela ta, liburu hau argitaratzea erabaki zuen Adolfo duela zazpi urte, berbaz zein idatziz, euskararen jatorrizko ta berezko egikera patxadaz erabiltzen ikasteko. Ez dira esaldi menperatu guztiak azaltzen, kontsekutibo, konparatibo ta garrantzi gutxiko besteren batzu kan-

poan geratu dira. Ageri direnak, aldiz, hauexek dituzue: euskal joskeraren lege ta berezitasun nagusiak; alkarren ondoko esaldiak, alkar kidetuak, esaldi osogariak, zehargaldera, erlatiboak, baldintzak, alandagutzikoak, zergatizkoak, aldizkoak, erazkoak eta helburuzkoak. Interes bereziko liburu bihurtzen zaigu berrau oinarria bizkaierak izan dituen eta dituen maisurik onenak izan direla jakinda. Añibarro, Astarloa, Etxeita eta Kirikiñotarrei, Azkue, Erkiaga, Zubikarai eta Zaratearrak eranstean zaizkie. 327 orrialdeetan barna, aurkituko dugu gehienok egiten ditugun hutsen arrazoia eta konponbidea adieraziko diguten argibideak. Aitatzeko da ere, ez dela bizkaiera liburuaren oinarri soilik, liburu bera ere bizkaiera batuz idatzirik baitago. Berrargitaratua beraz Bizkaiko euskraren joskera.

Titulua: (Bertso-paperak) Xenpelar saria.

Argitaletxea: Gipuzkoako Aurrezko kutxa. Jakin saila 13.a

Ezaugarriak: 228 orrialde.

Pozteko modukoa da Errenteriako Xenpelar etxeak beregain hartu duen ardura, hemendik aurrerako (Xenpelar) bertso paper lehiaketen antolakuntza bere bizkar uztea onartu baitu. Hemendik aitzin gertatuko direnak utziz, esan dezagun Gipuzkoako Aurrezki kutxa probintzialak kalera-tu duen liburu hau, 84. urte-

ko sariketara azaldu ziren bertso jarrien bilduma dela. Hitzaurrean 61-62. urtetan hasitako bertso-paper lehiaketa honen historia llaburra ematen digute, 78. etik 84.era bitartean izandako sei urteko hutsunearen berri azalduz. Hutsuneak hutsune, 84. urteko edizioa arrakasta bikaineko lehiaketa izan genuen, 1.1 bertso sail bidali bait zituzten. Irabazle Jesusmari Mendizabal izan omen zen, (etsipenarenak) izenekoekin. Bigarren Amuriza izan genuen, (Hil-kutxan ere kantari) izenekoekin, eta hirugarren, Pello Esnal Ormaetxea, (Bertso berriak nere kotxe txarrari) izenekoekin. Hurrenik, bertso mordo luzea argitaratu da, makina bertsolariarik jarriak. Hauen artean badira guretzat oso ezagunak direnak, hala nola: Espoñda, Garmendia, Imanol Lazkano, Arantzazu Loidi, Sarasuatarrak, Iñaki Azkune, Alkat, Aranalde, Josu Baez, Igerabide, Iraola, Martin Iturbe, Joxe Mari Lertxundi, Mendiburu, Olea, Euskitze, Xanti Zabala (Lexo), Zaldubi, Josu Zelaia eta beste asko ere. Primerako bertsolariak erruz bildu zituen lehiaketa hau ohore guztien jabe egin zaig-u.

Egilea: Euskaltzaleak bazkuna.

Titulua: eusko olerkiak. poesias vascas 1932.

Argitaletxea: Hordago.

Ezaugarriak: 96 orrialde.

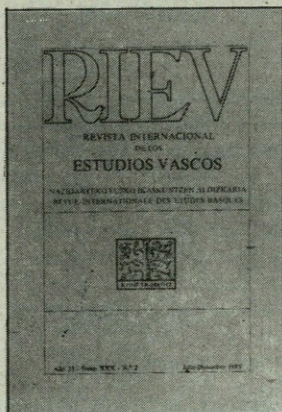
Ez da aspaldi Hordagok Euskaltzaleak bazkunak gerra aurrean antolatzen zituena olerki lehiaketetako olerki bilduma bi kaleratu dituela, 31. urtekoa eta 30. urtekoa hain zuzen.

Honakoan 32. urtekoak ditugu. Berriz ere Aitzolek hasten du hitzaurrearen bidez Hordagokoek faksimil antzean berrargitaratu duten olerki bilduma hau. Garai haietan Loramendi hil zela ta, haren bizitzari eta olermenari buruzko aipamenak egiten ditu Aitzolek.

Lehen zatian, Loramendi beraren (Barruntza leyoan) maite kanta, Jakakortajarena tar Txominen (maitaeziña) alkarriketan, mendia kalearekin etzabaidan ageri direlarik; Jauregitar Koldobikarena, «Maite Damu» dugu. Erkiagatar Eusebirena «Mendi goi-goyan» eta «Zorigaitz eta itxaropena»; Loidifar Paben joan berriarena dugu garai haietan idatzitako «Txapela», bi gazte lerdenen burrukaren berri neurtitzetan ematen diguna. Azkenik, «Udazkeneo abestia», Lazkozdar Xabierrena.

«Eusko poematxoak» dertizan sailean, bi olerki luze ditugu, Jakakortajarenafar Txominena bata eta Tapia-Perurenafar Alexandrrena bestea. «Azkatasun» honena eta «Len-euzkotarra gaia» harena.

Titulua: Riev. Revista Internacional de Estudios Vascos.

Año 33. Tomo XXX. N.2. Julio-Diciembre 1985.

Argitaletxea: Eusko Ikaskuntza. Gipuzkoako Diputazioa.

Ezaugarriak: 200 bat orrialde.

Aurtengo Riev-en bigarren zatia argitaratu berri dute. Lanen berri emango dizuegu banaka banaka. Cierbidek, «Semblanza y obra de Ladislao de Velasco 1871-1891», Jon Kortazarrek, Miranderen ironiaz dihardu, Justo Garatek, Von Jariges alemanak 1802. urtean Baiona, Gasteiz, Bilbo eta Burgos ezagutu ondoren egindako konparazioak eta jasotako inpresioak nola koak izan ziren azaltzen digu. Krutwig-ek «Crítica de la crítica» izeneko du, eta Manuel Lekuonak bertsoen osaketaz hitz egiten du: puntuak eta oinak, daktiloak eta espondaiakoak. Baita bertsolariek beren go-goan azken ostikada aurrenik pentsatu eta gero bertsoa nola osatzen doazen ere. Jose Luis Orellak, Leireko IX-XII. mendetako dokumentazioaren berri ematen du. Anjel Zelaiek, Urretabizkaia eta Iturralde euskal narradoreen idazmoldeak kontrajartzen ditu, hizkera, forma, ikuspuntua eta beste halakoak bi helburu diferente lortzeko eginak nola dauden esplikatuz. Xosé Estévezek, Ramon Villarensen «A historia» liburuaz dihardu, eta Pedro Ruiz Balerdik Onaindiaren «Gillen

Garateako batxillerra» nobela eta Ecoren «El nombre de la rosa» nobela lotzen ditu. Bibliografia kontuetan. Bizkaiko 1931 eta 1936 bitarteko irakaskuntza aztertzen da garaiko egunkariei jarraiki. Azkenik, «Arrasateko parrokoa eta Napoleon Bonaparte» Roke Mendizabalena; Ander Manterolaren «Eusko Ikaskuntzak euskal kulturari emandako fruituak» izeneko lana eta Jose Javier Granjak, Leoncio Urabayen eta Eusko Ikaskuntza lana. Bukatzeko, Manuel Lekuona 1984 saioaren ematea eta Arabako egoitza berriaren inaugurazioaren berri.

Egilea: Askoren artean.

Titulua: Eusko Ikaskuntza. Cuadernos de sección. Ciencias naturales 2.

Argitaletxea: Eusko Ikaskuntza.

Ezaugarriak: 200 orrialde.

Lan ugari ari da Eusko Ikaskuntza argitaratzen azken honetan. Gaurkoa natur zientziei dagokiena. Liburuaz zazpi lanez bazkatzen da.

Antonio Beak Euskal Herrian «Vipera aspis» eta «Vipera seoanei» sugero-rik duten banaketa geografikoa ematen digu. Alberto Gosák, azterketa biometrikoa egin du. Aztergai, Euskal Herriko podarcis saileko surangilen taxonomia harturik. Maria Jose Arraigo eta Antonio Beak, Euskal Herriko «Temporaria L» igelaren gaineko ohar-erak ematen dizkigute bere ugaltze habitataren ezaugarriak azalduz. Jabier Zabalen lanean, egagropilak eta tranpeoetaz baliaturik egindako Euskal Herriko «C. russula» eta «C. suaveolens» en bereizketa eta biometria aztertzen da. Iñigo Mendiola bere lanean, uztaila, abuztua, iraila eta urrian zehar, Gipuzkoan harrapatutako 71 «Glis glis» aleren bidez, espezie honen ugaltzeak aztertzen da. Patxi Herasek, Arabako katalogo briologikoko lehen hurbilketa egiten du. Eta

azkenik, Luis Egiluz Alarconek eta Luis Miguel Martínez Torresek, Oroz Bete-luko (Nafarroa, Mendebaldeko Pirineoa) domo paleozoikoan dauden tolesduren superposizioaz.

Egilea: Askoren artean.

Titulua: Hizkuntzen irakaskuntza: zenbait artikululu.

Argitaletxea: Eusko Jaurlaritzaren argitalpen zerbitzu nagusia. Euskara zerbitzua. Glotodidaktika lanak 5.

Hizkuntzen irakaskuntzan nabarmen gertatu diren lanen berri ematen duten artikuluen bilduma dugu Glotodidaktika sailak argitaratu duen liburu hau. Liburuan barrena, bigarren hizkuntzaren eskuratzea ikuspegi desberdinetatik tratatzen da, puntu diferentek ukituz. Sophie Moirandek, «Audiobisual integratua eta komunikazioa(k)» lanean, ikusentzunezko metodoen azterketa egiten du, beren mugak eta ongaitzak zehaztasunez aipatuz. Eddy Rouletena da bigarren artikulua. Izena, «Hizkuntza-zientzien laguntza bigarren hizkuntzak irakasteko metodo diferentek sortzeko, ikasle mota desberdinen arabera». Lan honetan konduktismoak hizkuntzen irakaskuntzan izandako eraginez mintzo zaigu, eta bigarren zatian, hizkuntz klaseetan faltatu izan diren zen-

bait elementu aipatzen ditu: kontestualizazioa, hizkuntz barianteen ezagupena eta beste. Hirugarrena Francis Gorbetena da, «Berezkoa du gizonak hutsegitea». Interes berezia du lan honek, ezen, hizkuntz errakuntza guztiak jatorri berekoak ez direla esplikatzeko baitu lanak; huts hauek porrotaren sinale ez direla dio berak, ikaste prozesuaren adierazgarri baizik. Alan C. Mc Lean-en artikulua ere oso inportantea da. Bertan, irakaslearen jainkotasuna apurtu nahi da, ikasleak dituen isiluneei eta antzekoei garrantzi handia emanik. Stephen M. Silvers-en lanean, «Erantzun fisiko osoa» izeneko bidea ageri da. Klase arruntetako tentsio giroa kritikatzeko da. Hitzaurreak dioenez, «Imajinazioa, aginduak eta erroreen onarpena dira bide honen zenbait ezaugarri». Francoise Demaizerek, informatikak hizkuntz irakaskuntza arloan dituen balia-bideez hitz egiten du.

lehiaketak

Pasai Hiria olerki Lehiaketa

Pasai Hiria izeneko olerki lehiaketa antolatu du udal liburutegiak, udaletxearen babesean, hamabost urtetik gorakoentzat.

Adin horretako edonork har dezake parte, nahiz euskaraz nahiz gaztelaniaz, nahi hainbat lanez, bakoitzak gutxienez 200 bertso izatekotan. Lehen saria 40.000 pezetakoa izango da. Bigarrena berriz, 20.000 pezetakoa.

Azaroaren 8rako bidali behar dira lanak, Pasaiako Udal-Liburutegira. Beste inon saritutako lanik ez da onartuko. Ezta argitaraturik ere. Egilearen egiazko deitua, helbidea, adina eta telefonoa kartazal itxi batetan izkutatuturik bidaliko dira.

Fandango eta arin-arin txistu-musika lehiaketa

Fandango eta arin-arin txistu-musika lehiaketa antolatu du Segurako udalak. 1986ko ekainean ospatuko den Euskadiko Dantza Txapelketarako doinu berriak izatearren. Nahi hainbat lan bidali ditzake bakoitzak, **Urtarrilaren 31rako** Segurako udaletxera. Dantzarako egoia den ala ez kontuan izango du epai-mahaiak, dantza txapelketarako musika eskatzen denez.

Komiki Txapelketa eta Argazki Erakusketa antolatu ditu Jauralaritzak

Aurreko batetan esaten ginen bezala, Jauralaritzaren Hezkuntza Sailak aipatutako ekinza horiek antolatu ditu. Komikiak txuribeltzez edo ta koloretan azal daitezke, eta errotuladorez, pintzelez, boligrafoz eta lumaz egin ditzakezue.

Epaimahaiak hiru sari banatuko ditu, 20.000, 10.000 eta 5.000 pezetakoa, hain zuzen. Bi kategori izango dira, bata 16 urtetik 19 urterarte, eta bestea 20 urtetik 26 urte bitartekoa.

Argazki erakusketan ere kategori eta sari berberak izango dira. Argazkiek, hala ere, gai baten ingurukoak izan beharko dute. Gaztedia eta aisia. Bestalde, argazkiak txuribeltzez, kolorez edo ta diapositiba gisara aurkeztuko dira.

Xehetasun gehiago behar baduzue, jo Kulturako Lurralde-Ordezkaritzetara.

Donostiako II. Eskultur Bienala

Donostiako udaletxeak kaleratu ditu bienal honetan parte hartzeko betebeharrak diren baldintzak. Edonork aurkez dezake bere

obraren bat. Gaia eta erabiliko den teknika eskultorearen esku geratzen da.

Obrak aurkezteko epea **Abenduaren 10ean** irekiko da, eta **Urtarrilaren 10a** arte iraungo du. Lehen sarituak 1.500.000 pezeta jasoko ditu. Lehenengo sarituen obrek San Telmo Museoa erakusketak antolatuko da.

Euskadiko musikari amateurren lehen Lehiaketa

Urriaren 31tik Azaroaren 2a bitartean ospatuko da Zallan Pop, Rock eta Folk musika lehiaketa hori. Ekitaldi hau Enkarterrietako Kultur Elkarteak antolaturiko zirkuito baten barruan kokaturik dago. Bertan parte hartuko duten taldeek ez dute kalear diskarik izango eta Pop, Rock edo ta Folk motatako musika jo beharko dute.

Lehiaketa honek diru saria jasotzeaz gain beste zerbait ere eskeintzen die parte hartuko duten taldeei, Hilargi-Discos Suicidas izeneko dika etxean diska bat grabatzeko aukera, alegia.

kirolak

eskubaloia, saskibaloia, hankabaloia

Asteburu honetan baduzue: **urriak 5ean**, iluntzeko 8retan, Irungo Urtzu polikiroldegian, **eskubaloia** partidatu bat: Elgorriaga-Bidasoa Leon-go Ademar-en aurka. Emakumezko eskubaloian egun horretako goizeko 11tan Hernaniko polikiroldegira hurbilduko denak Hernani-Iber partidua ikusi ahaliko du. **Futbole**an berriz, igandez, Atotxan, arratsaldeko 5etan, Real España-aren kontra arituko da. Eta **saskibaloian** larunbatez **urriak 5ean**, Bilboko La Casilla polikiroldegian, Caja Bilbao eta Canoe buruz-buru ikusteko aukera.

kantaldiak

OSKORRI: urriak 5, larunbata, Legazpian gaueko 10:30etan.

urriak 6, igandea, iluntzeko 8:30etan, Ooreretako Musika plazan.

urriak 11, Lesakako Herriko Frontoian, gaueko 10etan.

ERROBI: urriak 5, larunbata, Karrantzan.

IMANOL: urriak 11, Aguraingo herriko jaietan, polikiroldegian iluntzeko 9etan.

NIKO ETXART eta URKO: Orduñan, urriak 11.

ITOIZ: urriak 5, Alzumarteko plazan.

urriak 6, Santestebango Bordatxo diskotekan.

urriak 12, Basauriko Futbol Zelaian.

BENITO LERTXUNDI eta BRESCHI: urriak 5, Oiartzungo Madalenso-ro pilotalekuan.

ikastaroak

Zeramika eta tapizgintza ikastaroak

Donostiako Katalina Erauso izeneko elkarteak antolaturik, zeramika eta tapizgintzako ikastaroak egingo dira. Klaseak asteen birritan izango dira -goizean, arratsaldean eta gauean-. Taldeak mugatuak direnez, interesaturik dagoen jendeak izena ahalik eta lehen eman dezala izena. Informazio gehiago: Groseko Gran Via kalean, hamargarren zenbakian.

Eskulan ikastaroak Bergaran

Bergaran izango diren ikastaro hauek arlo ugari landuko da. Besteak beste, tapizak eta makramea, zermika, egurlana, yoga eta errelajazioa...Bestelako informaziorik behar baduzue

dei telefono honetara arratsaldeko 6etatik 7ak bitartean, 761036.

Egurlan ikastaroa Zarautzen

Artezaileak izeneko elkar-teak antolatutako ikastaroa dugu hau. Klaseak Santos Azpeitiak emango ditu, eta **Urriaren 2an** hasiko dira. Beraz, mugi zaitezte azken tokia hutsik aurkitu nahi baduzue. Izen ematea Artezaileak elkartearen bulegoan izango da.

euskaldunen afariak

Bilbon hamargarren afaria

Urriaren 5ean, gaueko 9etan, Albia Jatetxean ospatuko da hamargarren afari hau. Bertara joateko asmorik baldin baduzu honoko dendatan topa dezakezu zure txartela: Herriak, Verdes, Kiriño eta Galeria del Libro.

antzerkia

Gasteizko antzerki lehiaketak

Aurreko astean hasi zen lehiaketa honek **urriaren 10erarte** iraungo du. Hauek dituzu bitartean ikus ditzakezun obrak: **urriaren 6an** Theatre Du Lierre talde frantsezak L'Opera Nomade antzeztuko du, 8 eta 9an berriaz, Marcel Marceau mimoak Pantomimas de Estilo eta Pantomimas de Bip. Hurrengo egunean, egunak **10**, Pigeon Trop Comedy talde holandarrak bere Prisa Terapia. Azken hau sketches eta improbisazioz beterik dagoen obra omen da.

kilometroak 85

Kilometroak-en eguna eta hamabostaldia

Hamabostaldi kultural dagoeneko martxan doalarik, **urriaren 5ean** 14 ordu euskaraz ospatuko da. Egun honetako ekintza guztiak Legazpiko Haztegi ikastolan izango dira. Ekintza ugariak eta hala izan behar 14 ordu horiek betetzeko. Goizez hasiko dira txistulariak Goiz-Eresia joaz. Hauen ondoren eta goizeko 11etan haur jolas eta lehiaketak izango ditu Legazpi alde-

antolatutako ekintza hauen artean Sebastopoleko Titiriteroak eta dantza lehiaketa dituzu.

Azkenik 14 ordu euskaraz hauek amaitzeko, gaueko 10etan, Oskorri taldearen jaialdia ospatuko da Legazpiko Haztegi ikastolan.

Jadanik badakizuen bezala, **urriaren 6ean** ospatuko da Kilometroak-en egun zalapartatsua. Zirkuitoa Urretxun kokaturik dago eta makina bat euskalzale bilduko da bertan. Goizez hasiko dira ekintzak. Lehenengoa, Goiz-Eresia izango dugu, txalaparta Legazpitik Urretxura abiatuz. Hortik aurrera, egun osoan, izango da zer ikusirik. Zoaz!

nafarroa oinez

Ikastolen eguna Lizarran

Urriaren 13an Lizarran ospatuko den ikastolen aldeko egunerako honoko ekintzak antolatu dira. Ekitaldiak lau areatan emango dira.

Lehenengo arean, goizeko 11etan, Larraiza dantza taldea arituko da, 12etan Ibai-ega, eta ordubatean Azpeitiako Itsasi dantza taldea. Ordu-bietan bazkari herrikoia, eta hiruretan bertsolari saioari emango zaio hasiera. Bertan Lopategi, Mendizabal, Argiñarena, Amuriza eta Abu-

ruza ihardungo dira. Ondoren, Lizarrako Tximeleta eta Donostiako Txanbela taldeak. Gero, Gasteizko Patxi-Xaki txalaparta jotzaileak.

Bigarren arean, Sebastopoleko Titiriteroak, haur jolasak eta dantza saioak goizez ospatzeko. Ordubata térditan Oinarin laskaoar txistulari eta Antzar txaranga. Arratsalde, fanfarreak, gaiteroak, txistulariak...

Hirugarren arean, beste bertsolari saioa, lehen aipaturikoak Lizarra Ikastolako bertsolari gazteekin tartekatuko omen dira. Laugarren arearako dantzataldeak, txarngak eta txistularien emaldiak. Arratsaldean Joko antzerki taldeak beren lan bat eskenaratuko du. Aizkolari eta harrijasotzaileen probak gero.

txapelketak

Argazki txapelketa Andoain

Euskalduna Mendigoizale Elkar-teak antolatu du aurten bere V. argazki txapelketa. Gaia mendia izango da noski, baina mendiarekin loturik dagoen edozein arlo landu daiteke, espeleologia, eskia, eskalada, eskursionismoa, etab. Partehartzaile bakoitzak lau argazki aurkez ditzake gehienez, eta noski, inon sarituak izan ez diren argazkiak. Euskalduna Mendigoizale taldeak Kale Berriko lehenengo zenbakian duen egoitzara bidali behar dituzue **urriaren 31** baino lehen.

Txartel txapelketa Tolosan

Kafetegiak izeneko gaia-
ren inguruan Tolosako Iruña kafetegiak mural txapelketa bat antolatu du. Kartelak aurkezteko epea **abenduaren 29an** amaitzen da, eta saria bakarra izango da, 40.000 pe-

zetatako bat hain zuzen. **Abenduaren 10**ean kartelak erakusketa moduan aurkeztuko dira eta egun berean epaimahaiak bere erabakia hartuko du.

Parte hartu nahi dutenek bi txartel aurkez ditzakete gehienez, eta beren izen eta gainontzeko datuak sobre itxi batean igorriko dituzte, honokoak dira jarritako baldintzak. Besterik jakin nahi izanez gero Iruña kafetegia jo ezazue. Tolosako Gorriti Enparantzan. Tf: 672038.

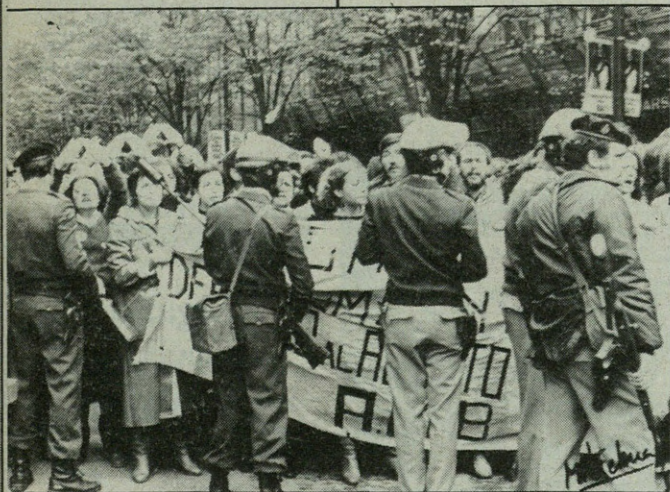
ihardunaldiak

Emakume Aldenduen Taldeak arazo honen inguruan jasotako esperientziak azalduko ditu.

Bukatzeko, **urriaren 11**ean Zaramagako Taldeak diapositiba saio bat eskeiniko du.

Emakumearekiko biolentziaren aurkako hamabostaldia

Donostiako Emakumeen Asanbladaren Agresioen Aurkako Komisioak antolatu du hamabostaldi hau. Bere asmo nagusia emakumeek jasaten dituzten agresioak sa-

Emakume Aldenduen Taldeak hitzaldiak antolatu Gasteizen

Urriaren 8an ekingo zaio talde honek antolatu duen hitzaldi sailari.

Aldentzearen ikuspegi legala aztertuko du abokatu batek **urriaren 8**an Grupo en Reyes de Navarra delakoaren egoitzetan.

Urriaren 9an berriz, talde honen ordezkatzailak separazioari buruz mintzatuko dira. Aldendu aurretik, gauzatzen ari den bitartean eta ondoren suertatzen den garapenari buruz hitz egingo dute.

Urriaren 10ean, Iruñeako

latzea da. Arazoaren inguruan sensibilizazio kanpaina bat antolatu nahi dute, eta horretarako zazpi dira prestatu dituzten hitzaldiak. **Urriaren 5**ean, ostirala, La Moneda izeneko baserrian (La Paz) izango da horietako hitzaldi bat. Hurrengo, **urriaren 8**an Larratxon Auzo Elkarteak duen egoitzean izango da.

Galiziar, kataluniar eta euskaldun idazleen II. ihardunaldiak Donostian

Honoko ihardunaldiak Donostian **urriaren 4, 5** eta **6**ean ospatuko dira.

Urriaren 4ean Jabego Intelektualaren Legeari buruzko txostenak irakurriz ekingo zaie ihardunaldiei. **Urriaren 5**ean Luis Rei-ek Idazle galiziarra eta egunkariak gaiaz hitz egingo du. Josep Maria Llopart-ek Idazleen esku-bide eta betebeharrak Katalunia eta Madrilko administrazioarekiko argituko ditu. Jose Mari Velez de Mendizabal Euskal Idazleen Elkartea eta Administrazioaz arituko da. Ondoren, literaturan oinarritutako filmeak eskeiniko dira. La Casa del Pare Gabriel Arestiren poemari oinarritutako zazpi minutuko filmea. Mama Asunción Bilboko lehiaketan 1.984ean saritutako laburmetraia. Azkenik, Andu Lertxundiren Hamaseigarrenean aidanez. **Urriaren 6**ean txosten hauek irakurriko dira Miramar Jauregian, goizeko 10etatik ordubiak bitartean: Maria Xosé Queizan-ek Maitasun eza Rosaliaren lanean, Xosé Maria Alvarez-ek Poesia-irakurlea Galizian, Jaime Fuster-ek Bide berriak literatura-rako entzun-ikusgailuen bidez, Jaime Pérez Montañer-ek Olerkia olerkiaren irakurgai gisa, José Luis Alvarez Enparantza 'Txillardegi'k. Liburugintza, egunkariak eta idazleak hizkuntza zapalduetan, eta Andu Lertxundik Idazlea zine-zuzendaritzan.

I. go ttaka-ttaka kultur topaketak Andoainen

Andoaingo Udala eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren laguntzari esker prestatu ditu elkarte honek kultur topaketak. Zenbait hitzaldi eta ekintza Aita Larramendiren obra aztertzeko antolatu dira. Hona hemen ekintza hoieta-ko batzu: **urriaren 7**an Pensamiento político del P. Larramendi gaiaz arituko da I. Telletxea Idigoras; **urriaren 8**an Julio Caro Barojaren Gipuzkoa filmearen bigarren zatia- ren emanaldia; **9**an Andoaingo Alberto Agirre Abesbatza eta Txistularien saioa; **10**ean Euskal musika-

filmea: ostiralean, egunak **11**, P. Larramendi y las danzas vascas J. Urbeltz-en eskutik.

Bastidan XI. Organu asteak jarraitzen du

Irailaren 30ean hasitako ekitaldi honek **urriaren 11** bitartean jarraitzen du. Hauek dira aste honetarako prestatu kontzertuak: **urriaren 9**an, Euskadiko Orkestra Sinfonikoaren Kamara Taldeak, arratsaldeko 8etan Urretxuko San Martin de Tours elizan, Haendel-en Concierto Grosso 6. opus 6 obra eskeiniko da.

Urriaren 10erako berriz, kontzertu bera Donostiako Santa Maria elizan entzun ahal izango da, arratsaldeko 8etan.

Urriaren 11ean Santa Maria elizan obra bera eskeiniko da.

Rugbyaren Lehen Astealdia

Euskalerriko Ruby Eskola Indipendienteak antolatu du aste hau. Inongo laguntza ofizialik jaso ez badute ere, ekintza guztiak dohain izango dira.

Urriaren 5ean, larunbata, Anoetan goizeko 11'30tan Iparraldeko talde bat eta Hegoaldeko talde independente batzuren selezio baten arteko partidua jokatuko da. Egund berean, arratsaldeko 3'30tan neskek jokatu dute partidua. **Urriaren 6**ean, igandea, Bulebarreko kioskoan Donostiako Banda eta Corazón de Maria abesbatzak Rugbyaren Himnoa eskeiniko dute. Hitzak Xabier Amurizarenak dira eta musika Antonio Sierrarena.

El Cairo-ko arrosa

Filmea: The rose purple of Cairo (La Rosa púrpura de El Cairo). **Zuzendaria:** Woody Allen. **Gidoia:** Woody Allen. **Argazkia:** Gordon Willis. **Aktoreak:** Mia Farrow, Jeff Daniels, Danny Aiello...

«Zelig» eta «Brodway Danni Rose» rekin hasitako bideari jarraitu dio Woody Allen-ek bere azken obra honekin. Cannes-eko zinemaldian, eta Donostiakoan gero, aurkeztu den filme honekin goian aipatutako beste bietan lortu ez zuen maisutasuna eta borobiltasuna berreskuratu du amerikar-judujazzero-betaurrekodunak.

Komediara bueltatu zenetik ez zuen horrelako obrarik atera. Benetan borobila.

Peter Pan edo «La Historia Interminable» batetan bezala pertsonaia arrunta imajinarioaren mundura pasako da, zeluloidean dagoen Tom Baxter pantailatik jeitsi eta errealtatean sar daitekeen modura.

Mila aldiz, bai zinemagintzan (laburmetraiatan), bai narratiban (ipuin fantastikotan) agertu izan den topikoarekin istorio erabat orijinala eta injeniosoa erakitzeko lortu du Manhattan eta Interiores-en zuzendaria.

Ez dauka bueltarik. Nahi duenean badaki zinea egiten. Badaki eta oso ondo ezagutzen du Hollywood-eko produzio zaharra (ikus-tea besterik ez dago nola gironen duen The Rose Purple of Cairo pelikula zaharra). Badaki eta oso ondo lortu du oso elementu gutxi erabili (aktore oso on pare bat, gidoi eder bat, eszenario pare bat) edonon liluratzeko moduko filme bat.

Aipagarria benetan Mia Farrow. Aurreko pelikuletan ez dugu sekula hain ondo ikusi. Berari tokatzen

zaio maila handi batetan, injenuitate maitekor hori erabiliz, jendea pantailaren mundu liluragarri horretan sartzea. Sartzea eta segitzea esploradorearen abenturak. Sartzea eta erabaki behar izatea zineko pertsonaia «perfekto-irreal» eta «erreal-ez hain on» baten artean. Aukera horretan jarri du Woody Allen-ek pelikula Cecilia eta berarekin batera ikusleko guztia. Behin pelikulan sartzen zaituenean ez daukazu ihes egiterik proiektorea itzali bitartean. Hori da zinea Allen-entzat: errealtatetik gustuko mundu batetara ihes egiteko aukera. Jende gehienarentzat ere hori bera dela oso ondo daki judu-yankiak. Oso ondo aprobetxatzen du hori.

Eta hori da azkenean filme honek estaltzen duena: jendeari errealtatea eta fikzioaren artean aukeratzea eskatzen zaio, hori eskaintzen zaio jada fikzioa sarrera erosterakoan aukeratu duenari, pantailaren mundu liluragarri horretan sartu ezin duenari.

Dena den, eta garai batetan zineforum-etan Woody Allen-en pelikuletaz egiten ziren ideologizazioak alde batetara utziaz (interesgarria litzateke horrelako produkto bati buruzko lantxo bat egitea), ikusgarria da benetan.

Sekula baino hobeto ikusi dugu Woody Allen (nahiz eta bera ez agertu) filme honetan.

PD: Bikoizketa miresgarria da. Hemengo bikoizleek badaukate zerikasias hone-lako zintetan.

mendi ibilaldiak

urriaren 13rako

Sestao Alpino: 12-13an, Otsagi-tik Orhy-ra (2.021).

Gasteiz: bi egunetarako, Sallent de Gallego - Pto. del Portalet - Anayet (2.559). Tf. 250354. Talde hau beteranoentzat Alicante-ko Alcoy-n egingo den Estatu-ibilaldira ere aurkeztuko da asteburu honetan.

Artibai (Markina): Bisauri-ra (2.668), larunbat-igan-dez.

Zarauzko Pagoeta mendizale taldeak asteburu honetan bere **natura asteari** ekiten dio: 20arte luzatuko da.

Anaitasuna (Azkoitia): bi egunetarako, Arangoiti-ra.

Euskalduna (Andoain): baita ere bi egunetarako, Santa Grazi-ra, eta hortik Arrete eta Leskun-era. Tf. 592232.

Iruñako mendi taldeak: 12-13rako, Peña Guara-ra. Tf. 251059.

Tabira (Durango): asteburu honetan Nagusien Ibilaldi Nazionalera joango dira tabiratarrek.

Aitzarte (Egia): autobusez talde akanpaldia egingo da. Informazioa Atotxako lokaletan.

Gallarreta (Gallarta): 11an, istripuen prebentzioaz hitzaldia izango da.

ARTE ERAKUSKETAK

GIPIZKOA

SAN TELMO MUSEOA (Zuloaga plaza z/g. DONOSTIA).

CRISTOBAL TORAL (pintura) urriaren 4ean hasiko da.

GALERIA 16 (Plaza Buen Pastor 16. DONOSTIA). RAMON

ZURRIARAN (pintura) urriaren 15ean hasiko da.

GAKP (Garibai kalea 20-22. DONOSTIA). MODELISMOA urriaren 5etik 20erarte.

GAKP (ANTXIETA ETXEA. AZPEITIA): CARLOS LAS HERAS (pintura) urriaren 5etik 26 bitartean.

GAKP (Iparragirre 2. ZUMARRAGA): ARTISTA BERRIEN 27. LEHIAKETA urriaren 5etik 27 bitartean.

GAKM (Arrasate 12. DONOSTIA): ZUBILLAGA (oleoak).

ALTERRI GALERIA (Reina Regente 2. DONOSTIA): RAFAEL RUIZ BALERDI (pintura) urrian zehar. ALVARO FERNANDEZ ETXEBERRIA (argazkiak) urriaren hasieran.

ETXEBERRIA GALERIA (Zubieta 20. DONOSTIA): ANTONIO MESA (paisaiak, bodegoiak eta figurak) urrian.

EL LOCAL (San Bartolomé 38. DONOSTIA): MANU, MIKEL, LOLA (zeramika, pintura eta tapizak) urriaren 1etik aurre.

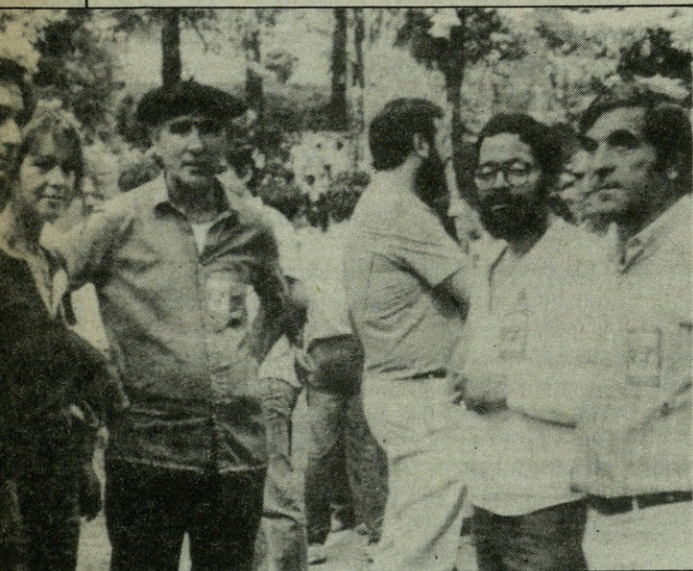
GOIAZ (Sarriegi plaza 5. DONOSTIA): ENRIQUE BORIS (oleoak).

CAJA POSTAL (Garibai 34. DONOSTIA): GALA MIRANDA urriaren 19rarte.

ZAZPI (Nagusia 21. ZARAUZ): GREGORIO FERNANDEZ urriaren 6rarte.

TEILLATUPE (Udaletxea. ZARAUZ): ZARAUZTAR ARTISTA GAZTEAK (pintura, eskultura, zeramika) urriaren 4tik 27ra.

DISTIRA (IRUN): ANDRES INDURAIN (argazkiak) urrian.

Okupazio polizialaren ondoren Pakitori omenaldia lasai

ARRASATEN joan den igandez hiru-lau mila abertzale biltzen ziren «Euskadi Internazionalista» lemapean Pakito Arriarani omenaldia eskaintzeko. Ertameriketako lekuren batean, hango gerrilaren batekin inperialismoaren kontra bizia eman zuen Pakitori honela eskaintzen zitzaion azken agurra. Herri Batasunako buruen inguruan beste nazionalitateetako ordezkariak: Estatu Espainoleko komunistak eurokomunismotik aparte bildu nahi dituen PCKo Antonio Gades eta Pepa Flores artistak, Txileko MIREko ordezkaria, Unidad Popular de Castilla y Leongo Doris Benegas, Txikiren arreba...

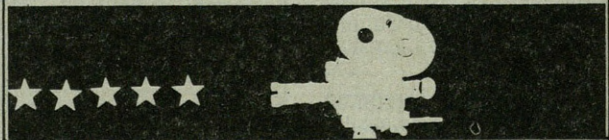
Aurreko egunetan manifestazio eta poliziaren karga ugari ezagutua zen batez ere Gipuzkoako herrietan, lau errefuxiatu gipuzkoarren hilketaren protestan. Ostiralean berriz ia osorik geldi erazi zen probintzia, HBk eta KASEk deitutako greba orokorrean. GALen masakre honek azkenaldi honetan errefuxiatuen artean zeuden susmo txarrak konfirmatu ditu, eta Gipuzkoan bezala Euskal Herri osoan egin duen inpresioa oso haundia izan da, nahiz eta prentsako deklarazio gehienak «horien atzean dagoena argitu beharra dagoela» eskatzean geratu diren.

Baionan talde parapolizialek hildako lau errefuxiatuen hiletetan (Astigarraga, Hernani, Zestoa eta Ordizian) eta Gipuzkoan ostiralean egin zen graba orokorrean ezagututako okupazio ia militarren ondoren, Arrasaten egun lasaia bururatzen uzten zitzaion HBri. Txiletarrak «Ché Pakito» bataiatu zuenari oroitarri bat jasotzearekin batera jartzen zen martxan intelektual, artista eta politikariek osatzen duten fundazio berria ere.

Gasteizko Parlemantuak polizia espainiarraren repliegea eskatu

GIPUZKOAN Baionako atentatuaren kontrako protestan greba orokorra egingo zen bezperan, irailaren 26an, polizia eta guardia civil espainolei Ertzantzak erreleboa egin diezaien eskatzea erabakitzen zuen Gasteizko Parlemantuak. Proposamenaren lehendabiziko puntuan Ertzantzari orden publikoko ahalmenak ematea eskatzen zen, eta bigarrenean, PSOE eta CPkoak kontra zirela, Madrilgo Gobernuari galdetu zizezaiola eskatzen zitzaion Gasteizkoari, ertzainak zabalduak ziren herrietan polizia eta guardia civila erretiratu daitezen zen, salbu eta Komunitate Autonomoz kanpo edo gainetik bete behar diren zerbitzueta-rako.

CON MOTIVO DE LA RETRANSMISION DEL PARTIDO DE FUTBOL ESPAÑA-ISLANDIA, QUEDA APLAZADA LA MESA REDONDA SOBRE VIETNAM AL JUEVES 26, EN LA CAJA DE AHORROS MUNICIPAL.

Donostian kultur ekintzak suspenditzeko arau bat behar da

EZ da broma Donostian kultur edo kirol ekintzarik antolatzea. Gauza-bat prestatzen egunak pasa, eta gure herrian hain sarri jazotzen diren gertakizunek egitarauetan aldaketa frango badakarte. Joan den astean hiru suspentsio, edo hobeki, bi suspentsio eta suspentsioa lortu nahian sortutako istiluak, koinziditu dira Gipuzkoako hiriburuan.

Horrela, joan den iganderako zegoen pentsatua estropada bat, duela aste gutxi Urumea sarreran hildako arraunlari hernaniarraren omenez. Hurrengo baterako utzi beharko dute Matxainen lagunek. Alderdi Egunarekin koinziditzen zuen omenaldiak, eta estropada patrozinatzen zuten instituzioak alderdiarenak direnez...

Aurten, bestalde, Donostiako zine festibalak Vietnam eskaini dio ziklo zabal eta nagusia, eta hartaz ikuspegi orokorrako bat emateko mahai inguru bat zegoen antolatua. Baina organizadoreek espero ez zuten gertakizun garrantzizko bat egokitu zen: España-Islandia futbol partidua. Nola egin holako mahai ingururik, egun hain seinalatuan? Eta festibaleko eguneroko berripaperak eman zuen suspentsioaren berri.

Biharamonean, aldiz, greba orokorrerako deia zabaldu zen, Baionan bi errefuxiatu gipuzkoar tiroka hil zituztelako. Ez zirudien motibo nahiko suspentsiorako, eta «Figlio mio tanto caro» filmea ilunabarrean eman zen, protestalariak suspenditzen saiatu ziren arren.

Urtebeteen berrehun bat errefuxiatu izan daitezke
Frantziako lurraldeetatik kanporatuak

ERREFUXIATUAK, ESPULTSIOEN BELDUR ETA ATENTATUEN IKARAZ

Errefuxiatuen komunitatea errepresiorako marko espezifiko bezala planteiatua dute gobernu sozialista biek.

Irailak 25ko ilunabarrean, lau errefuxiatu hil zituzten Pannecau karrikako Monbar tabernan, taberna horrek jasaten zuen hirugarren atentatuan GALEk marka triste berri bat ipini duelarik. Potros, Beltza, Eskumotza eta Legraren hilketek Gipuzkoa osoa geldierazi zuen greba eta gainerako Euskal Herriaren erantzun gogorra erakarri zuten. Bien bitartean, frantses Administrazioak errefuxiatuak deportatu eta estraditatu ondoren, espultsatu ere egiteko asmoa duela erakusten ari da. Seizpazazpi errefuxiatuk iadanik gutun bana jaso dute Frantziako lurraldeetatik kanpo joan behar dutela jakineraziz.

Baionako atentatu laukoitzak errefuxiatuek bizi duten eguneroko ikara berritu du, eta etsipengarria bada ere, GALEn ziztatzaileek bilatzen zituzten helburuak betetzekotan daude. Alde

batetatik, errefuxiatuen komunitateak siliatua ikusten du bere burua, defentsarako kapazitate minimoa ukatzen zaiolarik, eta bestetik abertzale ez diren Iparraldeko biztanleak gero eta

jarrera agresiboagoa hartzen ari dira errefuxiatuen kontra, atentatuen ondorioz datozen kalte guztien sorburua haiek bailiran.

Ezin defendituz erasoetatik

Errefuxiatuek siliatua sentitzen dute haien burua, horren adierazgarritzat Errefuxiatuen Batzordeko partaide batek esanikoa transkribatuko dugularik. «Errefuxiatuen komunitatea errepresiorako marko espezifiko bezala planteiatzen dute. BVEk aparatoko buruen kontra atentatu zuen, edo behintzat poliziak halakotzat jotzen zituenen kontra. Orain ez, atentatu indiskriminatuak egiten dituzte, berdina hildakoa nor den, bakarrik inportatzea errefuxiatua izatea. Jopuntu oso zehatza eta espezifiko gara haien tiroetarako, hala sentierazi nahi digute eta errefuxiatuok ere horrela sentitzen dugu geure burua».

GALEn atentatualdiaren aurrean, errefuxiatuek aukera bakarra baino ez dute: defentsabiderik hartu ezinik hurrengoan ere berari ez zaiola tokatuko pentsatzea. Defentsa gisa pistola bat eramatea erabakitzen dutenek ongi aski badakite harrapatuz gero Iparraldetik eta Frantziatik kanpora bidaliko dituztela. Etxetik irten gabe geratzea ere ez da soluzioa: duela gutxi errefuxiatu bat etxeko txirrina entzun eta atea ez zabalteagatik libratu da atentatu batetaz.

Asilo politiko eskarien beldur, sozialistak

Tiroz GALEkoek sortzen duten zirkulu estua, frantses Gobernuak bere lege eta araudien bitartez estuagotu egiten du. Hori guztia helburu bakar

Atentatu indiskriminatu bidez, Iparraldeko biztanleria errefuxiatuen kontra itzultzea ere

batekin: ez daitezela asilo politiko eskari gehiago egon. Errefuxiatuen ordezkariak diotenez, Parisko gobernuari min haundiena ematen diona, hain zuzen ere, horixe da: oraindik ere asilo politiko eskariak ematen direla, asterik aste eta etenik gabe. Izan ere, errefuxiatuen kontra hartzen ari diren neurri legal guztiak errefuxiatuak asilo politikorik eskatu ez eta epe ertainean arrepentimendura bultzatzeko presio bezala interpretatzen dira.

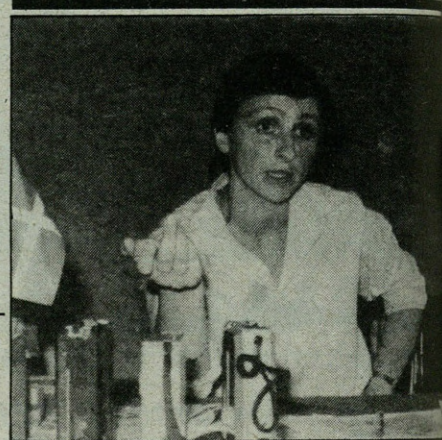
Horrela, sozialistak boterera igoen zirenean, proposamen konkretu bat egin zitzaizen errefuxiatuei: asilo politikoa lortzeko uko egin, eta emigrante soil gisa arituz gero, libertate osoa eta seguritatea izango zutela beren erresidentzietan. Errefuxiatuek ezetz esan zuten, eta geroztik Gobernuaren erantzuna etorri zen.

Beren burua politiko jotzearen ordaina

Iazko martxoan ateratako araudi baten arabera, asilo politikoa eskatzen

duen pertsonak oro muga aldameneko bederatzi departamenduetatik kanpo joan beharra dauka bizitzera, halaber Britainia eta beste paraje batzuren inguruko lau departamenduetatik kanpo. Era berean, OFPRaren Errekurtso Komisioaren azken aukerak agortzen dituen eta baieztatu erantzuna lortzen ez duen errefuxiatuak Frantziatik derrigorrez joan beharra dauka.

Bestalde, OFPRAk eskari horri erantzuna ematen lehen pasatzen zuten lau hilabeteak orain lau egun baino ez dira izaten, berehala errekurtsoen jokuan hasi behar izaten delarik. Guzti horren ondorioz, hilabete gutxiren buruan edozein errefuxiatu

Christiane Fando, euskal errefuxiatuen abokatua

«Botere zibila da GAL geldierazi dezakeen bakarra»

ARGIA.— Lasa eta Zabalen desagertu eta hilketarekin GAL lehenengo aldiz ezagutarazi zen. Orduetik hona gertatua ikusiz, zein da zure eritzia?

CHRISTIANNE FANDO.— Argi ikusten dut GAL *Batallón Vasco-Español*en herederoak direla, BVE aurreko hari zorigaitzezko bi ezaugarri berri gaineratu dizkiolarik: alde batetik, askoz hilketa ugariagoak egin ditu GALEk, bi urte eta pikotan hamarka pertsona hil dituztelarik; eta bestaldek, oso luze doala, asko ari dela aguantatzen. Bestalde, politikoki argi ikusten dut ere GAL espainiar Gobernuaren instrumentua dela. Madrilgo Gobernuak Euskadiko prolema politikoa errepresioz konpontzeko asmoa hartu zuen eta hori egiteko ez daude 36 bide, bi bai-

zik: ofentsiba diplomatikoa eta GAL martxan jarri.

A.— Espainiar Gobernuak aipatu duzu. Gobernu frantsesari behaturik, zein izan da honen jarrera?

CH.F.— Gobernu frantsesak onartu egin du jokua. Oraindik ere, GALi buruzko kondenaren zain gaude, Gobernu frantsesak ez bait ditu inoiz GALEn atentatuak kondenatu ere egin. Hortik hasi beharra dago. Bestetik, nik esango nuke nahiz izanez gero frantses Gobernuak GAL geldieraz zezakeela. Kontutan hartu behar da Frantziako sozialistak boterera iritsi zenean BVE desagertu egin zela, eta hemengo politiko sozialista batzuk esan ziguten haiek izan zirela hori hala izan zedin baldintzak jarri zituztenak. Beraz, frantses Gobernuak orduan (espai-

nolarekin negoziatuz eta) BVE isileztatzea erdietsi bazuen, eta oraingoan ez badu gauza bera GALEkin egiten, nahi ez duelako da, borondate politikoa falta zaiolako... azken finean, Gobernu espainolarekin ados dagoelako ematen dio bere konplizitatea.

A.— Hiritar frantsesak hiltzea ere ez al zaie axola?

CH.F.— Askok hiltzen ez diren bitartean ez. Garai batetan frantses batzu hil ziren GALEn atentatuaren, zirkulu abertzaleetatik guztiz aparte zeudenak gainera, eta horrek pixka bat urduri ipini zituen sozialista frantsesak. Joxe ministroak Madrilerako egindako bidaia arazo hori konpontzearen izan zela suposatzen dut, eta egia da geroztik hil dituzten guztiak errefuxiatuak izan direla. Beraz, frantsesak lasai daude.

A.— GAL desagertzeko bidean ipintzearen, zein paper bete dezakete epaiek eta justiziaren ekinak?

CH.F.— Orain arte ezin izan da Auzitegiaren bidez ezer egin. Guztiak libre edo kasik libre irten dira.

espultsio agindu bat jasotzeko arriskutan suertatzen da.

Arbitrairedadea nagusi

Oraingoz sei edo zazpi espultsio-agindu heldu dira baina mekanismo horietan sartuta zenbat pertsona dauden ikusita, urtebete buruan berrehun bat errefuxiatu espultsio agindupean kausi daitezke. Gaur egun Iparraldean dagoen errefuxiatu kopurua bostehun edo seirehun inagurukoa dela kontutan harturik zein tamainatako prolema bilaka daitekeen antzematzea ez da zaila.

Mekanismo berri bezain ikaragarri horren hatzaparretatik libre dagoen errefuxiatu ez dago. Galbaheta nardagarri horretatik errefuxiatu guztiak pasako ez dituztela argi badago ere, txarrena da zein pertsona aukeratu eta zein ez arbitrariedade izugarrienean murgiltzen den auzia dela. Heldu diren sei-zazpi espultsio-agindu horietako bat hamar urtetako erresistentzia-baimena duen errefuxiatu

Datorren udaberrian judizio alde horretatik interesgarri batzu izango ditugu, hilketetan parte hartzea aitortu duten GALKideak ditugulako, eta ikusiko dugu zer gertatzen den. Halere, hortik ezin da ezer espero. Kontutan hartu behar bait da GALEkoak mertzenarioak direla, hiltzen duten errefuxiatu bakoitzagatik hainbeste kobratzen dute eta kitto. Alde horretatik, Gobernu espainolak dirua duen bitartean GALEk betiko iraun dezake. Neuk GAL isil dadin ikusten dudana bide bakarra botere zibilaren indarra da. Pixka bat berriki «Greenpeace»ren barikuarekin gertatu dena, eskandalo publikoa eraginez gero botere zibila erreakzionatu behar izatea da GALEn arazoari ikusten diodan irtenbide bakarra. Ez bada negoziaketak politiko nagusiago baten bidez Hego Euskadin bakea lortzen delako, noski. Azken aukera hau kenduta, botere zibila da GAL geldierazi dezakeen bakarra. botere politiko zibila da GALEn atzean daudenen izen-abizenak eman ditzakeen bakarra, baina horretarako presioak jaso beharko ditu, berez ez ditu emango.

Errefuxiatuei, autodefentsarako aukera minimoena ere ukatzen zaie.

bati heldu zaio, bestalde frantses hiritar batekin ezkondua eta aurki frantses hiritarra ere izango den seme-alaba bat edukiko duena. Halako kasu batean, espultsio-agindua eman badute argi ezein errefuxiatu jo dezakeela bere burua arrisku horretatik libre.

«Iadanik denbora egunetan neurtzen dugu»

Galdera bat planteiatu izan da azken aldian errefuxiatuen etorkizunari buruz eta hurrengo hauteskundeek ekari dezaketen aldaketaren inguruan. Iza ere, hurrengo hauteskun-

deetan Frantziako gobernu sozialisten kontrolatik kanpo gertuko dela kasik seguru izanik, horrek aldaketarik ekarriko ote duen, alegia. Errefuxiatu batek galdera horri emandako erantzuna ezin argiago izan. «Gezurra badirudi ere, nahiz eta datorren urteko kontua izan urrunegi gertatzen da gure kalkuluetarako. Lehen urteetan neurtzen genuen denbora, baina gaurregun astetan eta egunetan neurtzen dugu, denborak nekez ematen digu epe haundigarrik».

J.L.

Boikota, nafartarrak falta, EGIkoen istiluak...

Alderdi Eguna 85: PNVren krisiaren ispilua

Alderdiko buruak elkarrekin, elkarrekin egotera eta agertzera behartuak.

Joan den urteko Alderdi Eguna termometro bat izan zen, PNV barruan gauzak nola zeuden markatu zuen termometro argi bat. Aurtengoak ez du garrantzia gutxiago eduki. Ez diskurtsoen alturagatik: aurtengo hitzaldien kalitatea eta mamia urrutitik ere ez zitzaizkien arrimatzen 1984koei. Baina Alderdi Egunaren aurretik gertatutakoak, egun bertako giroa, ikusi ziren istilu txiki baina esanguratsuak... Alderdi Egun inportante bat izan da.

Jende asko, auto asko, denetik asko. Antolatzaileei ARGIAi kredentzialak bidaltzea ahaztu zaienez, urruti batean utzi behar izan dugu berebila. Orden zerbitzuko militante brazalete berdedun asko, walki-talky mordoska. Adineko jende asko, haurrak ikurriak eskuetan, EGIko gazte eta gaztetxo koadrilak, agian hutsunerik haundiena 25-35 urtetako jendetan nabari da.

Meza bukatu berria da eta kazetari

eta argazkilari guztiak aulkien arteko pasiloaren inguruan bildu dira, agintariak datozenarako. Eszenario aldera goaz, txoznei erreparaka. Gipuzkoakoak nabarmentzen dira gehiengoa osatzen duten txozna bizkaitarren artean: Arrasate, Eibar, Oñati, Azpeitia... Nafartarren ostatua ere han dago, eskutua eta «Laurak bat» letrak garbi agertuz. Aurrean, gauzak nola diren, 70 bat urtetako amona bat ari da txistua jotzen: Monzon zenaren «Aupa

gizona, jaiki mutil...» doinua.

Jelkideek falta zirenak kontatu zituzten egun hura

Aurreko astean Gipuzkoa eta Arabako batzoki askotan boikot mogimendua hedatu zen, eta horrek ez du PNVko historian prezedenterik. Nafarroako militantzia berriz espulsatuta dago eta joan den urtean Salburua azaldu baziren, alderdian jarraitzeko borondatea erakutsi nahiz, aurtengoan amnistia perspektibek huts egin dute eta ia nafartar matrikularik ezin zen ikusi autoen artean.

Karlos Garaikoetxea azalduko ote zen? Uzturrek deia egin zion, eta aurreko egunetan burukide batzorde bat joan zitzaion agertzeko eskatzera. Bai, han zegoen. Ardanza eta Leizaolaren aldamenen, beste agintariekin, beti ere Gipuzkoako burukideen aldamenen. «Karlos, Karlos!» entzuten da jende artetik, agintariak «Alkate soina»ren atzetik desfilatzen dutenean. Militanteen pentsakeraren adierazgarri bat entzun dugu aldamenen: «Hor al doa Karlos? Besteekin batean?», galdetu du emakume batek. Baietza erantzun diotenean, alibio ahotssez «Sikiera be!» entzun zaio.

Eszenario monumentalak prestatu ohi du urtero PNVk: oso zabala, hizlariari pulpito antzeko bat uzten zaio. Aurtengoan kargu hautetsien artean hutsune nabarmenak baziren: Joseba Elozegi parlamentarien artean... Baina beste aurpegiak bila ere bazez jendea: Mitxel Unzueta, Xabier Arzalluz, Sudupe...

Carlos Clavería, Ardanza, Uzturre, fase baten sinbolo

Militantez osatutako koru batek (gizonak denak) «Festara», «Jagi-jagi» eta «Euskalerriko semeak gera»

kantatzeari ekin dio. Oso ederki kantatzen dute, gozo sartzen dira armoniak: «Euskalerriko semeak gera, zor diogula bizia, beraren alde emango degu zainetako odol guzia...». Diskurtsoak hasiera doaz eta gizon zahar batek, bastoia eskuan, deitu gaitu: «Prentsakoak al zarete?». «Bai», «Ipi ni ezazue zuen periodikoan hemen gaudela Matikoko lau belaunaldi».

Burukide eta agintariak igo dira, eta «Gora ta Gora»ren doinuak Leizaola zaharrak jaso du mastilean gora ikurrina. Bizkaieraz mintzo da aurkezlea, harro, urte oroz bezala. Aldaketa bat egin zaigu nabarmen eszenarioan: lehendakariaren «gorilak», lau bat behean, beste pare bat goian, oso deigarri.

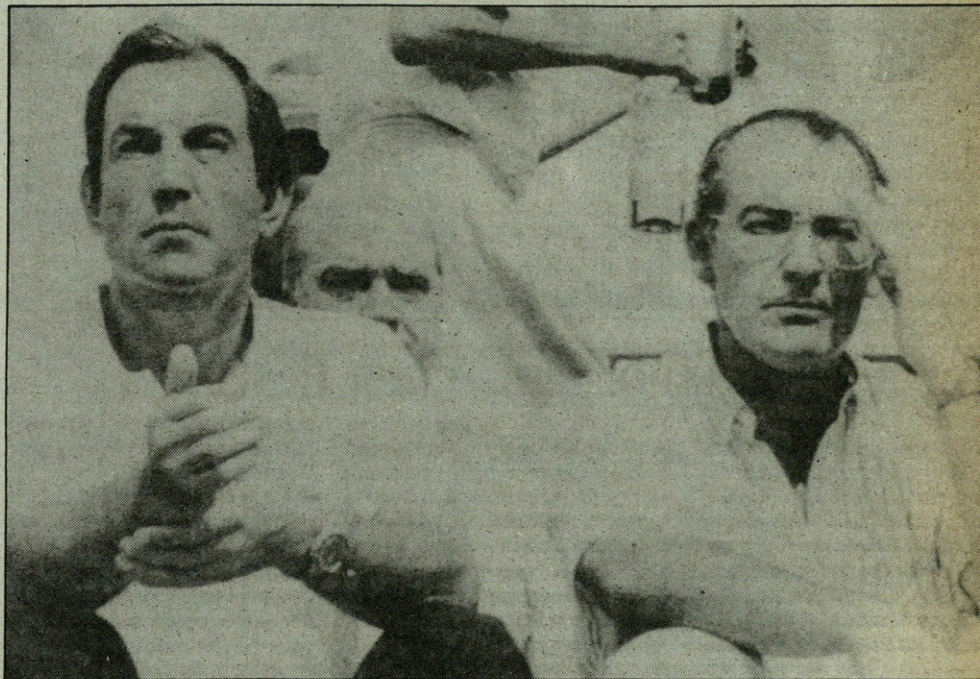
Carlos Claveriari egokitu zaio mitinari hasiera ematea. Probokazio bezala urlertu behar zuten sektore kritikokoek Ardanza eta Uzturren aldamenen pribilegio hori Claveriari ematea. Nafarroako espulsatuek negoziatzeko prest daudela eta eskaintza zehatzak ere egin dituztenean, alderdiko zuzendaritzak bere erabakiak gogora erazi baino ez du egiten Claveria hizlari jartzean.

Ez du irudi oso atsegina eskaintzen Napar Buru Batzarreko nagusiak. Diskurtsoa ere lehor ateratzen du. Sabino Aranak Larrazabalen egindako hitzaldi hartatik hasi, eta 36ko gerrako gudarien eta Jose Antonio Agirreren oroimenekin segitzen du. «Y esta lucha no ha terminado todavía. Yo diría que estamos al inicio del camino para recuperar nuestros derechos como pueblo».

Clavería ezer pasa ez balitz bezala

Kazetariak ezin du neutro izaterik lortu. «Tenemos el Estatuto de Gernika; ésto nos ha permitido logros que hace diez años nos parecían utopías inalcanzables... tenemos que llenarlo... y defenderlo contra las presiones...» dio Clavería nafartarrak, eta kazetariari edo normala iruditzen zaio edo harritu egiten da, eta hau harritu egiten da.

«No somos autonomistas, somos nacionalistas» dio azpimarratuz, eta autogobernatzeko eskubidea aldarrikatzen du. Eusko Jaurlearitzaren eskutiko kateetara iritsi da, eta Tribunal Constitucionalaren erabakiari pase forala aplikatzea proposatzen du, «se obedece pero no se cumple». Egunka-

Garaikoetxeak dena irentsi behar izan zuen, eta Ardanza senda eta seguru azaldu zen.

riek azpimarratu dute Claveriaren esaldia; baina denek ahaztu dute ondorengoa: «En último extremo, si la razón de la fuerza se impone a la fuerza de la razón, ahí tenemos al arrano beltza...» proposatu du.

«Nafarroa Euzkadi da» egia bihurtu dadin, bizkaitar, arabar eta gipuzkoarrei eskaera egin die, «Navarra espera de vosotros el gesto noble y generoso que la retorne a los caminos de los que nunca debió separarse...».

Claveriaren eritziz ongi oinarritua dago alderdia Nafarroan, eta prest dago berriz adiskidetzera, desbiazionismorik gabe. Proposamen zehatzik ez dago ordea. Nafarroa-Euzkadi gaiak ezpainak erretzen ditu, eta kazetariari zerbait espero du. «Ojalá el Gobierno vasco lo sea pronto de Navarra y de Iparralde, haciendo realidad el Seiak Bat».

Ardanza: Euskadi moderno eta rejeneratu bat

Ardanza lehendakariari egokitzen zaio ondoren mintzatzea. Diferente aurkitu dugu Ardanza. Hitzaldiak ematen, deklamatzeko, besoak mogitzen, abotsa modulatzeko eta etenez txaloentzako uneak markatzen, ikasi du. Duela urtebete ez zen hain trebe. Euskaraz ekiten dio, eta hasteko sendotasuna azpimarratu nahi du. «Egia da sorgin oihuak entzuten direla sasien artetik eta odeien gainetik, baina ez

gaituzte izutzen, gure bidea argi dugu... Ez ikaratu... okerrera pasa da, norabidea argi dugu».

Zortzi hilabetez kudeatu duen gobernuaren berri eman behar du eta gero erdaraz desaroilatuko duen ideia garbi utzi nahi du Ardanzak: «Gobernu-modu berri bati ekin diogu... zerbitzu on eta fruitukor bat emateko gauzak... zerbitzua izango da gure estila».

Garrantzirik gabeko arazoak baztertu eta benetan inportantzia dutenei aurre ematea proposatzen du, bere agintealdiaren hasieran aipatu zen «gobierno de gestión» hartaz zerbait gehiago aurreratu: «Euskadi moderno bat nahi dugu. Aberri birmoldatu bat eratu behar dugu, nazio rejeneratu baten bila gabiltza», eta xedea da «Euskadi modernoago, gaurkotuago eta europarrago hori lortzea». Kazetari adiskide batek komentatzen du aldamenean, irrifar batekin, Euskadiko Ezkerraren hizkera iruditu zaiola.

Zortzi hilabete ondoren, funtzionatzen ari da

Ardanzaren atzean isilik, serio, inkomodo, ikusten zen Garaikoetxearentzako izan ziren erdarazko bere lehendabiziko hitzak, alderdiaganako eta Herriaganako atxikimendua adierazi ondoan. «Muchas son las cosas que tenemos que agradecer a los que nos han precedido».

Bere postua halabeharrez hartu duela azpimarratu nahi du Ardanzak, baina «poco importa si me agrada o no. Me tocó, estoy aquí, y basta». Hala ere bere agintea erabiliko du, eta «ez dut irainik ametituko Gobernu honengana, ez publikoki eta ez pribatu».

«Lo hemos resuelto», «están ya en marcha», «funcionando»... dira Ardanzak joan den igandean behin eta berriro erabilitako hitzak. Ertzain gehiago, hari batetik zintzilik zegoen Kontzertu Ekonomikoa betirako sendotu, Euskadik bizi zuen krispazioa, Parlamentuko blokeoaz gain, guzti horiek konpondu dira. «Y todo esto, Gobierno y Partido unidos, lo hemos logrado en ocho meses».

Gobernuaren funtzionamenduaz edo efikaziaz gain politikaren mamia-ri ere heldu behar zitzaion. «*Sé muy bien, como nacionalista que soy, a qué teclas es más sensible mi Pueblo. Pero yo no estoy aquí para crear más angustia y frustración... Sé muy bien por dónde no hay salida para este País*». Baina beste behin ere azpimarratu nahiko du: «No soy un recién llegado al nacionalismo».

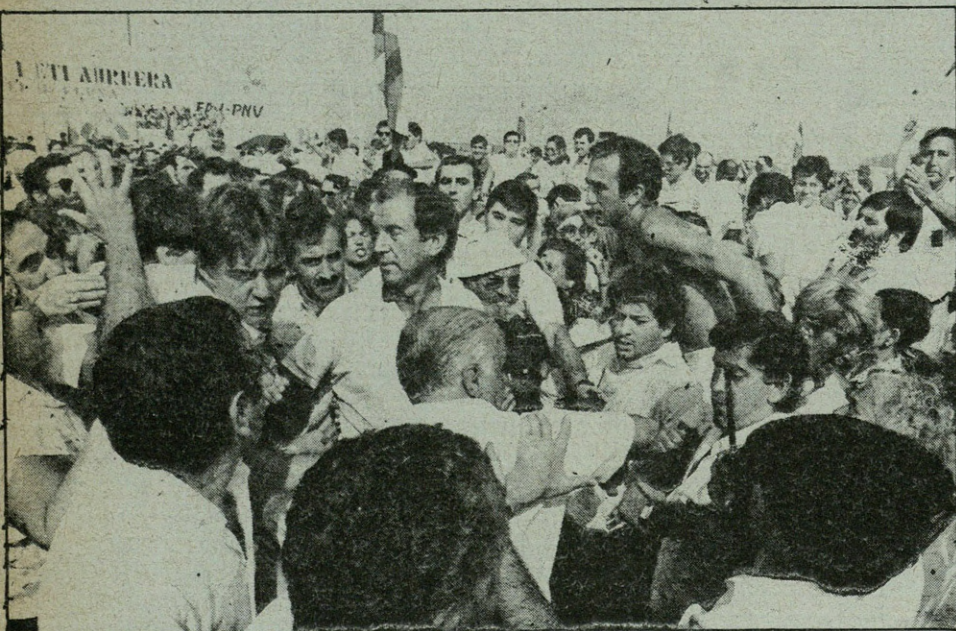
EGIkoek ia borroka egin zuten orden zerbitzukoekin

Militantziari alderdiaganako eta gobernuaganako konfidantza eskatzen du behin eta berri, nahiz eta hortik gobernuaren eta partiduaren arte-

kō borrokez mintzatu. Konfidantza eta serenitatea. Izan ere Herri honek ez du Estatutua eraso edo beren nahia indarrez ezarri nahi dutenak beste et-sairik.

Ardanzaren hitzaldiaren azken zatia Ezker Abertzaleari eskainirik doa. «*Los únicos que han traicionado al nacionalismo son aquéllos que utilizan sus ideales para destruir al País, manchar su imagen, impedir que Navarra se integre de una vez por todas y degradar y ensuciar las legítimas aspiraciones de este Pueblo. Han traicionado al nacionalismo, y por los traidores no se siente otra cosa que vergüenza*».

Lehendakaria hizketan ari zen bitartean gertatuko zen eguneko istilurik larriena. Gipuzkoa eta Arabako EGIko gazte batzuek pankarta bat nahi zuten zabaldu. «Amnistia Nafarroarentzat» eskatzen zutena. Orden zerbitzuak ez zien lagako, eta borroka batzuen ondoren azkenean gazte koa-drila lurrean eseriko zen, brazalet berdedunez inguratuak.

Garaikoetxearen kalbarioa edo inbertsioa

Animatzen zutenei Karlos Garaikoetxeak irrifar motzak egiten zizkien, seriotasun ia samintsua aurpegitik kentzen ez ziotenak. Garaikoetxeak han egon beharra zeukan. Nafartarrena gaizki dago, Sabin Zubirirena ere bai. Gipuzkoa eta Arabako kritikoek jarrerak ez du irtenbiderik aurkitzen. Eta aparatoak matxakatu egiten du, Garaikoetxeari kopa azken tahtaraino

edanerazten dio, joan dadila sugeritzen zaio defenditzeko posibilitaterik gabe, Clavería jarriz farre egiten diote.

Garaikoetxeak ez du aldegiten, nora joango litzateke? Militantziaren zati haundi batek bere alderako joera erakusten du. Baina ez da nafartarrak irabazi dezan aski: baseak nahi du alderdiko buruek bakea egin dezaten. Hori ikusten zen Salbu-

ruan. Ea denak, Garaikoetxea eta besteek, elkarrekin abiatzen diren.

Ez dirudi posible. Arrazoin haundiak izanen dira, baina horietaz ze informazio ematen da? Askorik ez. Garaikoetxea urteotan lortu duen karismak salbatzen du, eta alde egiteko esaten dion Uzturreri txistu jotzera ausartzen ez den baseak. EGIkoak nafartarrentzako amnistia eskatzen dutenean defenditzen ez dituzten garaikotarrak, lepotik heldu eta musu ematen diote. Egia, Alderdi Eguna boikotatzearaino iritsi dira.

Defentsarik uzten ez dion tribunal batean zirudien joan den igandean Garaikoetxeak, isilik, alde guztietatik eraso, giputzak ere laguntzera atrebitzen ez zirela, baina agian hori izango da azken denborotan egin duen inbertsiorik onena ere. Agian horregatik Arzalluzek, Sudupek, Ibarzabalek, Unzuetak... nahia-go izan zuten handik urruti ibili.

I.Z.

EGiko batzorde nazionalako ordezkarientzako garbi zegoen minoria bat zirela jarrera horretan zeudenak. areago, aurreko egunetan (PNVko gazteak Salburuan ostiraletik zeuden) ez zituztela beren eskakizunak eztabaidatu nahi izan. Protesta egin nahi zuen taldekoek, kontatzen ziguten nafartarrei buruzko mozioa ez zitzaizela bozkatzeko uzten sekula, eta sektore ofizialistak zuzendaritza kopatua zeukanez, protesta egitera behartuak zeudela. Hor azaldu zen pankarta bera kable batzuetatik zintzilikatu nahiz erori zen beste militante bat, larri zauritua, elektrizitate deskarga batek harrapatuta.

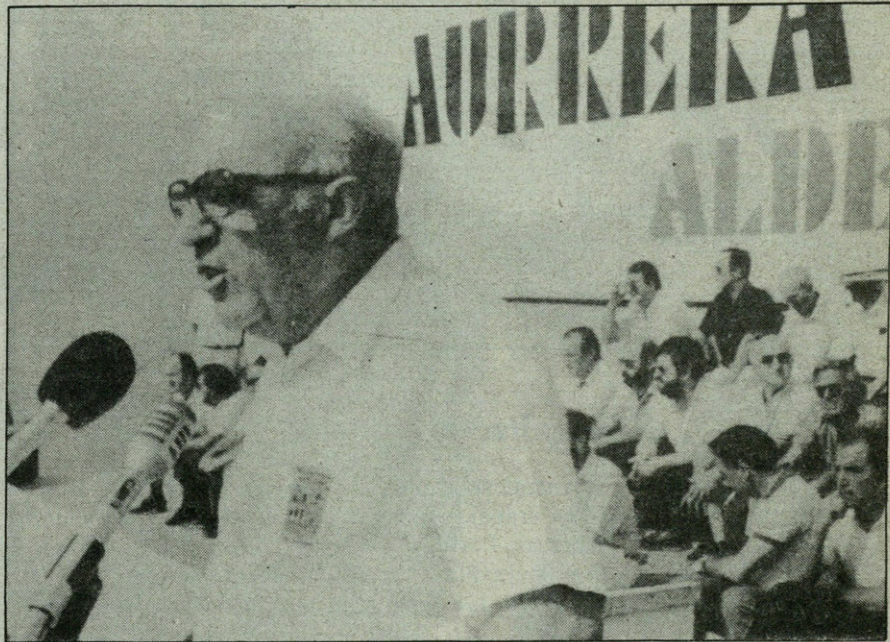
Tentsioak gero ere jarraitzen zuen. «**Insausti, ez gaude denok**», eta nafartarren falta adierazten duten pegatina asko ikusten zen Salburuan. Eztabaidak ere bai. «Zergatik bota dituzue nafartarrak alderditik, eskuinari gobernu ez emateagatik? Non dago alderdian demokrazia?», oihukatzen zion 18 bat urteko mutilak besotik helden zion 50 bateko brazaletedunari.

Oztopoak jarri nahi dituztenak joan daitezela

Mundu guztia konturatu zen arren inzidente horren berririk ez zuen Uzturrek prentsaurrekoan. Bere mintzal-diari ekin zion EBBko lehendakariak. Sarreraren ondoren, zuzenean partidu barruko bronkara. «Pilaka gara abertzaleak arkume larruz datozen otsoen sareetan erortzeko prest ez gaude-nak...» «**Tenemos que aguantar la marea y seguir nuestro camino, sin someter-nos al embrujo particular de nadie**», eta Garaikoetxea serio, botatako guztia hartzen.

Mezu oso abstraktoa entzuten da, kazetariei titularrak aurkitzea zailtzeko moduan. «Oinarritzko ezeri ez diogu uko egiten», esango dio Uzturrek, helmugara iritsiko garela gaineratuz. «Irabazteko jaio bait gara» eta aurrerago «**hemen gaude, sekula baino agente gehiagorekin, sekula baino indar gehiagorekin**». Estatu Espainola normaltzeko bidean trantsizioan PNVk egingako esfortzua gogoratzen du Insaustik, eta dudarik gabe Arza-luz da bere ahotik mintzo.

«Alderdi honek azkeneraino defendituko du Estatutua... Estatutua osorik nahi dugu». Baina aurrera jo behar da: Europarako prestatu, ekonomia indartu, eta lanari ekiteko ordeztu.

Eusko Alderdi Jeltzaleak hizi duen egoeran Carlos Clavería hizlari jartzea probokazio bat zen.

poak jarri nahi dituenak alde egin dezala. Eta Garaikoetxeak serio segitzen du.

Azken puska borroka armatuan ari direnentzako. «**Estamos hartos de que algunos en Euzkadi quieran cargarse el Estatuto para mejorar las condiciones de su propia guerra privada**». Definizio gogorra. GALen bidez norbait erasotzen ari den garai hauetan, gerra pribatua.

Eta Garaikoetxeak Aralarrera alde egin zuen

Diskurtsoak bukatu dira, «Euzko abendaren ereserkia» kantatu da, eta agintariak jaitsi eta pasilotik doaz. Garaikoetxea da beroen agurtzen dena. Batzuek alde oihuka eta beste batzuk «abucheos» egin omen zizkioten. «Deia»k dioenez. Guk ez genuen txisturik entzun. Alderantziz, Ardanzaren aldeko oihu askorik ez zen izan, eta nafartarra jendeak lepotik heldu, astindu, musukatu, egiten zuen.

Aralarko San Migel aldera alde egingo zuen Garaikoetxeak, kazetarien galderei erantzun ondoren: «**Samina daramat nire barruan, nire emaztea, anaia, lagunak, hemen egon ezin direlako**». Jendea prestatzen zen bazkaltzera, korrotan, kanpineko silatan, goardasolen itzalean. Eta istilu haundirik ez, eztabaidaren bat edo beste. «Independentzia» eskatzen zuten bat-

zuen pegatinekin, EGiko militante batzuek beren eraskailuekin «Ez eros Diario Vasco-Correo Español-Navarra Hoy» proposatzen zuten. Guztien gainean «Viña Quejana» abioitik bere ardoa eskaintzen.

Bazkalondoko erromeriarekin bukatuko zen Alderdi Eguna, zelaia bete jende. Jende asko biltzen du PNV, eta oraingoan ere hala bildu du. Nafartarren faltak eta giputz eta arabatar askoren boikotak marka utzi zuen, eta kontatu zitekeen. Joan den urtean baino ehun bat autobus gutxiago, adibidez: 400etik 300etara, orduan bezala joan den igandean geuk kontatuak. Baina antolatzaileak urduri zebiltzan, eta kapaz ziren joan den urtean 1.000 autobus ziren lekuan aurrean 450 bakarrik jartzeko. Kotxeak ugarituko zituzten, guk 3.000 baino gehiago ez zirela apostu egingo genukeen multzoan haiek 35.000 (!) kontatuz.

Balantze gisa, Madrilen kontra ohi baino puntada gutxiago entzun zela, aipamen oso orokorrak bakarrik, eta Ezker Abertzalearen kontrakoak gogorragoak, traidoreak direla eta beste. Sabin Zubiriren espultsioa ere aidean zebilen: krisiaren fase berri baten abiatze seinalea litzateke.

Datorren urtean, hauteskundeak gainean izango dira, eta ordurako krisiak nonbaitetik argitu beharko du. Kritikoen mogimendua helduko al da? Zer pasako da nafartarrekin? Eta Garaikoetxea?

Iñaki ZUBIONDO

Askatutako sei arrantzaleak.

Sinisgaitzeko erabakia

Polisariok Espainiako sei arrantzaleak libre utzi eta segituan sozialistek Frontearekin «harremanak» etetea erabaki zuten. «*Cuestión de honor nacional*» omen da hori. Frantzia, Ingalterra, Portugal, Maroko-rekin ez dute ba deusik eteten, zernahi gertatzen delarik ere. Polisariokoek, ametrailamentuaz dolutu ziren baina, abisatu dute: «*Gisa hartan berriro baletoz, gauza berbera egingo genuke*».

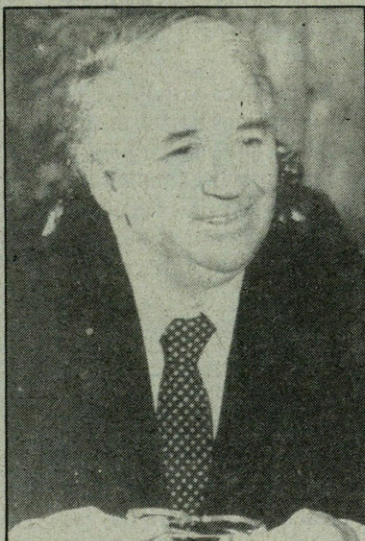
FLNKS hauteskundeetan indartu da

Lau departamendutatik hirutan nagusitutako kanaken ustez, hauteskunde hauetan pauso bat eman dute independentziaren alde. Haleren RPCR frantses-zaleak botu gehiago lortu du, zeren europar anitz bizi baita han.

Colombia: enfrentamendu gogorak

Irailaren 16an Colombiako armadak «Clamor Vallecaucano» izeneko ofentsibari ekin zion, eta antza denez, horretan darrai.

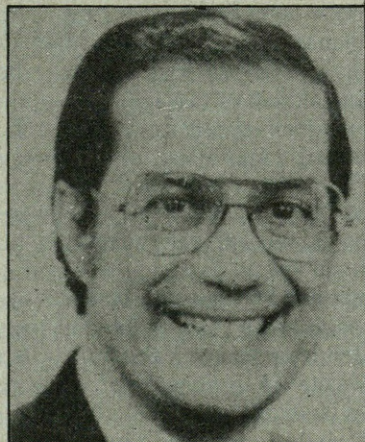
Duela egun batzuk Latinoamerikako talde armatuek bat egin dezaten kondizioak badaudela baieztatu zuen M-19 erakunde militarra litzateke atake hauekin pertsegituena. Irailaren 29an EPL erakundearen komando batek El Castillo herria okupatu zuen. Betancur-ek ez dio herriari bakerik ekarri.

1982an, Burgiba-k tas-tas bakarrik egiten zion Gadafi-ri.

Panama-n estatu kolpe «teknikoa»

Orain dela urtebete bere agintaldia asmo onez beterik hasitako Ardito Barletta-k botereari utzi behar izan dio, «*zeren eta ez militarrek ez partiduek ez bait ninduten apoiatzen*». Ekonomiari buruz zenbait ideia berri zeukan presidente-ohiak, eta bere Estatu Batuekiko menpekotasuna ez zen beste batzurena bezain erabatekoa; ezin hala ere bere lana hemendik juzkatu bat-batean. Eric Arturo del Valle-k beteko du berak utzitako lekua.

Nicolás Ardito Barletta.

Tunez eta Libia inoiz baino okerrago

Gadafi eta Burgiba puntu zail batetara inoiz ailegatu dira, bigarrenak Jamahiriya-rekiko harreman diplomatikoak etetea erabaki duelarik. Azken hilabeteotan aspaldiko tentsioa geroz eta bi-ziagotzen ari zen, libiatarrak berenera inmigratutako tuneziar langileak etxeratzen hasi zirenetik batez ere. Oraindik 60.000 tuneziar gelditzen da Libian.

1974ean batasun saio koxkor bat eginez geroztik, beti txarrean konpondu dira auzo-estatu hauek. 1983an, tuneziarrek Aljeriaren konpainiaren hautua egin zuten, eta Tripoli-k zenbait neurri ekonomikoez «kontraeraso» zuen. Tunez beti gehiago diplomaziaren arloan aritu izan da.

SASTRE

AUZMENDI

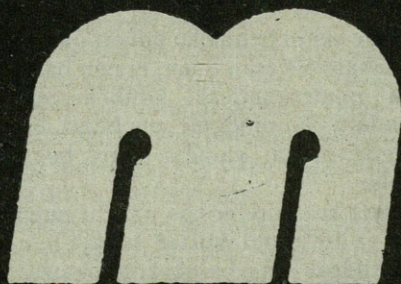
DONOSTIAKO ESTILOA

MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

kirolzaleen
zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

Arantza Mendizabal.

ARANTZA MENDIZABAL ORAINDIK ERREKTORESA DUGU

Ez zaigu erraza izan Arantza Mendizabalekin elkarrizketa lortzea. Emakume lanpetua da. Bi aste pasatuta, azkenik ikasturte berriaz hitz egitea lortu dugu, telefonoak etengabeki moztu arren. Ikaslego eta irakaslegoaz, infrastrukturaz eta numerus clausus-aren arazoaz mintzatu zaigu, arin baina pentsatuta. Hona hemen elkarrizketa luze horren laburpena.

ARGIA.— Arantza, Goio Monreak utzi zuen, Alvarez Isasi ez zen onartua izan, eta irailaren konbokatoriara inor ere ez zen aurkeztu. Zu eta zure taldea interinoki zaudete errektoregoan. Zein da errektore berria izendatzeko segitu behar den prozedura?.

A.M.— Irailaren 4ean inor ez aurkeztean, nik egin nuena zera izan zen, bi astetan zehar dekanok eta zuzendariekin, juntakoekin eta interesgarri iruditzen zitzaizkidan beste batzuekin hitz egin nuen egoera honi zer nolako irteera eman dakioken ikusteko. Juntan bertan galdera bera azaldu nuen, ea zer zen zuzenena, hauteskundeak berehala konbokatzea, edo ea ez ote zen komenigarriagoa hilabete batzuek atzeratzea. Edozein kasutan

ere nik behin behineko gobernua eratu behar zela esan nuen, ni neu bakarrik hauteskundeak konbokatzeke izendatu bait ninduten, eta beraz nire kargua mahai gainean jarri behar nuela.

Hala ere, nire eritzia azaldu nuen. Nik ez dut egoki ikusten Juntak hauteskundeak inmediateki konbokatzea. Egoera grabea da, eta hobe ikusten nuen erabakia Klaustroan hartzea, bere gainetik pasatu gabe.

Juntan azaldu ziren eritziak danetarikoa izan ziren: hauteskundeak orain konbokatzea, triunbirato bat sortzea, dekanok edo katedratikok nagusia jartzea, eta baita ere, gobernuari errektorea izenda dezala eskatzea. Azkenean, klaustroa konbokatzea

erabaki zuten, urriaren 1erako.

Klaustroaren gai bakarra haxe da, errektorea izendatzeko proposamenak. Klaustroan erabakitzen bada hauteskundeak orain konbokatzea, aurrera, baina pertsonalki uste dut oso zaila dela kandidatoak auketzea, eta ez dut uste aurreko epea txarra izan zenik, norbaitek esan zuen moduan.

A.— Klaustroak hauteskundeen konbokatoria atzeratuko balu, orduan zuk errektorea funtzioak betetzen segituko zenuke?

A.M.— Nik klaustroari behin behineko gobernua izendatzea eskatuko nioke. Egingo ez dudana zera da, hemen inertziak jarraitzea beste sei hilabetetan. Irtenbideak egon ba daude: dekanok nagusia, edo kolaborazio gobernua dekanoen artean, edo triunbirato bat... edozer.

A.— Eta botere hutsunearen fantasmak ez zaitu bultzatuko hemen segitzera?

A.M.— Ba dakit hortik esaten dela nik dena bertan behera lagatzeko mehatxua erabili dudala. Eta gauza bat argi utzi nahi dut: akatsak lepora diezazkidakete, baina zerbait ezin badi-

date aurpegiratu erresponsabilitate falta da; guzti hau hauts eginda zegoen momentu batetan, nik nire kargu hartu nuelako, eta uda osoan hemen egon naizelako, neu bakarrik.

Nik hemen segitzea azken irtenbidea da. Beste soluzio guztiek porrot egiten badute, ni ez naiz joango, baina irtenbide hori residuala da.

A.— Zure ustez, zein da irtenbide hoberena, non ikusten duzu soluzioa?

A.M.— Egia esaten badizut, ez dakit zein den formula hoberena. Benetako soluzioa errektore berri bat izango litzateke, normalki hautatua, eta beste guztiak konponbide txarrak dira, behin behinekoak, eta unibertsitateari kalte egingo diotenak.

A.— Ba agian ez da hau momenturik hoberena honelako botere problemak egoteko, ikasturte hasiera problematiko baten aurrean, ezta?

A.M.— Ba bai, niri dena tokatu zait: ikasturte hasiera, legearen erreforma, sailen sormena, hasita dauden obrak, zentruen erreglamentuak, den-dena. Momentu marabillosa da!

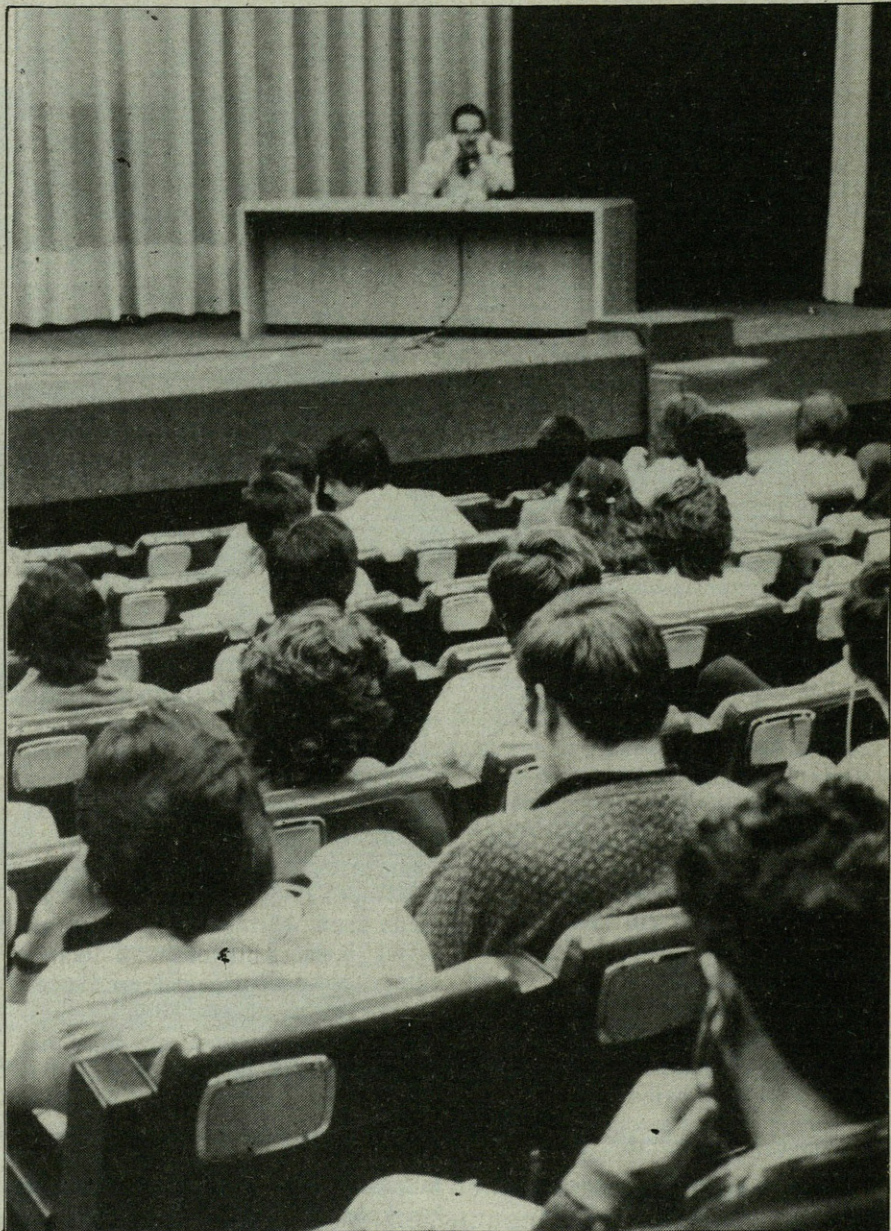
A.— Ea, zatika ikusiko dugu. Ikusten denez, aurten lehenengo kurtsuaren hasiera asko atzeratuko da; matrikulak oraindik ez dira egin. Zergatik da hau?

A.M.— Ikasleak zentruetara sartuko dira notaren arauera, eta ekainean zein irailean aprobaturakoez eskubide berbera dute, beraz iraileko notak ikusi arte ezin da zentru adjudikapena egin. Bestaldetik, lehen postuan eta bigarrenean aukeratutakoa ikusi behar da, eta berriro zerrendan jarri, notaren arauera.

A.— Eta aurten ere problemak egongo dira numerus clausus dela eta, iaiz Arte Ederretan egon ziren bezala?

A.M.— Iazkoa hemengo arazo bat izan zen, baina bestela, numerus clausus-ena Madriletik datorren kontua da. Zentru batzutan matrikula mugatzea onartu dute, konkretuki Arte Ederretan, Medikuntzan, Ekonomiketan, Magisteritzan, Zuzenbidean eta Entrepresa Zientzietan. Zuzenbidean ez da neurri hau aplikatuko, gure kasuan behar ez dugulako. Zentruen aukeraketa ez da kasu askotan guk dauzkagun beharren arauera, beste unibertsitateetan dauden arauera baizik.

Nik ez dut uste problemarik egongo denik Ekonomiketan ezik. Aurreinskripzioa oso handia izan da, eta batzu kanpoan geldituko dira. Beste zen-

«Benetako soluzioa errektore berri bat izango litzateke, normalki hautatua, eta beste guztiak konponbide txarrak dira».

truetan aurreinskripzioaren mortalitate oso handia izaten da, 35koa. Kontutan hartu behar da gero Deustora edo Nafarroara doazen asko hemengo zentruetan ere aurreinskribitu egiten direla, badaezpada.

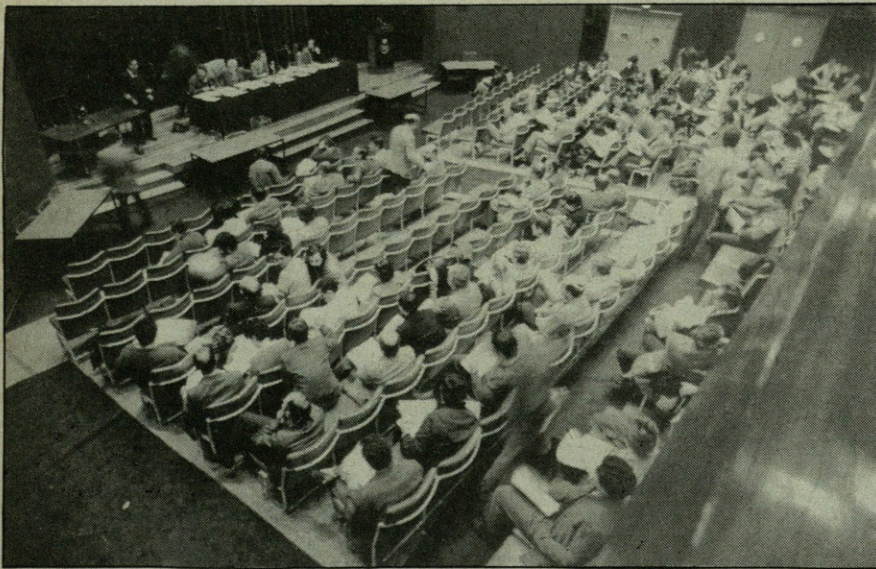
Dena den Gobernu Juntan ikasleen demanda absorbitu behar dela erabaki zen, nahiz bigarren zein hirugarren opzioan izan. Hala ere ez dut uste aurten istilu handirik sortuko denik. Ekonomika kasuan oso argi dago. Ez dago 4.500 ikasleentzako lekurik, Fakultatea 1.200rentzat pentsatuta zegoelako.

A.— Hainbat fakultatetan obrak egiten ari dira, oraingo instalazioak handitzeko eta hobetzeko asmoz. Zeintzu dira orain martxan dauden obrak?

A.M.— Leioan Informazio Zientziak fakultatea handitzen ari da, eta Aulario berria eraikitzen. Arte Ederak ere hona ekar liteke, baina obrak urtarilan amaituko dira, epeak betetzen badituzte, eta ez dut uste. Gero, Donostian Kimika, eta Araban Filologia; exkabadoreak behintzat hasi dira. Proiektu batzu onartuta daude, Arkitektura eta Donostiako OHOkoa, esaterako, eta Zorroagan bertan ba daude proiektuak.

A.— Egoera hau unibertsitate gazte baten ondorioa da, ezta?

A.M.— Bai uste. Eta gure unibertsitatearen hazkundearen ondorioa. Gu kontrara ari gara hazten. European unibertsitatea estabilizatu zen momentuan gureak hazten segitu du.

«Klaustroak egoeraren grabetasuna, ohartu beharko luke».

Gainera, sortu zenean, ez zen laguntza presupuestario nahikorik eman, eta orain bai lortu da. Horregatik ari gara egiten orain beste unibertsitateetan aspaldian egin zen gauza bat, minimoki ekipatu. UPV-EHU orain arte besteen zenizientia izan da, eta azken presupuestoan mila milioi eman digute.

A.— Diru guzti honekin, obrak egitetik aparte, kontratazio berrien arazoari ekingo zaio?

A.M.— Hemen bi posibilitate daude, irakalegoa gehitzea edo daudenen egoera kontraktuala hobetzea. Oraindik daukagu plantila handitzeko ahalmena, ez asko baina. Nik kontratazio berrien arazoa atzeratu egin dut ikusi arte zeintzu zentruk hartuko duten numerus clausus dutenen exzedentea.

A.— Dena den, hainbat zentzutan euskal adarrak martxan daude, eta urtero behar dute kontratazio berria. Behar horri zenolako erantzuna emango zaio?

A.M.— Kasu batzu oso argiak dira, eta jarraipena ematea bidezkoa da, Zientzi Fakultatean bezala, esaterako, baina leku guztietan ez dago hain argi. Informatikan ez dut uste jokaera egokiena denik, bertan dauden arazo sakonak ikusita, nik oraindik itxaron egingo nuke. Zorroagan ere, azken kurtsoetan, oso ikasle gutxi dago espezialitate bakoitzean, eta ikasi beharko da kasua. Informazio Fakultatean ere bai dago martxan, eta ikusi beharko da zer egin.

A.— Hurrengo klaustroan hauteskundeetarako epea zabalduko balitz, eta kolektibo batek eskatuko balizu

kandidatura baten buruan jartzea, onartuko zenuke?

A.M.— Ezin dut, katedratikoa ez naizelako.

A.— Baina zure plaza atera da, eta urrian edo azaroan eskura dezakezu.

A.M.— Hemen egonda oso zaila da ezer prestatzea.

A.— Dena den, demagun ateratzen duzula, zer egingo zenuke?

A.M.— Inoiz ez dut pentsatu. Eta jakin ba dakit hortik esan dela ni nabilela hauteskundeak atzeratzen aurkeztu ahal izateko, baina ez da egia. Inoiz ez diot nire buruari errektore izateko aurkezte planteatu. Oraingoa derrepentean etorri zitzaidan, aurreko karguak etorri ziren moduan, baina nik neuk inoiz ez nuen imajinatuko hemen egongo nintzenik.

Eta daukagun egoera, benetan ez da egon litekeen hoberena. Ez dut derrota izan nahi, baina Arabako Campus-ean ez dugu errektoreorderik Eusko Jaurlaritzara joan delako, Euskara errektoreordea ere ez dago, ezta Eskola unibertsitalekoa, eta oraingo ekipoa oso murrizta da. Nik bost pertsona baino ez daukat, errektore talde batetan normalki hamar pertsona baino gehiago egoten denean.

A.— Eta zure esperantza da urriaren klaustroan arazo guzti hauei irtenbide bat emango zaiola. Benetan uste duzu lortu egingo dela?, zer indar korrelazio espero duzu klaustro honetarako?

A.M.— Niri ere gustatuko litzaidake jakitea. Nire jarrera izango da klaustroari grabetasunaz ohar dadila eskatzea, ea jende talde bat batzeko eta oraingo egoerari erantzuna emateko aukera ematen duen. Gauden moduan egonda ezin daiteke segitu. Dena den jende berria izendatu beharko litzateke, baina nik ez dut nahi izendatu behar duena izan.

Orain gauza asko ez badut egiten ez da nahi ez dudalako, ezin dudalako baizik. Ez naiz heltzen. Esaterako, zerbitzu petsonal berria kontratatu behar da, eta orain arte ezin izan da egin. Orain hasiko gara; eta honela hainbat gauza.

Eta indar korrelazioari dagokionez, begira, hor nahaste handia dago. Alde batetik desberdintasun ideologikoak daude, bestetik korporatibistak, norberak beraren interesen alde egiten duelako. Katedratikoen eta interinoen interesak desberdinak dira, eta ikasleak, pentsa.

Arantz Mendizabalek urriko klaustroan oraingo egoera konponduko dela espero du.

Laura MINTEGI

Afrikako mertzenarioak

...Baina beltzak ez dira beti honela egotekoak, eta orduan beren nagusiek txakur jendea, mertzenarioak erabiltzen dituzte...

Munduak jasaten dituen plagetatik gaiztoenetakoa mertzenarioena da. Mertzenarioei buruz Nazio Batuen Asanblada Orokorrak 1980ko abenduaren 4ean deklarapen hau egin zuen:

«Mertzenarioen aktibidadeak Nazioarteko Eskubidearen funtsezko oinarrien aurkakoak dira: Estatuaren barne arazoetan ez sartzea, independentzia. Halaber arrazakeria, apartheid eta kolonialismo era guztien aurka borrokatzen duten herrirentzat oztopo larria suposatzen dute».

Lehenagoko (1970eko) erabaki batetan, Nazio Batuen Seguritate Kontseiluak honela zioen:

*«Mertzenarioen erabiltzea nazioarteko eskubideen aurkako **delitotzat** jotzen da, eta mertzenarioak **delinkuente arruntatzat** zigortu behar dira».*

Mertzenarioak, modu batera edo bestera, mundu guztian eta betidanik erabili izan dira. Hemen, eta orain, guk geuk ere —lehengo asteko lau borrokalariren asasinatzea gogoratzea besterik ez dago— beren atzaparkadak pairatzen ditugu. Une honetan ere gizon nardagarri horiek bestetan ere zertan ari diren oroitzea ongi datorkiguke.

Afrikan ihardun izan dira oso bereziki. Kongon 1961.ean, Beninen 1977.ean, Seychelles-en 1981.ean egin zituztenak kasurik seinalagarrienetakoak izango dira. Azken interbentzio horren kronika moduko bat aukeratu dugu aste honetako monografiko honetarako.

Bigarrenagoz, inperialismoak Angolaren aurka daraman borroka latzaren pasarte solte bat hautatu dugu. Bi parte horiekin Afrikan indar atzerakoiak zer-nola ari diren ideia bat har dezakegu.

Bi kazetari sobietarren lanetatik atera ditugu datu gehienak. *Garai berriak* aldizkariako luri Boxkariev eta *Tass* egentziako Sergei Kulik dira bi kazetari horiek. Eta besterik gabe horiekin uzten zaituztegu.

Nora doaz

«antzara basatiak»?

Arratsaldean berandu, 1981eko azaroaren 26an, Swasiland-eko hegazkin batek lur hartzen du Seychelles-eko hiri-buruan, Victoria-n. Pasajeroen artean, rugby talde bateko partaide omen diren 45 lagun heldu dira. Aduanako enplegatuek «Seychelles-eko ume mutilatuentzat erregaliak» inskripzioa daramaten kaxa batzuk gainetik ikusi dituzte. Bonbonak eta jolasgailuak daramatzate, Eguberritako txar-tekin batera. Baina enplegatu arduratiago batek kaxa horiek doble fondo bat dutela deskubritu du.

Desmozorrotutako «deportistek» armak atera eta aireportuaren goardien aurkako tiroketa bati ekiten diote. Herri Armadaren segurtate unitateek, bertara ailegatu eta, tirokatzaileak uxatzen dituzte. Indiako aire-konpainia bateko jet bat aireportuan zegoen. Ekipageari mehatxu eginik, sartu dira bertara eta pilotoa Johannesburg-era eraman ditzala behartu dute. Johannesburg-en ez, baina Durban-en (Hegoafrikan) lurreratu dira, non pistolariak desagertu diren.

Albert René-k zuzendutako Seychelles-eko gobernuak itzulikatzeko saioak porrot egin du.

Berrogei-ta-lau mertzenario heldu dira Durban-a (berekin eraman dute hilik gertatutako bat). Bandan baziren hegoafrikatarak, lehenagoko rhodesiar armadaren ofizialak, amerikarrak, ingelesak, alemanak, frantsesak, italiarrak. Gizon horiek bazuten Hegoafrikan asiloa eskatzeko arrazoirik. Hegoafrikako *Rand Daily Mail* jurnalaren arabera, banda hori Johannesburg-en antolatuko zen, handik arrazisten konplizidatea estaltzearen Swasiland-era pasarazi dituzte, eta Swasiland-etik Seychelles irletara abiatu dira.

Seychelles-a sartutako bi mertzenario hauek preso gertatu ziren.

Manifestaldi bat Seychelles-eko gobernuaren alde.

Merzenarioetako bat, besteak baino hiztunago suertatu

Arrazoi berdinegatik, hegoafrikatarrek Durban-en onartutako mertzenarioak zenbat ziren eta beren izenik ez dute azaldu nahi izan. Bakarrik esan dute, iheslariak harra-patuak izan direla, eta Pretoria inguruko base militar bate-tara esposaturik eraman dituztela. Ez dute utzi base horre-tara periodistarik ez kuriosorik agertu dadin. Arrasto guz-tiak ezabatzea pentsatzen zuten. Zirkunstantzia bat ahaztu dute baina.

Victorian lur hartutako mertzenarioek beren kide batzuk zeuzkaten bertan zai. Horiek aste batzuk lehenago iritsi ziren, turista moduan. Aireportuko tiroketaren ondoren, horiek ez dute hegazkinean sartzeko betarik izan, eta oihan barrura ihes egin dute. Azkenean, harrapatu dituzte eta justiziari epaitu ditu. Heriotza zigorra usaindu dute. Eskapatzekotan, beren operazioari buruzko xehetasunak eman dituzte.

Epaitutako bat, Dolinçek, besteak baino hiztunago agertu da. Berak Seychelles inbaditzeko plan bat antolatu omen zuen. Gero plan hori geroxeago Hegoafrikak Nami-bian dituen segurtate indarren komandante burua izenda-tuko zuten Lloyd jeneralari erakutsi zion. Hegoafrikako administrazioak plana atzera bota zuen, eta Dolinçek-ek beste bat sortu zuen. 1981eko irailean onartua, azaroan eraman behar zuten praktikara.

Zairen hasi ziren Hoare kolonelaren ibilerak

Hegoafrikako agintariek ezin izan dituzte pista guztiak ezabatu. Seychelles-en detenitutakoen deklarazioez gain, Hegoafrikako oposizioaren prentsak ere salatu du Pretoria-ren konplizidatea. Johannesburg-eko *Star*-ek atakearen bezperan mertzenario bakoitzak 1.000 rand jaso dituela informatu du (1.030 dolar), operazioaren ondoren 10.000 inguru jasotzekotan. Johannesburg-en erreklutatuta, ame-rikarregandik hartzen omen zuten dirua. Pertsonai bel-dugarri bat zeukaten buruzagitzan, Hoare kolonela.

Jatorriz irlandarra, Hoare gerra ezkerreko Hegoafrikan bizi izan da beti. Mertzenarioak amateur eta profesionaletan klasifikatzen ditu. Lehenbizikoak operazio solteetarako lerratzen dira, bigarrenengoak konplotetan, legezko gober-

nuak itzulikarazten, Estatu gizonen eta lider politikoen asasinatzen espezialista gertatu dira. Bere Estatuaren mertzenarioa, Hoare kolonela «gogor» bat da.

Hoare belgiar Kongo-n (gaurregun Zaire) ongi ezaguna da, 60.en hasieraz geroztik. Patricio Lumumba-ren indarrak, egitazko independentziaren alde borrokan, boterea iritsi ziren. Bestaldean, inperialistek Estatuaren aberastasun izugarriak ez zituzten lagatu nahi. Noski Patricio Lumumba ez zegoen inperialismoaren interesei begira. Horretaz, kendu beharra zegoen. Belgiar Kongo-n erabili ziren lehen aldiz mertzenarioak masiboki. Legion extranjera batetan apuntatu ziren. Huyghe kolonelak eta Gat kapitainak hil omen zuten Lumumba.

«Mike-eztanda»k ere bere burua salduta ikusi zuen

Hoare kolonelak, «Mike-eztanda» ez-izenez, belgiar Kongoko abertzaleen borroaren fama bereganatu zuen. Hegoafrikara itzulian, «Antzara basatien Kluba» fundatu zuen, mertzenarioak biltzeko. Izen horrekin azaldu izan da mundu guztiko prentsan. Bod Dénard frantsesa ere «Kongo-ko zahar» horietakoa da. Berarekin gero segitzeko aukera izango dugu. Oraingoz «Mike-eztanda»ren ibilerak ikusi ditzagun.

Hegoafrikaren konplizidatea zabaldu zelarik, Pretoriako agintariak mertzenarioekin justizia egiteari ondo iritzi zioten. Zein akusaziopean epaituko eta hegazkin bat desbideratzeagatik epaitu zituzten. Pretoriak ez du aipatu ere egin pistolari horiek Seychelles-en aurka Estatu-atentatu bat burutu nahi izan zutenekoa, ezta bertan hildako batzuk utzi zituztela ere. Pretoriak bere burua garbitu nahi izan du, baina alferrik izan da.

Akusatuen bankuan, mertzenarioek eta Hoare beren buruzagiak ulertu dute: orain Pretoriak haiek Seychelles-era beren kabuz, beren inizatibaz joan zirela agertu nahi du. Mendekua hartzekotan, Victorian atxilotutakoek egin zutena bera egin dute: konplotaren benetako arduradunak salatu dituzte.

Amerikarrek hori baino zerikusirik gehiago dute.

**Frantzia eta Hegoafrika bidez,
Estatu Batuek "antzara basati"ei
dirua eta armak helarazi zizkieten.
Bob Denard-ek bideratu zuen
Comores-eko kolpea, Ali Soilih
akabatu zuen eta bertara
ailegaturiko ofizial frantses
batzuren laguntzaz Ahmed
Abdallah boterean mantentzeko
hauteskunde-itxura bat montatu
zuen**

**Hegoafrikako Inteligentsia Zerbitzuaren
inplikazioak**

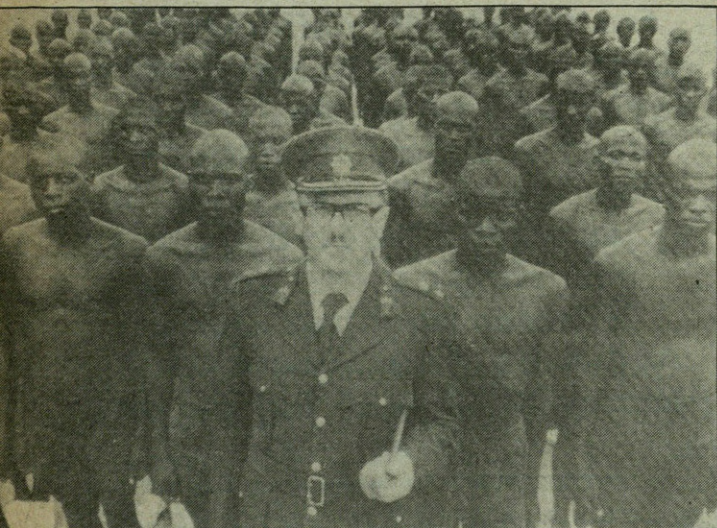
Hoare kolonelak esan duenetik, Inteligentzia Zerbitzuaren agente batek bi ofizial aurkeztu dizkio, eta horiekin eztabaidatu du Seychelles inbaditzeko plana. Ondoren, Pretoriara bidali dute, Hegoafrikako ministrariaren kontseiluak planari bere oniritzia eman ziola jakinarazteko, eta detaileak xehetzekotan. Gero, armamentuaren arazoak mintzatu ziren: kolonelaren etxetik hurbil armaz kargaturiko kamioi bat utzi zuten. Arma horiek ekialdeko Europan fabrikatuta zeuden, eta hegoafrikatarrek Angolako batailetan eskuratu zituzten. Hoarek aitortu duenez, arma horiei esker Hegoafrikak Seychelles-eko aferean bere konplizidatea izkutatzea nahi zuen.

Hoare-ren kolaboratzaile hurbila den T. Monata-k jefearen deklarapenak osatu ditu. Mertzenario bakoitzari 10.000 rand ordainduko zitzaikiola konkretatu du, buruzagiei gehiagoko sariak agintzen zitzaizkien bitartean. Monata-ri 50.000 rand agindu zizkieten, emendagarriak Victorian oso aktibo agertzen bazen. Halaber, Monatak esan du, behin René-ren gobernamentua deuseztuz gero, beren asmoa lehenagoko presidentea, James Mancham, zeina exilioan aurkitzen bait zen, boterean berrezartzea izango zela. Ministerioak elkarren artean jadanik banaturik zituzten bere jarraitzaileez lagundua, «antzara basati»en kolpea baino egun batzuk lehenago Mancham Nairobi-ra ailegatua zen. Mertzenarioen abisuaren zai egongo zen han, irletara salto emateko. Prentsak azaldu zuenez, presidentea eta bere ministrarietaz hegazkin bat presto zegoen. Dolinchek-en etxean Mancham-en boterean ezarriko zeneko diskurtsoaren zinta magnetofonikoaren puxkak aurkitu ziren. Mancham eramango zuen hegazkinak VicJoria hiria jotzeko momentuan irratiz zabalduko zen.

**Ez al ziren mertzenariook, hiru urte lehenago,
Comores-en garaitu?**

Deklarazioetatik ageri zenez, mertzenarioak konplotaren arrakastaz seguru zeuden. Ez ote ziren, hiru urte lehenago, Comores-en garaitu?

Comores-en... Gau batez, barku bat, argiak itzalita, It-sandra-ko badian sartu zen. Bi kanoatan leporaino armatu-

Hegoafrikako polizia beltzen entrenamendua.

tako mertzenarioak lurraratu dira. Presidentearen palazio-runtz iritsi dira, bertako goardia talde txiki bat neutralizatu dute eta Ali Soilih presidentea atxilotu dute. Bi aste geroago, agintari berriek presidentea «ihes egiteko saiatzan» zelarik hilda suertatu zela jakinarazi dute. Hilketaren arduradun Bob Dénard-en figura ageri da.

Astiro astiro egia argitaratu da: atentatuaren atzean Hegoafrika eta Estatu Batuen zerbitzu bereziak zuden. Zer bultzatu zituen Comores-eko gobernu atakatu zezaten?

Ordurarte Frantziaren kolonia, Comores-ek 1975ean heldu dio independentziari. Frantziak ezin ukatu zezakeen, baina noski menpekotasuna mantentzen saiatuko zen; horretarako bazuen gizon egoki bat, Ahmed Abdallah, lurjabetun handia, zeina boterean ezarri zelarik, bere klaseari eta mendebaldeko Estatuiei —batipat Frantziari— minik egingo ez liokeen politika bat eraman duen. Hilabetea pasetxoa egin du boterean. Herriak bota du, bere ordeiz Ali Soilih heldu delarik. Soilih-k aldaketa sozio-ekonomiko garrantzitsuak bururatu ditu; lurjabetza handiak konfiskatu ditu, irladiaren bizilagun bakoitzak lur puxka baten jabe suertatu da; bankuak eta etzerriko konpainiak nazionalizatu ditu. Comores-ek, hitz batez esateko, gizarte berri baten alde apostua eginik, Afrikako Estatu sozialistekin bateratu da.

Berrogei-ta-lau mertzenario heldu ziren Durban-a. Bandan baziren hegoafrikatarrak, lehenagoko rhodesiar armadaren ofizialak, amerikarrak, inglesak, alemanak, frantsesak, italiarrak.

Hegoafrikako *Rand Daily Mail* jurnalaren arabera, banda hori Johannesburg-en antolatu zen

Reaganek garbi esana du, bere politikaren helburu nagusietariko bat nazio askatasun mogimenduak deusezteka duela, eta beren alde aritzen ez diren gobernuak bertan behera iraultzea. Horretarako edozerk balio dezake, baita "antzara basati"ek ere

Iraganbide estrategikoa izatearen preferentziak

Inperialisten nahia ez zen horixe. Frantzia eta Hegoafrika bidez, Estatu Batuek Bob Dénard kriminal ospetsuak gidatutako «antzara basati»ei dirua eta armak helarazi dizkiete. Bob Dénard-ek bideratu du kolpea, Ali Soilih akabatu du eta bertara ailegaturiko ofizial frantses batzuren laguntzaz Ahmed Abdallah boterean mantentzeko hauteskunde-itxura bat montatu du. Mendebaldeko potentziei Abdallah-ren politika gehiago gustatu zaie.

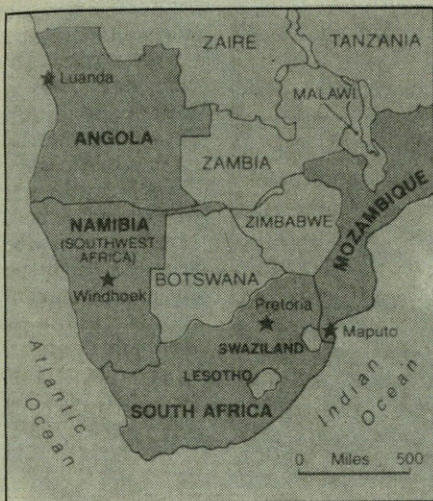
Seychelles-eko saioak badu bada Comores-en burutu dutenaren antza!

Seychelles irlak, Comores bezala, Indiko ozeanoan dau-de, Afrikako kostetatik 1.600 kilometrotara. Dozenaka batzuk irlak dira, batzuk besteetatik ehundaka kilometrotara. Zenbaitetan ez da inor ere bizi. Frantziarenak eta gero Britainia Handiarenak, Seychelles-ek 1976an iritsi zuen independentzia. Frantziak Comores-en bezala, Britainia Handiak independentzia ontzat eman du, baina hark bezala adiskide bat ezarri du boterean, kasu honetan James Mancham izenekoa. Seychellestarrek hori bertan behera bota eta Albert René hautatu dute. Orduan errepublika txikiak aldaketa aurrerakoi batzuri ekin diete.

René-ren gobernuak Namibiaren independentziaren alde irmoki lerratu da, bai eta Hegoafrikako apartheid sisteman kontra. Pretoriak «frontearen Estatu»en aurka dar-matzan aktibidade oldarkorren aurka ere azaldu dira. Associated Press-ek zioenez, EEBBek disposizio hobeagoko gobernuen bat nahiago zuketen.

Hegoafrikako tropek Angola eta Namibiaren artean Estatu-traba bat sortu nahi lukete.

*Kontinente gaitz
baten
muturrik
konfliktiboena.*

Estatu Batuek, Victorian eta Hegoafrikan prozesatutako deklaratu zutenaren arabera «antzara basati» en operazioa finantziatu zutenek, René-ren gobernuaren erroi zedin nahi izateko pisuzko arrazoirik zuten. Izan ere Seychelles Golko Pertsikotik hegoaldeko Afrika zeharkatuz herri industrializatu eta runzko bidean bait dago. EEBBen «interes bitalak» auzitan zeuden. Nahiz eta orduan Seychelles-eko kanpo arazoetarako ministroa zen Jacques Hodoul-ek esana zuen: «mendebaldeko potentziek ez lukete beldurtu behar, inork ez bait du beren petrolio-bide horiek mehatxupean ipini».

Hegoafrika, Estatu Batuetako hegemoniaren bitarteko

Besterik badago noski. René-ren gobernuak behin eta berriz eskatu izan du Indiko ozeanoa bake-eskualde bat izan dadin. Bertan Estatu Batuak egon daitezten aurka mintzatu dira, bereziki Dieg? García-ko superbaseraren aurka; horretaz erabaki konkretu bat hartu zuten: Diego García-ra joaten edo Diego García-tik etortzen ziren itsasuntziei Seychelles-en gelditi zitezten galerazi zieten.

Amerikarren estrategiaren hori nola-halako oztopoa gertatzen da. Ekin egin behar. Ez zuzenean jakina. *Times of Zambia* egunkariak salatzen zuenez, Estatu Batuak Indiko-ko beren hegemoniari eusteko nahian Hegoafrikaz baliatzen dira.

Reaganek garbi esana du, bere politikaren helburu nagusiari bat nazio askatasun mugimenduak deusezteak dela, eta beren alde aritzen ez diren gobernuak bertan behera iraultzea. Horretarako edozerk balio dezake, baita «antzara basati» ek ere. Kongo, Comores eta Seychelles-ek gain, mertzenarioak 1971ean Benin-go gobernuaren azpiratzen saiatu ziren. Bob Dénard-ek berak gidatu zuen porrot egin dako saioaldi hura. Vietnamen ere izan zen mertzenarioirik. Namibian ere bada, bertako herritarren kontrako borrokan. Hegoafrikako tropekin nahasian aritzen dira, Angolan zein Mozambique-n.

Non ez bait zaie gobernu bat gustoko, han erabiltzen dituzte inperialistek mertzenarioak. Batez ere Kongo bezalako Estatu aberatsetan, edo eta leku estrategiko batetan dauden horietan, hala nola Comores edo Seychelles. Non-dik pasako dira hurrengoan «antzara basatiak»?

Mertzenarioak

Angolan:

UNITAren

metodoak

Palma-hostoz estaliriko dendara sartu dituzte. Angolaren askatasunaren aldeko herri armadaren (FAPLaren) mendi kanpamendu bat zen. Biak hegoafrikar armadaren uniformeak jantzirik zeuden. Bat beltza zen, Angolako hegoaldean bizi den ovimbundu herriaren tankeraz. Bestea europarra zen, aurpegia ikatz-hautsez belzturik.

«Buffalo»koen meritoak, UNITArenak balira bezala

Eskoltako sargentoak esan du:

—Bushean detenitu dituzte. Beren paperetan dioenez,

Savimbi Angolaren kontra; eta koadroaren atzetik zein?

«Esaten zutenez, UNITAkoak Kubango ibaian barrena ibiltzen ziren, nekazariei bihiak ohosten eta abereak ebasten. Gurera etorri direnean horixe egin digute.»

«Buffalo» zigor batailoikoak dira. Patruilak esan duenez, ovimbundu hau bestea atzetik zetorren, fusil-metrailaterekin apuntatzen ziola, gure posizioetara ekarriko baiduen.

—Zure izena? —galdetu zion komandanteak «aurpegi zikin»ari,

—No comprende —erantzun zuen horrek portugesez traketsen.

Galdera ingelesez egin zitzaion.

—Michael Harrison, 32 urte, Salt Lake City, Utah —erretatu zuen prisioneroak.

—Zer duzu bisaian?

—Bisaian? —esan zuen Harrison-ek harriturik, eskua pasatuz—. Ah! —Behatzetan beltz zantzuak ikusiz ezpain ertzak ironiaz okertu zitzaizkion—. Zure mutilak esango zizun, «Buffalo»koa naizela —horrela deitzen da lautatik hiru txuri jendea duen 32. batailoia.

—Beltzen asuntuetan aurpegi txuriaz tartekatzea ez zen polita izango...

—Neri berdin zait. Gure jefeeek agintzen digute. Hegoafrikako gobernuak munduari UNITA bizirik dagoela erakutsi nahi dio eta «Buffalo»koek egiten ditugunak erakunde horri leporatzen dizkio. Horregatik makilatzen gara.

—Nola sartu zinen «Buffalo»n?

—Kaliforniako egunkari batetan anuntzio bat irakurri nuen. Dirua behar nuen. Vietnamen izan eta gero, bi urtez bakarrik egin dut lan.

—Zenbat mertzenario dago batailoian?

—Zortzirehun bat, amerikarrak eta britainiarrak gehienbat. Alemaniako eta Frantziako eta Portugaleko eta Txile eta Israeleko mutilak ere badira.

—Ulertzen al duzu ekintza kriminal bat burutzen ari zirela?

—Ordaintzen zidaten lan batetan ari nintzen —erantzun zuen Harrison-ek, eskubide osoa duenaren lasaitasunez.

—Bon, aski da. Xehetasunak geroko, bitartean, eraman ezazu —esan zion komandanteak sargento bati, interrogatorioaren akta sinatzen zuela; gero *mauvadigaren* hostoez egindako zigarrokote bat piztu zuen eta bigarren prisioneroari begiratu zion—. Eta zu, nola gertatu zara Angolaren etsaien artean?

«MPLA antikristoaren alderdia da. Lagundu UNITAri!»

—Ni *macheques* tribukoa naiz, Benguela-koa. Independentzia eta gero, UNITA eta Hegoafrikak MPLAko gobernuari gerra deklaratu ziotela, gure herriko jendea kezkatu zebilen: zertarako behar da orain angolatar batzuek beste batzuk hiltzea? Eta nola daiteke gure etsai izan direnekin orain aliatzea? Gizon guztiak bildu gara eta tribuaren buruzagiarengana iritsi gara. Hark esan zigunez, *machequeek*, ovimbundutarren gainerako tribuen antzera, beren apoioa

UNITAri eman behar zioten, zeren eta Jonas Savimbi tribu berekoa bait zen, eta horregatik UNITA zela «gure partidua».

Denbora pasatu zen eta ilargi beteko gau batetan, buruzagiak inguruko herrietako gazteak tribuaren arbol sakratupean konbokatuta zituen. Ni han nintzen. Buruzagiak ardi bat akabatu zuen eta haren gibelesko odolez gazteen bularretan eginiko zauriak busti zituen. Ondoren UNITAri fidelidadea aginduerazi zigun. Zuk badakizu, komandantea, ezin dela horrelako agindua nolanahi hautsi...

—Nola duzu izena? —galdetu zuen komandanteak.

—Nire gurasoek Kachami Shinvata jarri zidaten. Baina misiolarien eskolan bataiatu nindutenetik, izen berri bat eraman dut, Joachim. Eskolako ikasketak bukatu ditut, elizara joaten nintzen eta sermoietan esaten ziguten: «MPLA antikristoaren alderdia da. Lagundu UNITAri!»

—Zenbat urte duzu?

—23 urte, komandante.

—Nola iritsi zitzaizun UNITAren berri?

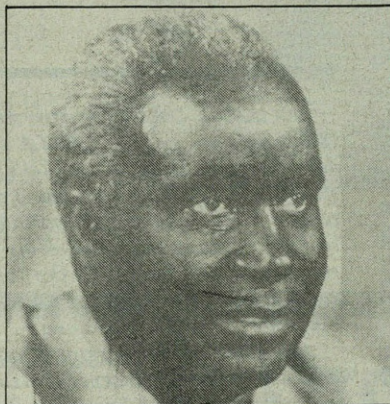
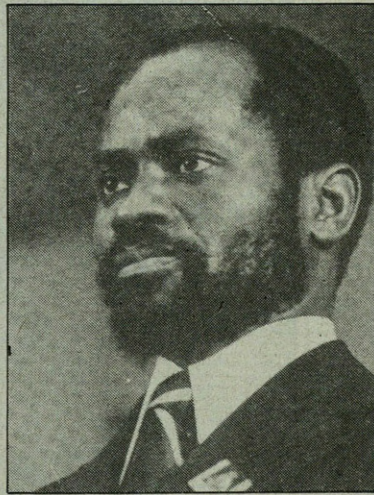
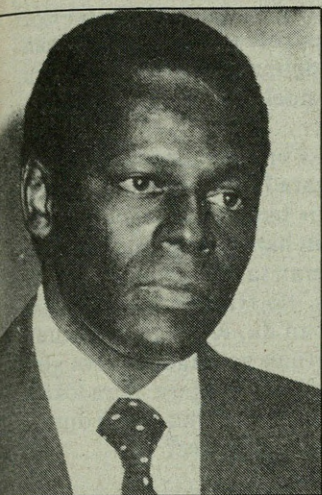
—20 urte bete nuen arte ez nuen bat ere ikusi. Esaten zutenez, UNITAkoak Kubango ibaian barrena ibiltzen ziren, nekazariei bihiak ohosten eta abereak ebasten. Gurera etorri direnean horixe egin digute. Orduan eraman naute, neroni ere.

—Nola izan zen hori?

—Gau batez, 1978an, tam-tam-en hotsean jaiki naiz, herriko gazteak plazan biltzeko deia bait zen. Bi kamioi ikusi dut zeinen kabinetan txuri jendea bait zegoen. Buruzagiak esan digu, agindutakoa betetzeko garaia heldu zitzaigula. Gu koadrila batetan ihes egiten saiatu gara, baina buruzagiaren gizonen harrapatu gaituzte eta kamioietara igo erazi digute. Kabina gainean jarritako txuriek zemai egiten zigiten, eskkapatzen saiatuko zena hilko zutela-ta.

Gauaren beltzean Namibiara eraman gaituzte eta bi sailetan taldekatu gaituzte. Ni Grootfontein-a eraman naute, «Buffalo»ren erretagoardiako basea. Lehendabizi ofizial txuriek Bibliaren gainean zin eginarazi digute. Ondoren Muassua, Sawimbi-ren konfidantzazko gizona zela esaten bait zen, honela mintzatu zaigu: «Guk afrikarrok geure jainkoak eta zin egiteko geure moduak ditugu». Errefrijagailu handi batetik MPLAko soldatu baten gorpua ateratu du, zartakatu du eta Luandako edozein «aborto»rekin gauza bera egingo genuela zin egin erazi digu. Nik ezetz esan dut. Orduan Muassua-k kolpeak eman ziezazkidaten agindu du, eta sabelean ostikadak eman dizkidate. Joandakoan esan dit: «erraietatik aterako zaik amorrua; MPLAren gainean simba bezala salto egingo duk». Orduan ez diot kasurik egin. Baina egun batzuk beranduago patiora aterarazi naute. Han

«Kaliforniako egunkari batetan anuntzio bat irakurri nuen. Dirua behar nuen. Vietnamen izan eta gero, bi urtez bakarrik egin dut lan. Beste guztia berdin zait. Gure jefeeek agintzen digute. Ordaintzen zidaten lan batetan ari nintzen»

«Frontearen lerro»aren
Estatuen presidentek:
Angolako Eduardo Dos Santos,
Bostwanako Quett Masira,
Mozambiqueko Samora
Machel, Zimbabweko
Robert Mugabe,
Lesothoko Leabua Jonathan,
Zambiako Kenneth Kaunda
eta Tanzaniako Julius K. Nyerere.

zen Muassua, beste hirurekin, eta emakume gazte haundun batekin, aurpegia arramazkaz josita zeukala. «Ah simba —Muassuak bero hartu bait nau—, ongi deskantsatu al duk? Azkeneko aldian UNITAren soldatu gisa zin egin huen. Gaur berriz ohorezko zina egingo diguk. Hona! Macheque zaharrek *nkiapo* bat zer den kontatuko zizuten noski».

Nkiapo erritualera behartu nahi

Kachami gelditu egin da kopetatik isuri zitzaion izerdia xukatuz.

—Muassua *machequeen* sinistea ezagutzen zuen: bere begien aurrean hildako emakumearen haurkia probatzen duen gizona emakume horren tribuko guztien etsai gertatzen da bizi guztirako. Denak hil behar ditu ez dezaten bera hil. Patioan aurrean neukan emakumea MPLAren komisario baten emaztea zen. *Nkiapoa* betez gero, tribuaren legea ez haustekotan, espiritu zaharrak ez ofendatzekotan, nire bizi guztia zuelakoak hiltzen igaroko nuke.

Kachami berriz isildu da, antsiaz begiratu dio komandantearen zigarroari, eta honek utzita pipada bat erre ondorenean, eskuak dardarka dituela, segitu egin du.

FAPLara igarotzeko erabaki finkoa

—Ez naiz detaileekin gogoratzen. Muassua, ordurako jadanik zerbait jota bait zegoen (horretan lehenago erreparatu nuen), kemena hartzekotan zerbeza zurrut luze bat egin

FAPLara igarotzeko erabaki finkoa

—Ez naiz detaileekin gogoratzen. Muassua, ordurako jadanik zerbait jota bait zegoen (horretan lehenago erreparatu nuen), kemena hartzekotan zerbeza zurrut luze bat egin du. Berak eta bere hiru lagunek litro bana edan dute. Gero Harrison eta berarekin batera pare bat egun lehenago kanpamentura iritsitako beste bi amerikarri hots egin diete. Kamarekin etorri dira. UNITAkoek komisarioaren emaztea kulatakadaka hil dutenean barre egiten dute. Muassuak sabela baioneta batez ireki dio... Gero ez naiz oroitzen... Konortea galdu dut, komandante. Ez dut egin *nkiapoa*, komandante, ez dut zinik egin!

—Baina Muassuak ez zintuen baketan utziko, hori eta gero...

—«Kupela» deitzen zuten gasolina zisterna batetan sartuta senera itzuli naiz. Zisternak egunez erretzen du eta gaua hortzak klaska daukazula igarotzen duzu. Batzutan Muassua hara azaltzen zen eta «kupela» azpian sua egingo zuela esaten zidan. Baina gero FAPLaren ofentsiba etorri zen, eta berak eta beste askok kanpamentutik alde egin zuten. Ni «kupela»tik atera eta Harrison-ek gidatzen zuen zigor destakamentuan ipini naute. Baina nola ez nuen zinik egin, ez didate armarik eman, eta zamaritzat erabili naute. Ez nintzen beraiekin, ez buruz ez bihotzez. Hori hasieratik jakin nuen, Grootfontein-era ailegatuz geroztik. Lehen borrokaldiaren ondoren, aurrengo okasioan zuetara, FAPLara igaroko nintzela erabaki nuen.

Hegoafrikako eta Namibiako herriek desafio latza dute orain; argazkietan, Nelson Mandela eta Sam Nujoma.

—Zein izan zen operazio hori?

—Namibiatik Kubango-z bestaldera Hegoafrikako helikoptero batetan eraman gaituzte. Oihan bete-betea utzi gintuzten. Michael-ek zehaztu du gure egitekoa: «Gaur FAPLakoak bagina bezala lan egingo dugu; ahalik jende gehien akabatuko dugu nekazariak gobernuaren kontra eta UNITAren alde ezarri daitezten. Ondoren biziko direnei gobernuak tropak izan direla esplikatu diegu, uzta txarragatik mendekua hartzea etorri direnak».

Hamabi bat kilometro egin dugu eta bapatean susmo gaizto bat bururatu zait: ez litzateke hura nire herrialdea izango? Mendixken atzean txikitzen bainatzen nintzen laku txiki azal ditzirakorra ageri denean, ez dut dudarik izan.

Michael-ek airera tiroa bota du. Erreka bazterrean zeuden haurrek ez dute mehatxua nondik zetorren jakiteko betarik izan. Harrison metodikoki, hotz-hotzean disparatu du, biktimak kontatzen zituela. «Hamaika. Hasiera bateko ez dago oso gaizki», esanez segitu egin du, hqn ezer gertatu ez bailitzan. Gero beste hamazazpi haur tirokatu dituzte, eskolatik etxeruntz zihoazela. Arratsaldean zubi batetan nekazariak, batez ere emakumezkoak ikusi ditugu, elizatik bueltan. «Hauxe da gurea!» oihu eginik Harrison-ek bota du lehenbiziko tiroa...

Laster ez da gelditu zeini tiro ematerik. Joateko ginela, ez dakit zergatik, eliza aldera itzuli egin naiz eta hantxe, harri-garriki, emakume bat. Mirakuluz gelditu zen bizirik. Guk hildako haurra besotan zeukan. Ez zuen negarrik egiten, ez

«Bere begien aurrean hildako emakumearen haurkia probatzen duen gizona emakume horren tribuko guztien etsai gertatzen da bizi guztirako. Denak hil behar ditu ez dezaten bera hil. Patioan aurrean neukan emakumea MPLAren komisario baten emaztea zen»

zuen deus esaten, bakarrik segitu egiten gintuen, gaizki-egina aurpegiratuz bezala. Ezagutuko ote ninduen beldur izan naiz, zeren ezagutu bait dut, Adelina Morashte zen. Hiru urte atzerago, nire sorterrria utzi nuelarik, nire lagunik onenaren emaztea zen Adelina.

—Ez zara ez inbidiatzekoa. Pasa orain lehenengotik azkeneko operaziora. Nola suertatu zara Harrison-ekin hemen?

—1981eko abuztuan, «Buffalo» batailoia hegoafrikatarrekin eta Savimbi-ren indarrekin batera Angolako hegoaldea inbaditu du. Badakizu, hasieran sakon sartu dira, baina FAPLAK arin kontraatakatu du, eta Harrison-en destakamentua murriztuz murriztuz joan da, Kahama inguruan lehenik eta zeure unitatetik gertuan geroago. Atzera gindoazela, Michael eta biok bakarrik gelditu gara. Bera lokartu denean, bere armak hartu ditut eta honaino ekarri dut.

—Zer gehiago dakizu etsaiaren aktibitateez?

—Ba, ezer gutxi, komandante.

Beti izan da, 1975ez geroztik, Angolako gobernu sozialista boteretik uxatzeko saiorik. UNITA eta FNLA erakundeak horretan aritu dira. Eztabaidagarria dateke bi erakunde horiek independentzia aurretik egindako lana, baina zalantzarik ez dago azkeneko urteetan (UNITA batez ere; iparraldean aritzen zen Holden Roberto-ren FNLAk ez du aspaldion bizi seinalerik eman) inperialismoaren jokua segitu dutena. CIAko «bigarrena», F. Carlucci izan omen zen Henry Kissinger Estatu sekretarioari Savimbi-rekin arreta gehiago hartzeko aholkatu ziona.

Angolaren gora-beheretan Namibiaren asuntoak eragin handia dauka. Namibiaren independentziaz geroz eta gehiago hitz egiten zelarik, amerikarrek bazterrak nahasteko aukera on bat ikusi zuten. 1975-1976ko ofentsibaren helburu nagusia baldin bazen Angola ez zedin mendebaldeko politikatik sobera desbideratu, 80-81.ekoan SWAPO Namibiako erakunde independentista deuseztea izan zen, eta herri horren lurak Angolaren kontrako base bihurtu zitezen.

Zeinek, Savimbi-k baino hobeto, eraman zezakeen aurrera horako lan hori?

Horratik, «Vietnam-eko sindromea» oraindik hurbil zegoelarik, Estatu Batuek armak ez zuzenean ematea pentsatu dute, eta Txile, Israel, Hegoaldeko Korea eta Egipto-n barrena bideratu dituzte.

Baina Savimbi, egokiena izanik ere, ez zegoen indarrez gainezka: jende gutxi, apoio gutxi... 1980.eko UPI agentzia amerikarraren honako kable honek zer-edo-zer esplikatzen du: «CIAko ordezkari garrantziko anonimo batek UNITAren 'biabilitaterik eza' errekonozitu du, eta Savimbi txurien batailoiez eta beharbada Hegoafrikako tropez indartzeko komientzia seinalatu du». Bestela esanda, UNITAren banderaren gerizpean, «komunismoa» deserrotzeko bitarteko guztiak erabiltzeko prest zeuden inperialistak.

Goragoko Kachami Shinvata-reñ erlatoa interesatua liteke, zeren esandakoak larrua salbatzeagatik esan zitzaizkeen, aldiz basakeria horietan ez dirudi asmatuzkorik asko dagoenik; aditu bestela Trevor Edwards mertzenario britainiarraren aitortzaren puxketatxo hau: «Batzutan herriarrak eramaten genituen interogatzera. Kolpatu, haragia ebaki, bizirik erretzen genituen. Umeekin aritzen ginen batzutan, gurasoen aurrean, hauek mintzatu zitezen. Behin, 12 urteko mutiko bat lotuta bota dugu urtegi batera, berarekin water-polo pilota bat balitz bezala jolastu ginen. Ura irensten zuen, baina amak ez zuen txintik esaten. Orduan, ito egin dugu. Horrela jolasekin guretako batzuk arras gozatzen ziren. Hildakoen ondian argazkiak hartzea txit maite zuten...».

Rosa Andreu eta
Karmele Vazquez,
neska militante bi
prostituzioaren ikerle

« Drogaren eraginak goitik behera aldatu du prostituzio tradizionala »

A.— Zeren gainean izango da zuek aipatutako kongresu hori?

E.— «Neska Gazteen arteko delinkuentzia, anilisisa eta baloraketa» izena du kongresuak. Florentzian ospatuko da European University Institut delakoak antolaturik. Instituto hau lan bat egiten ari da gai horri buruz eta subentzio bat jaso du Italiako gobernutik hau aurrera eraman ahal izateko.

A.— Zenbat jende eta ze herritakoek hartuko duzue parte?

E.— Hogeitabost hizlari izango dira. Ze herritakoak? Estatutik gu goaz. Gero badaiteke Madrilgo beste andere bat ere agertzea; garai batean egin zuen lan bat gai honen inguruan.

A.— Zein da zuen txostenaren gaia?

E.— Neska gazteen prostituzioa. Guk lan oso bat egin berria daukagu prostituzioari buruz. Lan horren parte bat da kongresu honetan neska gazteen prostituzioaz aurkeztuko dugun txostena.

A.— Labur labur esanda zer da hor esaten duzuen?

E.— 21 bat urtetik beheragoko prostituta gazteak daudeneko lekuak kokatu, beren eguneroko bizitza nolakoan den ikusi, beraien burua nola ikusten

duten, nola autodefinitzen diren, zerekin identifikatzen diren, ze bizimodu daukaten eta beraientzat ea zer den prostituitzea.

Emakumeen marjinazioa gaur egun ikusi. Zergatik dira delinkuenteak gaur egun? Arrazoiak ez dira Franco bizi zeneko gararaietako berberak.

A.— Zuentzat prostituzioa delinkuentzia modu bat da?

E.— Ez, ez, ez, ez. Gertatzen dena da badagoela prostituten endokultura

bat gure lanean "Droga, prostituzioa, delinkuentzia" izendatu duguna.

Prostituzioaren endokultura zerari deitzen diogu, prostituzio tradizionalaren inguruan ematen den balore sistema horri, izakera, bizimodu, harreman mota horiei. Beti gethoaren inguruan izan dena. Isolamendu eta marjinazio horretan prostituten artean pentsamolde antzeko bat sortzen da. Horri deitzen diogu prostituzioaren endokultura.

Endokultura tradizional bat badago prostituzio mailan, baina gaur egun aldaketa batzuk ematen ari dira "Droga, prostituzioa, delinkuentzia" mailan.

A.— Ze aldaketa?

E.— Batez ere drogaren faktoreak eragin duena. Horren inguruan ematen den prostituzioak ez du zerikusirik prostituzio tradizionalarekin. Munduaren beste ikuspegi bat da.

A.— Tokiak berberak al dira? Bi prostituzio motak toki beretsuetan kokatzen dira?

E.— Batzutan bai, baina ez dute zergatik batera agertu beharrik. Santutxun, Otxarkoagan edo beste edozein auzotan ager daiteke horrelako endokultura bat, agertzen da, eta auzo horietako andere asko Las Cortes-era joaten dira prostituitzera. Nahiz eta espazio horretan ez izan endokultura horretan prostituzioak badauka esanahi zehatz bat.

A.— Zuen lan honek egoera aldatzearen erabilpenik dauka?

E.— Ze aldaketa? Depende nor harrapatu behar duen aldaketa horrek. Prostitutak? Gizartea bere orokorrean? Prostituzioaren bezeroak?

A.— Zuei emakume militante bezala, emakumearen arazoan sakontzen diharduzuen horiei, egin nahi dituzuen aldaketetarako zein mailatan zaizue interesgarri?

E.— Nire ustez daukan aplikapen praktikorik behinena zera da, gauzak argitzearena eta gauza bakoitza bere lekuan jartzearena. Arazoa analizatzea.

Prostituzioaren munduan sartzea hori aldatu nahieran edo hori ezabatu nahieran...? Nik gauza bat oso argi daukat, prostituzioa beti egongo da.

A.— Beti?

E.— Bai, beti. Hemen gauzak doazen modura kontsumo gizarte hau prostituzioaren aurkako edozein gauza irensteko gauza da; bai eta komertzializatzeko ere. Prostituzioak iraun egingo du aldaketa sakon bat ematen ez den neurrian. Ez egitura mailako aldaketa bakarrik. Aldaketa oso bat harreman mailan, bizimodu mailan, sexo arteko harremanetan bereziki. Sexo arteko harremanak aldatzea oinarritzkoa da. Emakumearen definizioa aldatzea oinarritzkoa da. Gaur egungo herri sozialistetan ere ematen da prostituzioa zeren eta emakumearen definizio bat bait dago tradiziozko hainbat eta hainbat mantentzen jarraitzen duena. Baina hau oso epe luze batean planteatu beharra dago. Orain egin daitekeena errealitatea agertzea da egin dugun azterketa eta interpretazioaren arauera. Errealitatea agertu eta esan nola prostituzioa erabat loturik dagoen familia planteamendu tradizionalarekin.

A.— Familiaren planteamendua...

E.— Ez bakarrik familiarena. Gizartea bera kuestionatzea. Planteatzea eta eztabaidatzea, eta ikustea prostituzioa izatea erabat batera datorrela gaurko familiaren planteamendurekin. Planteamendu orokorrak eztabaidatzen hasi ahal izateko bide bat irekitzea...

A.— Familiarenarekin zer esan nahi duzue, gaur egun dagoen familiaren egitura dela prostituzioa posible egiten duena?

E.— Bai, bai, noski. Ez posibilitatzen duelako, baizik eta elkarren artean erlasionaturik daudelako.

A.— Ze familia mota?

E.— Familia patriarkala. Lana sexoarekin arauera bereiztea, familiaren funtzionamendu egitura, boterearen banaketa familiaren barruan, seme-laben heziketa... gai hauek gaurko familiak planteatzen dituen modura bezero sortzaile bat izatera darama.

Begiratzen baduzu Las Cortes-eko giroa duela 40 urte, hara señoritoak joaten ziren larrua jotzera ezkondu aurretik edo soldaduskara joan aurretik "gizon" egiteko. "Gizon" egiteko matrimoniotik kanpo egin beharra zeukan larrutan.

Ejekutiboaren mailan esatebatera, ze prestijioa ematen duen emakumezkoekin horrelako harremanak izateak. Hor beste modu batetako prostituzioa da, ez da tradizionala, baina prostituzioa da. Prestijio handia ematen diete, beraien familietatik kanpo, beraiekin prostituitzen diren emakumeekin harremanak izateak.

Familiaren planteamendu horretan ezinezkoa da familietatik kanpo harremanak edukitzea beste batekin.

A.— Prostitutekin ez ezik.

E.— Prostitutekin ez ezik.

A.— Maitale instituzionalizatu bat balitz bezala...

E.— Maitaleen afera ezberdina da. Maitaleak badaude, baina gehiago ezkutatzen dira. Ejekutibo bat ezauzgarria da jende askorekin harremanak izatea. Andere bakar bati, emazteari, edo bati bakarrik lotzea "zaharra" litzateke kontzeptzioz. Neska asko eta diferenteekin behar dute...

A.— Baina "palanka"ra ez doaz ejekutiboak bakarrik...

E.— Ez, ejekutiboak ez dira palanka-ara joaten. "Palanka" morbosoa da eta sektorerik arruntenetara mugaturik dago. Psikologo edo psikiatra mailakoa da. Prostituzio tradizionalak bere sinboloak dauka eta ejekutibo bati ez zaio gustatzen puta erabat makilatu eta demakratu bat.

A.— Zein dira prostituta gazteak dauzkaten arazo nagusiak?

E.— Arazoak? Berain bizimodua kontatzea daukagu, baina horrela, arazoak...?

A.— Koadro labur batetan ikusteko moduan...

E.— Las Cortes-en puta-yonki-gazteen bizimodua pikatzea da. Beti pikatzea eta pikatzeko prostituitzea. Berarekin bizi denak ematen dio heroína. Berak egiten dizkio kontaktoak. Putak dirua atera behar du. Ez du semealabarik egin nahi. Bere beharrak oso inmediateak dira.

A.— Osasun arazorik, kutsadura arazorik?

E.— Denak. Heriotzak ere bai. Gu honetan aritu garen hilabeteetan bi edo hiru hil dira.

A.— Arrisku bat izango dira bezeroentzat... Hepatitisa esatebatera, kontaktoaren bidez pasatzen da...

E.— Hepatitis eta eritasun benereo mordo bat dauzkate gazteek. Noski, arriskugarria da beti gizonezko bantentzat putetara joatea...

A.— Bai, baina puta tradizionalak zeukaten arrisku guztiez gain oraingo hauek beste bat ere badaukate: hepatitisa.

E.— Bai, bai, eta SIDA, eta...

A.— Jarrai dezagun hasi dugun koardorekin.

E.— Ba dira beste prostituta gazte batzuk, Las Cortes-eko horretan jarraituz adibidez. Prostituta zaharra goen alabak izaten dira eta erabat hartzen dute parte bere amaren endokulturan. Balore sistema berbera daukate nahiz eta "kulpabilidadea" rena ez izan hain zamatsua beraientzat; edo lasaiago hartzen dute erretiroa eskainiko dien tipoa agertu bitartean. Andere horiek bestalde giro horretatik ezin atera ahal izatea sentituko dute.

Tartean bezala daude. Yonkien eta puta-zaharren bizimoduaren tarteko batetan bezala daude. Batzuk amaren bide berbera jarraituko dute. Beste asko pikota batzuk dira.

A.— Eta ba al dira ez pikota ez puta baten alaba direnak?

E.— Bai... Ijito gazteak ere badaude. Ez dira pikotak, oso gazteak dira, eta ez dira prostituten alabak. Lehen ijito bat ez zen prostituitzen, beraien kulturaren oso txarto ikusita dago. Baina orain bai.

A.— Droga prostituzio munduan sartzeak, eta horrek sortzen dituen ondorioak, gaisotasunak etar, konfliktu baten sortzaile izan daiteke? Estatuak eskua sartzeko adinako konfliktuak?

E.— Instituzioek hartu dute parte Las Cortes-etan... Baina konfliktuak? Ez dut uste. Las Cortes eta horrelako inguruak hiltzen ari dira. Zahartzen. Hamar mila peza ez dauzkatenak edo

Orain puten artean ijito gazteak ere badira. Lehen ijito bat ez zen prostituitzen, beraien kulturaren oso txarto ikusita dago. Baina orain bai.

«Nik gauza bat oso argi daukat: prostituzioa beti egongo da».

50-60 urte dauzkatenak bakarrik joaten dira horra.

A.— Hamar mila peza?

E.— Hamar mila peza kanpokoek eta klub-etakoek. Gero hor ematen den konfliktuak zera da, betiko puta zaharrak eta trapitxeoarekin nahasian dabilen artekoa.

A.— Zertan nabarmentzen da konfliktu hori?

E.— Ez dute elkarren artean tratatzen, baina zaharrei pena ematen die yonkiek.

A.— Gatazkarik ba al dago ordea?

E.— Zuzenean ez. Baina badago. Ze zaharrentzat auzoak "kalitatea" galtzen du. Askotan gainera alabak dituzte yonki horiek eta oso gertutik eza gutzen dute drogaren arazoa.

E. JIMENEZ

Piarres Xarriton euskaltzain berriarekin solasean, bizitzaz eta obraz

« Euskaltzaindian, ez dut nire baitatik gauza handirik iraultzen ahalko... »

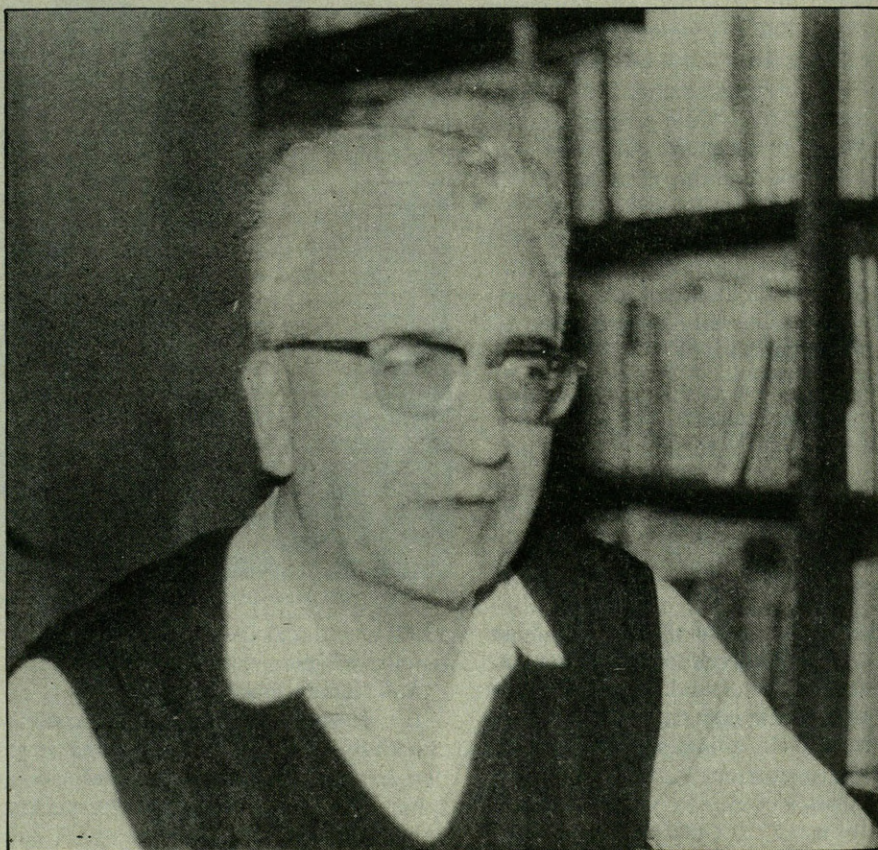
ARGIA.— Piarres Xarriton, zure burua aurkezten diguzu laburki?

PIARRES XARRITON.— Sortua naiz duela aspaldi, 1921eko urriaren 19an Hazparne Ehulateian, erran nahi baita Lapurdin. Aita benafartarra, amikuztarra: Oraarrekoa, eta ama aldiz Ehulateikoa, Zabaltzagarai, lapurtarra. Gure etxean laborantzian ari ziren, ez hain aspaldian zeren eta gure aitatxi zena ehulea baitzen, gero lihoa galdu zelarik hemen gaindi, lanik ez zen ehuleentzat eta haren anaiak joan ziren Ameriketarat, bera itzaingoa hasten zelarik. Bazterretik laborantza puxkat, ez bait zen eremu handirik gure etxean. Aita «portian» lanean arizan da, lehen erraiten zen bezala...

A.— Beraz laborari seme zara, eskolatua halere. Non izan zara eskolan, hazparnen ala Uztaritzen?

P.X.— Lehenik, Hazparneko parropiako eskolan ibili naiz, haur gehienak han bait ziren erabiltzen, gobernuko eskolan ez bait zen nehor kasik. Eta gure etxekoak alderdi horretakoak bait ziren (xuriak). Gero kolejoian. Latina eta grekoa ikasi nituen eta bi urteren buruan, beste Hazpandar multzo batekin joan nintzen Uztaritzeko seminaria. Han aurkitu genuen heltzean berean Lafitte, beste askok bezala, eta beste askoren artetik. Egia erran Uztaritzeko oroitzapena hobea goa izan zen Hazparnekoa baino. Hazparnen gutti ginen, eta buruzagiaren teoria zen behar zela lardera eta disziplina, eta ni ez bait nintzen disziplinatuta horietarik beti gaztigatua nintzen. Uztaritzen biziki uros nintzen...

Hitza hain errez erabiltzen dutenekin ez da aise elkarrizketa baten egitea: hasi eta buruan daukaten haria segitzen dute, eta mikroa eskuan duenak ezin moztu hari hori. Hona, halere, ihes joan zaigun elkarrizketaren zati garrantzitsuenak. Aho sabaian gustu arraro bat gelditzen zaigu, baina beharbada besterik ez genezakeen egin. Nork daki?

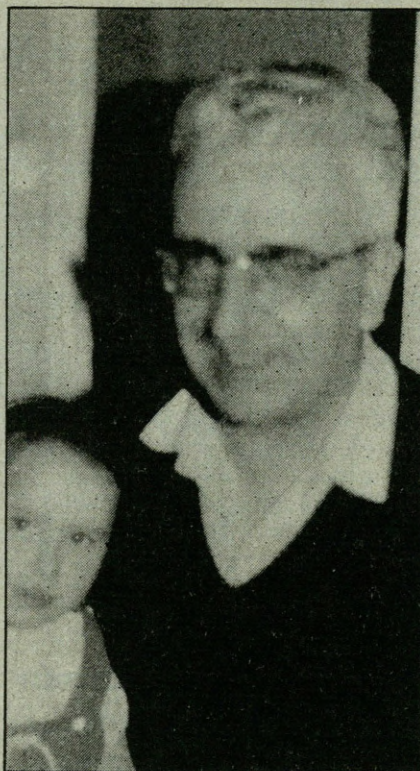
Nik izugarritzko lana dut izkribatzen, orrialde baten idazteko egun osoa behar dut.

A.— Orduan piztu zitzaizun delako euskalduntasun hura?

P.X.— Bai... Uztaritzen nire euskalduntasuna finkatu zitzaidan. Hazparnen nintzelarik ezagutu nituen hegoaldeko gazte batzu Auritzetik etorriak. Han Errepublika zen, eta haiek ekartzen zizkiguten liburu batzu euskaraz: Xabiertxo, Euskal Herriko historia... Eta bestalde norbait izana zen (berrogei urtez Baionako bikario nagusi) amaren osabat bat Diharce izenekoak bazuen liburutegi eder bat eginik: han, baziren Urkijok publikatu liburu asko. Hamar bat urte nituelarik, hura hil zelarik, liburu horiek nire eskutara etorri ziren, salbu euskaltzale zenbaitek, haien artean Lafittek, beren saskietara eraman zituztenak. Halere aski izan zen niri pozoinaren emaiteko. Ttipitik banuen beraz, hamar-hamaika urtetik, ene euskaltzaleasuna... Gero Ustaritzera heldu ginelarik (1936) eta Espainiako gerlaren hotsak heldu zirelarik Uztaritzera, guk euskaldunen alderdi xume hori hartu genuen, baina arras gutti ginen... Bestaldeko gerla bukatu orduko, hemengo gerla hasi zen (1939) eta seminario handira pasatu ginen...

A.— Garai horietan idazteari lotu zinen?

P.X.— Bai, ukan nuen xantza seminario handian nintzelarik, badakizu seminarioko eskolak ez zirela badaezpada dorpeak, bortitzak eta denbora frango bagenuen. Hain zuzen Baionako biblioteca aski aberatsa bait zen euskaldun liburuen aldetik, han sartu nintzen liburuzain bezala. Hor irakurtu nituen Dubarrart zenaren obrak, Oihenarten «Noticie utrique basconie» eta Garatek Napoleoni igorri memoria «Fenizia berraiz»... Orduan historiaren gostua sortu zitzaidan. Gero Erromara bidali nindutelarik teologia ikastera, bide beretik arizan ginen, biak Etxegarai orain kardinala denarekin... Oroit naiz 1947an Miarritzen egin bait zen munduko euskalariaren biltzar handi bat Etxegarai egin zuela lan on bat euskal misionetek munduan konplitzen zuten lanaz,

Xarriotonek miresten ditu poetan, maite ditu, baina ez du bere burua halakotzat jotzen.

gero galdu zena, Kongreso horretan ezagutu genuen Mirande... Erroman ere finkatzen ginen mugaz bi aldekoak, igande arratsaldeetan dutia hartuz Olarra familiaren etxean bilduz. Gure euskalduntasuna lantzen genuen... Orduan prezeski (1947) bi liburu ttipi atera nituen: bati Lafittek eman zion aintzin solasa, Xabier Gasteiz izenordeaz firmatu nuena, eta bestea zen «Euskal Herriko erlijioneraren historia ttipia»...

A.— «Aintzina» aldizkarian ere aritzen zinen...

P.X.— Bai, ordu haietan arizen ginen «Aintzina»-ri buruz lanean. Ez zen errez alemanen denboran idaztea eta aldizkari baten sortzea. Horren ideia Legassek eta Iratzederrek ukan zuten, baina biei zerbait traba gertatu zitzaien: Iratzeder bat-batean komentuan sartu zen, eta Marc Legassek bere emaztegaia Katarina de la Sota y Mc

Mahin atxeman zuen Miarritzeko «Etxeperdia» liburutegian bazebilelarik. Azkenean Lafitteren eskuetara etorri zen, eta honek ez bait zuen alemanak hor zireno deusik idatzi nahi, kantatu zaharrak argitaratu zituen hiru azken zenbakietan...

A.— «Herria» sortu berrian idazten zenuen garai hartan?

P.X.— Lafitterekin «Herria» hasi bait zen (1944eko urrian) izkiriatzen nituen nazioarteko politikako suietak «Le Monde» frantses egunkariaren irakurleatarik bait nintzen, hartan hartzen nituen ideiak. «Federalista» sinatzen nuen... Pentsatzen nuen Europa berria sortuko zela, Schuman eta M.R.P. eta Errecart, bestalde badakizu hemen apezak izugarri eskuindarrak ziren, Euskal Herrian gehianak. Oroit naiz eliz-buruzagi batek apez-irakasle bat lorian sartu zuen ez bait zuen bere botza lehen kusi zuen Errecarteri eman, zeren eta Errecart «gorria» bait zen, sozialista erre...

A.— Azken hamar urte hauetan ikerle bezala bizi izan zara?

P.X.— Bai, azken zortzi urte hauetan lan egin dut UZEIrentzat, beste tesis bat idatzi dut Broussainen paper zaharretaz, eta Jean Etxepare medikua- ren lanak bildu. Gainera Euskaltzaindiaren Iparraldeko ordezkaria naiz eta Zorroagan filosofia irakasten dut... Horrela bizi izan naiz orain artino, sobera miseriarik sufritu gabe Jainkoari esker, bestalde haur bat ukaitearekin poz handia dugu... Orohar bizitza uros bat daramat.

A.— Ikerle eta pixkar euskal kultur mugimenduaren obserbatzaile?

P.X.— Obserbatzaile... Egia erran horretan bada horrelako ihes egite bat gaurko munduari, eta gogoratzen naiz Díez frantses espezialistak Platon filosofoaz dioena: «ororen buru Platon da ekintza-nahi trabatua!», halako frustrazio bat, baina traba hori... Nago pentsaketan ez ote naizenez iragan denboretara ihesi joaten nire xedeak mundu honetan aplikatu, praktikatu nahiko nukeen politika bat, ez bait dut behin ere xantzarik ukan politikaz, ez bait dut diplomaziarik aski ukan heltzeko deusetara, bon, erran nezake hori dela nire gaurkotasunari ihes egite horren arrazoina. Horretakoz izugarri gustatzen naiz XIX. edo XVIII. mendeko idazle zaharrekin. Ez dakit ez ote naizen beldur edo herabe batekin egoten gaurko munduari begira... Orogen buru nire bokazionea ez ote den irakasle pedagogo izatea... Egia

«Orohar bizitza uros bat daramat, sobera miseriarik sufritu gabe Jainkoari esker; bestalde haur bat ukaitearekin poz handia dugu...»

«Ez dut behin ere xantzarik ukan politikaz, ez bait dut diplomaziarik aski ukan heltzeko deusetara, bon, erran nezake hori dela nire gaurkotasunari ihes egite horren arrazoina»

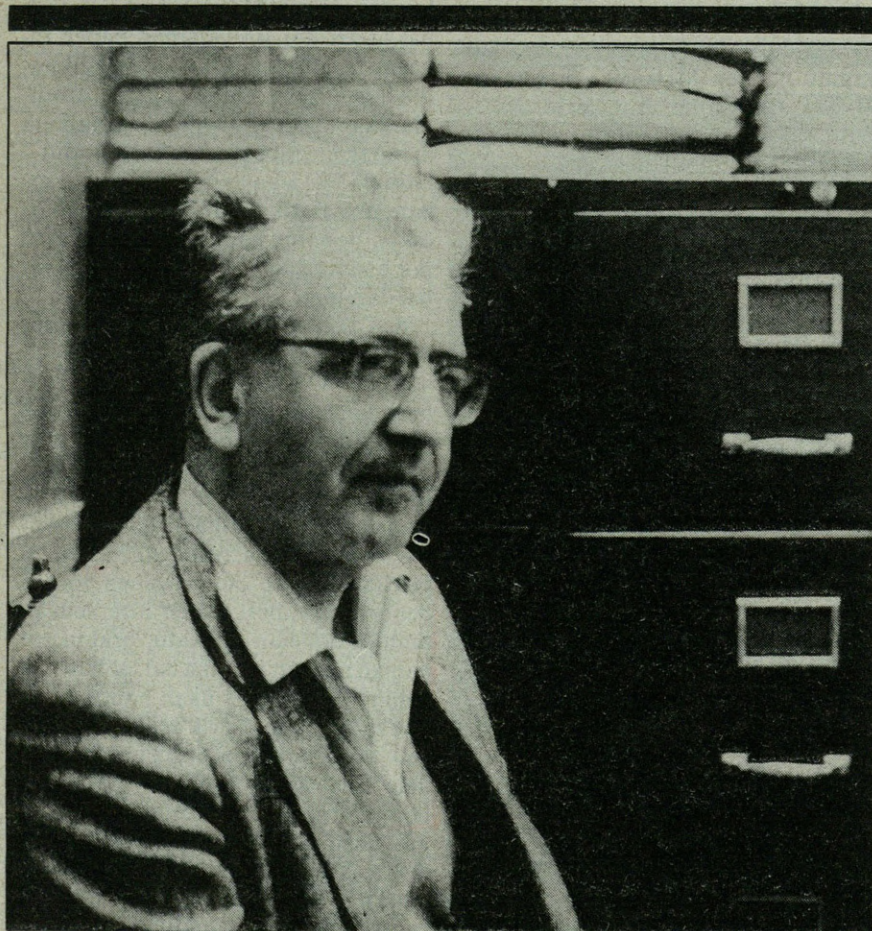
erran ez naiz behin ere literaturzale izan. Irakurri behar zirenak irakurri ditut, Mauriac etabar... Hau gehiago bere ideia politikoengatik ere...

A.— Eta euskaldun literatura?

P.X.— Gaurko literatura, ikusten dut agertzen direla ainitz liburu, eta normal zait, geroak erranen du zein

diren horietarik baliagarri izanen direnak. Bat edo beste aterako dira: «Ehun metro» haietarik omen da. Atxaga edo Mikel Lasa ere... Egia erran gaurko nobela egileetan, Lertxundi, Onaindia, Garate, ez dut bihi bat irakurri, biziki errezak behar dira niretzat...

«Gaurko literaturan, ikusten dut agertzen direla ainitz liburu, eta normal zait, geroak erranen du zein diren horietarik baliagarri izanen direnak»

«Nire bokazioa ez ote da irakasle pedagogo izatea... Egia erran ez naiz behin ere literaturzale izan».

A.— Zer bilatzen duzu literaturan?

P.X.— Ahalaz, nik, norbaitek zerbait izkribatzen duelarik nahi dut erraiten duena erran dezala norbaitek konporenitzekotan. Nik izugarritzko lana dut izkribatzen, orrialde baten idazteko egun osoa behar dut, artikuluen idazteko ere ez naiz batere on; horretarako izkribatzen dudanean nire pentsamendua komunikatzeko idazten dut, zerbaiten erraiten. Horretan dut atsegina erantzuna erdiesten dudalarik irakurgaiaren amuaren puntan. Nire burua ehiztari edo arrantzari ikusten dut, ez batere ameslari... Ez naiz poeta ere... Poetak maite ditut (Iratzeder, Erdozainzy) eta miresten ditut... Behari nago... Horretakoz miresten dut hainbeste Etxepare bat, ohartua eta bere inguruko gauzei ohartzen zelakoan, Nahi nuke izan nihaurk ere, ez xoratua, baina gizon ohartua... Hara... (irriz).

A.— Euskaltzaindian sartze hori zer da zuretzat: lan luze baten saria edo lan luze baten hasera?

P.X.— Ez dakit halere... Bi gauza erranen dizkizut (eta bi direnean ardura hiru dira) alde batetik atseginekin hartu dut hori, orain adinera heldua bait naiz atsegin mota horien estimatzeko; gero ez dakit zer lan egingen duen Euskaltzaindian eta bururatze-ko oroz gainetik, hogeitalauetarik bat izanen naizela, eta ez dut nire baitatik gauza handirik iraultzen ahalko...

A.— Irauli nahi halere...

P.X.— (Irriz) Ez dut erraiten egin behar direla ere, ezetz, ezetz... Nahiz, edo guk erdi-Oraartarrek erraiten dugun bezala «udalen euntsi» nahi baldin badugu udalen hartzea ez den gauza txarra, eta Euskaltzaindian ere baden zerbait udalatzeko...

A.— Gero hazia baldin bada ereiteko...

P.X.— Bai... bai...

A.— Zure projektu hurbilak?

P.X.— Etxepare medikuaren lanen bildumaren segida liburutan eginga daukat, gero, Hazparneko XIX. mendeko bertsolarien testuak bilduak ditut argitara emateko: Mendiague, Bordaxuritarrak, Katxo... Horiek oro gure historiaren lekuko bezala... Azkue eta Broussainen korrespondentzia... Hara, horiek dira planak...

A.— Mertzi biziki...

Itxaro BORDA

Lizarrak agurtuko ditu aurtengo ikastolen festak urriaren 13an. Lizarran tokatzen da aurten Nafarroa Oinez. Beste komunitate politikoetan egin ondoren Nafarroak eutsiko dio azkenari. Iaz Iruñeako ziudadelan antolatutakoa bezain ona baldin bada ziur egon primerako eguna pasako duzuela. Lizarrako honek badu erakargarri berezi bat: bertako ikastolaren emaitzak ikastola inguruan dabilen azterlari guztiak txunditzeko modukoak izan dira. Guztiak daude harrituta Lizarrako ikastolako haurrek euskaraz dihardutelako kalean. Ez bakarrik ikastolan eta errekreoan, kalean ere bai Lizarra bezalako ingurune erdaldun batetan. Hurrengo pausoa haurrek euskara etxean sartzea da. Horretarako herriko talde guzien laguntza beharko dute. Herrikoena eta Euskal Herri osokoena. Erosi nahi duten ikastetxeak 47 milioi balio ditu eta bilatu beharko dute dirua handik eta hemendik. Dena den garbi eduki Lizarrara doanak ez duela dirua bakarrik utziko. Asko jasoko du bueltan. Etxerakoan Lizarrakoek dauzkaten ilusio eta indarrez kutsaturik bueltatzeko aukera izango du. Apunta zaitetz bada zure herriko autobusean.

“Txorromorro”: haur liburu bilduma berria.— “Txorromorro” izeneko haur liburu bilduma berri bati eman dio hasiera Elkar argitaletxeak. “Suge gozozalea” eta “Irakurri nahi zuen olagarroa” dira bilduma ireki duten lehendabiziko bi liburu hauek. Encarnación Ferre-k idatziak dira eta euskarara itzuliak daude. Zazpi milako tirada izan omen dituzte bi liburu hauek eta marrazkiz beterik datoz. Esan behar bilduma honen ideia Xabier Mendiguren eta Sebe Callejarena izan zela. Elkarrekoekin hitzegin zuten nonbait eta hauek aurrera atera zitekeela pentsatu dute. Encarnación Ferre-k urte dextente daramatza Bizkaian bizitzen eta Barakaldon literatura eta ingelesa irakasten ditu. Bere lanak behin baino gehiagotan izan dira sarituak eta esperantora itzulia diote bere nobela bat.

Greba amaitu, Amatiñok dimititu eta erdara gehiago ETBn.— Amaitu da dagoeneko ETBren greba. Lehengo igandean ez ziren grebara joan langileak azken hilabete hauetan bezala. Greba amaitu da. EITBk badauka Jose Maria Gorordo lehendakari bezala Areizagaren ordezkari eta Amatiñoren dimisioa ETB zuzentzeko beste norbaiten bila has daitezten. Prentsak behin baino gehiagotan aipatu du Jose Ramon Belokireh izena Amatiñoren ordezkotzat, baina telebistako txori txikiak diotenez badaiteke oraindik ere Amatiñok denbora piska batez irautea (ordezkotzat aipatu den hori hain segurua ez delako seguruenik). Dena dela gauza bat gero eta seguruago ikusten da: ETBn erdara gehiago sartuko dute. Hori da Gorordok aste honetan egindako deklarazioetatik antzeman daitekeena. Erdara sartzearen arrazoiak betikoak dira: erdaldunengana ere iritsi beharra mezu-“abertzale” batekin. Garbi dagoena da beste bide bat ere badagoela hori lortzeko, Jose Ramon Belokik berak behin baino gehiagotan aipatutakoa: hirugarren kanal bat irekitzea gehienbat erdaraz, kate euskalduna erabat mantenduz. Horrek ordea kosto politiko

bat dauka eta Jaurilaritzak nahiago du euskaldunekin txarrean egon Madrilgoekin baino. Azken finean “arrazoirik ez daukagu gutxi garelako”.

Antonio Breschi eta Benito Lertxundik irlandako musika disko batetan.— Aste honetan aurkeztu da Antonio Breschi irlandarraren “Mezulari” diskoa. Diskoa Elkar argitaletxetik kaleratu du eta laguntza berezi bat izan du italiarrak Irlandako doinu-disko honetarako: Benito Lertxundirena. Benito Lertxundi eta berarekin dabilen musikari zenbait: Joakin Melara eta Olatz Zugasti esatebatera. Irlandarren partetik bestalde, badira beste bi musikari ere, Johny M’Carthy eta David “Hopy” Hopkins hain zuzen ere. Diskoan dauden kantuen izenak giroa adieraz dezakete agian: “Harpetikako ritmoetan”, “Kaioaren ametsa”, “Connemara maitea (I)” lehendabizikoa aldean; bigarrenean berriz, “Atlantic, kresal eta laino”, “Kaioaren auhena” eta “Connemara maitea” (II).

Miarritz eta Zinemagintza medikoa Donostiako Zinemaldiaren ostean.— Amaitu da Donostiako Zinemaldia. Hor pasa dira hamar egun pelikula, aktriz, festa, terraza etabarren artean. Hor pasa dira eta hor sartu dira FOPEkoak Zinemaldian lau errefuxiatuen erahiltzea zela eta antolatutako omenaldiak isilezaztera. Hor pasa da datorren urtean “kontsolidatu” nahiko duten Zinemaldia. Zenbait gauza on eta kaskarkeria askorekin.

Hori bukatu bezain laster ordea beste bi zinemaldi dira hasteak: bata Donostian ospatuko den Zinemagintza Medikoa iruzko urriaren 2an hasi eta 5a bitartean, eta bestea urriaren lehen aste honetan Miarritzen ospatzen ari dena. Bai Miarritzeko Zine Topaketek bai Donostiako Zinemagintza Medikoek ba dute biek nahiko tradizio eta publiko berezia. Bakoitzak badaki zer aurkituko duen.

NAFARROA

URRIAK 13 LIZARRA

Harrigarria benetan Lizarra zaharreko kasua. Harrigarria komunitate autonomotik begiraten dugun guztiontzat. Normala izan beharko litzatekeena, ikasletoetako haurrek euskaraz egitea, harrigarria da gaur egun gure artean. Lizarrako ikastolan berriz normala bihurtu dute.

24 haur izatetik 530 izatera

Duela hamabost urte hasi ziren Lizarrako 24 haur frontoian udaletxeak zeuzkan hiru gelatan. Inguru horretako lehenda-biziko ikastetxe elebiduna.

Handik urtebetera Lizarrako gau-eskola jarri zuen martxan ikastolak. 1971. urtea da. Hortik aurrera ikastolaren hazte prozesua hasiko da. Hasiera batean N° S° del Puy ikastetxean adar elebiduna. Ikastetxe horretako adar elebiduna independentizatu egingo da 77an eta kurtsio berrirako Aita Eskola-

pioen eskoletara pasako da OHO guzia. Errekonozimendu legalak ere ailegatzen hasiko dira eta haur kopurua urtez urte handituko da.

Horrela, gaur egun, 180 ikasle dauzka eskolaurrian (2-5 urte bitarteko haurrak) eta 350 OHOn.

Lehen bait lehen lortu nahi dutena zera da: eskolapioen etxea erosi ahal izatea (47 milioi), eta 600 haurretara iristea.

Perspektiba guztien arauera Lizarrako ikaslegoaren %35a ikastolan arituko da ikasten. Ez da txantxetako gauza.

Lizarra haurren bidez euskalduntzen

Meritorik handiena ez da ordeia ikastola haztearena. Horrez gain ikustekoa da Lizarrako ikastolak zer nolako papera jokatzen duen Lizarra bezalako herri baten berreuskalduntzean. Gau-eskola dinamika horretatik sortu zen. Haurren bi-

Ilusioaren eta lanaren emaitzak

Urriaren 13an Lizarran ospatuko da aurtengo Nafarroa Oinez. Esanahi berezi bat izan baldin badu Oinez-ek Kilometroak eta Ibilaldien ondoan, aurtengoak beste erakargarri bat ere badauka: Lizarrako ikastolaren fenomeno harrigarria. Komunitate Autonomoan gero eta desanimatuagorik ikusten denean irakasle eta guraso jendea, gero eta erdara gehiago darabiltenean ikastolakumeek, Lizarrako ikastolak zera lortu du: giro erdaldun batetan, haurrek kalean ere euskaraz egitea. Beraien ondoan ilusioz egindako lana somatzen da.

dez gurasoak motibatzea lortu dute Lizarran. Haur nagusien eragile bihurtzen dira txikienei...

«Euskarak, helburuetan nahiz eritzietan koordinatua eta ados dagoen irakaslekoa behar du, aurretik finkatutako plan-teamendu teorikoak praktikara eramateko gai izango dena, esperientzi berriak planifikatzeko eta asmatzeko gauza izango den irakaslekoa» diote Lizarrako ikastolakoei Nafarroa Oinez honetarako argitaratutako txostenean. «Guraso eta ikasleak bereganatuko dituzten profesionalak, izenagatik baino gehiago egiten dutenagatik pedagogi lidergo garbia aurkezten dutenak. Emaitzak lortzerakoan orozone izango den irakasle bat».

Ez dira irakasleak nolakoak behar dituzten esanaz gelditzen. Guraso informatuak eta beren seme-alaben laguntzaile izango direnak nahi dituzte. «Eskola euskaldunaren helburu eta ekintzekin bat datozen gurasoak behar ditu euskarak. Irakaslegoaren gaitasun eta profesionaltasunari buruz eritzi positiboak emango dituztenak, eta hauek egiten duten lanaz konfidantza izango dutenak». Guraso aktiboak behar dira euskara aurrera ateratzeko. Ez seme-alabak ikastolara bidali eta urtean behin festa batetara joaten direnak pittin bat ibili eta sos batzuk uztera. Bileretan parte hartzen dutenak, ekintzak antolatzeko prest daudenak, haurren euskalduntzea ondo dagoela baina norberaren bu-

rua ere euskaldundu behar dela pentsatzen dutenak... Hasiera-ko ikastola haietan gurasoek erakutsi izan zuteneko jarrera hartakoak. Gaur egun Lizarrakoek erakusten duten jarrera horretakoak.

Jo eta ke eredu

«Gure ikastolak euskara modu berezi bateara lantzea hautatu du. Gure artean ez du biderik zuhurkeriak, ez pasibitateak ez deslilurak» esaten dizute Li-

zarran euskararen alde ikastolan dihardutenek. Eta ondorioak kalean ikusten dira. Haurrak euskaraz ari dira jolasean Lizarrako kaleetan.

«Gure helburuak, “D” eredu eta guk “J” (jo eta ke) deitzen dugun ereduarekin elkarturik doanean, orduan bakarrik lor ditzakegu». Ez da txantxetako kontua. Komunitate autonomo ikastoletan dabilzanak behin baino gehiagotan aipatu dute Jaurlaritzak ezarritako ereduek porrot egin dutela. Li-

zarran berriz, ez “frakaso eskolar” ez pedagogi arazorik. Eredu euskalduna aplikatu toki erdaldun batetan eta denak gustora. Eta emaitza biziki onak.

Horrela diote: «Euskara eta erdara eskola euskaldun batetan nahasturik erabiltzea ez dugu ontzat hartzen. Haur txikiak nagusien euskara entzun dezaten leku koerente bat behar dute; euskararekin identifikatu eta gure hizkuntza mamitzeko lekua».

Beraien ustez lehen bait lehen lortu behar dute haurrek

euskaraz komunikatzeko esperientzia. «Idatz-irakur prozesua hasi baino lehen, gure hizkuntzan naturalki mintzatzea lortu behar dugu. 5 urtetako haurrek euskaraz jolastu, euskaraz komunikatu behar dute. Zenbat eta beranduago sartu gure hizkuntza, orduan eta erdararekiko dependentzia handiagoa izango du».

Elkar lana

Ikusten dute eskola euskaldunaren heziketa komunitatea osatzen duten ororen elkartasunez eta lankidetzan bakarrik eragin daitekeela. Irakasleak, gurasoak... eta «gure ikasle nagusiak; txikiengan euskararen inplantaketa motibatzen eta laguntzen saiatuko dira».

Garbi ikusten dute giroa zein kontra daukaten. Gaur egungo ohitura, jarrera, mass media, kale-giroa... Guztiak aipatu eta hartzen dituzte kontutan. «Zenbait baino gehiagori entzun diogu ezinezkoa dela giro hau aldatzea. Hau horrela izango da bihokadaz bakarrik mugitzen bagara; helburuak epe laburregi batetan jaso nahi baditugu. Gizarie honek gure kontra dituen portaerak aldarazteko buru hotza eta tresna egokiak erabili behar dira».

Horretarako, lehenik, eta ahalik eta zehatzen, ingurugiroa analizatu behar dela diote. Analizatu eta aldatzen ahalegindu.

Ahaleginak egiten ari direla garbi dago.

Igandean nahi duen guztiak izango du aukera Lizarrako ingurugiroa eta bertako ikastolaren emaitzak ikusteko. Zirkuitoaren berri eta ekintzen berri “aste giroa” sailean aurkituko dituzu nahi izanez gero...

Guk animatu besterik ez zaitugu egingo. Lizarrakoak merezi du ezagutzea. Besterik ez bada Vascongadetakoak pittin bat animatzea ez da txarra izango. Lizarrako ikastolaren lema dioen bezala “Ezina ekinenez egin”. Orain arte egin dute. Gure bultzadatxo bat ere ondo etorriko zaie lizartarrei.

Euskaraz bizitzea posible da

Asko eta asko gara euskaraz bizitzeko baldintzarik ez dagoela uste dugunak. Halaz eta guztiz ere asko eta asko gara euskara bizitzeko baldintza horiek aldatu nahiean gabiltzanak. Lizarran ere horretan ari dira eta han esanahi berezia dauka «euskaraz bizitzea posible da» esateak. Lizarrako haurrak, eta ikastola osatzen duten giza-multzo guztiak, izan dira hori lortu dutenak.

Horretarako interesgarria da ikustea zer nolako gauzak egin dituzten Lizarrako ikastolan emaitza hauek lortzeko:

Berri onak Euskara zein ongi eta zenbat egiten duten errefortzatzeko zuzenduak. Hauen helburua, bakoitzak, gure hizkuntzaren erabilera duen kozpetua hobetzea da. (Horretarako esku-titzak, telegrama asmatuak, bisita prestatuak, etab., erabiliko dira).

Txapen erabilera (Eskolaurtean loro euskalduna, O:H:O: osoan «Niri euskaraz mesedez». Hasera Zikloan «euskal izendatzea»). Lehen estimulu neutroak ziren txapa hauek orain euskaraz komunikatzeko erantzun mantentituak eta iraunkorrak lortzeko kondizionatu ditugu.

Txikien jolasaldietan nagusien parte hartze aktiboa.

Txikien geletan nagusiek prestatu dituzten antzerkien antzezpena.

Ikasleen pasabideak esaltzen dituzten hormirudi euskaldunak, gelatik gertu dauden tokietan euskal erantzunak lortzeko.

Euskaraz ordu batez Lizarran zehar. Taldeka antolatuak izango diren ikasleak, estratejistikoki hiri guztian, euskaraz toki konkretu batetan eta ordu batez jolas dezaten, sakabanatuko dira.

Honekin euskaraz mintzatzeko ohitura hiri barrura generalizatzea bideratuko genuke.

Joku eta puntu kanpainak ordu lektiboetaz kanpo, euskara lantzeko helburuaz (espian jokuak, Dartakan, Pitufuak...).

Oporretan euskaraz. Oporraldian euskaraz erlazionatzea eragingo dieten txartel aldaketak.

Euskara zuzentze eta hobetze kanpainak, lexiko zabalagoa izan dezaten, eta gure hizkuntzaren erabilera izaten ditugun erru nagusien zuzenketa egin dezaten.

Euskal Herriko ikastolekin harremanak.

Herri euskaldun batetan konbidentzi eta udaldiak.

Etxean, anai-arreben arteko euskaraz komunikatzeko ohitura garatu arren bideratutako jokuak.

Nazioarteko sari bat eskuratu berri du,
berak ilustratutako ipuin batez

ARGIA.— Egiguzu (gazte-
raz ari gara, ez bait daki euska-
raz) zeure buruaren azalpen la-
burra.

ASUN.— Hara, Bilbon jaio
nintzen. Ikastetxe Alemania-
rrera joan nintzen, bertan bu-
rutu nuen batxilerra. Eraginko-
rra izan zen berau, beharbada
ikastetxe horretan heziketa
plastikoa ere lantzen zelako,
besteetan egiten ez zena ordea.
Berrogeigarren hamarkadako
azken urteetaz eta berrogei eta
hamargarreneko lehenetaz ari
natzaizu jakina. Dibujoaz pent-
sarazi egin zidan horrek. Batxi-
lerra burutu nuenean «Deustu»
itxita zegoen neskontzat, beraz
ez nekien zer egin; ikasteko go-
goa nuen, baina etxean Valla-
dolidera joateko gazteegia
nintzela esaten zidaten: «In-
prenta Industrial» delakoan
sartu eta dibujatzen hasi nint-
zen. Urte beterren buruan Ma-
drilgo argitaletxe batekin kon-
tatu hasi nintzen, hemen ez
genuen ezer eta. Jokoz kanpo
denbora luzean utzi ninduen is-
tripu serioa izan nuen baita (Ir-
tetzerakoan jabetzen naiz aipatu
istripuaren ondorioetaz,
emakume xarmangarria zutitu
eta aterantza laguntzean, kos-
tatu egiten zaio ibiltzea eta).
Italiara joan nintzen bizitzera,
zer esango dizut ba, buelta asko
egin da nago.

A.— Noiz hasi zinen profesio-
nalki marrazkiak egiten?

Asun.— Orain dela zortzi ur-
te. Harrez gero dibujoak betet-
zen ditu nire orduak. Idatzi ere
egiten dut («Hainara eta ho-
deitxoak», adibidez eta euska-
raz egindakoa aipatzearen).
Alemanieratik itzulpenak egi-
ten ditut.

A.— Nola hasi zinen
Erein-en?

Asun.— Ramon Sotaren bi-
dez hasi nintzen Ereinekin ha-

rremanetan. Iparraldeko beste
neska bi eta hirurok hasi ginen
lanean, gogo handiz; heurek
maketak egiten dituzte eta nik
irudiak. Umeentzako liburu
bilduma onak ateratzen saiatu
ginen eta baita atera egin ere
zenbait bilduma jator. Oso on-
do joan dira, sarituak izan dira
eta.

A.— Urtaroei buruzko zure li-
bururen batek sari bat lortu
zuen, urteko ume-liburu-ederre-
nari edo...

Asun.— Bai, baina maketa-
penari saria izan zen, beraz le-
hen aipaturiko neska horiei
eman zieten, Eugenia Alkorta
eta R. Martinez. Espainiako
Kultur Ministeritzak hainbate-

tan saritu zuen «Andersen» sa-
riketan. Aurtengoan, orain dela
zenbait egun, Bernardo Atxa-
garen «Txitoen istorioa» libu-
ruari egindako marrazkiak di-
rela eta sari berria eskuratu du
«urrezko sagarra» delakoa.
Bratislabian ematen da eta hi-
rurahun marrazkilarik aurke-
ten dituzte lanak. Ez dute diru-

Asun Baltzola:

Umeen hainbat

mundu irudietan

Madrilen bizi bada ere ez du Bilbo ahazten Asun
Baltzolak. Deustuko kaian aurrean duen pisuan
ematen ditu lanarteko atsedenaldiak. Udazken berri
eta sargoritsu honetako lehen goizean hartzen nau
egongela argitsuko mahaiaren inguruan, eskuratu
berria duen saria aitzakitza beraren lanarekiko
solasean ordu erdi laburra emateko.

rik ematen baina horrek ez du garrantziarik, pozik nago.

A.— Umeekin hartuemanik duzu ala zeure barruko umeari egiten dizkiozu marrazkiak?

Asun.— Sarritan galdetzen didate horretaz, mundu guztiak galdetzen bait dio bere buruari ere. Gauza bi daude horretan. Bat, nik neure buruari egiten dizkiot marrazkiak eta neure buruari idazten diot, denok barruan dugun ume horrentzat egiten dut nire lana; horrezaz gain neure oroitzapenak eta bi- zipenak birsortzen ditut. Guzti hau ez da umeekiko kontaktu zabal eta zuzenaren faltagatik alderantziz baino.

A.— Zuk marrazkien bidez umeei baloreen batzu komuni- katzea duzu helburu? Galdegin diozu zure buruari halakorik inoiz?

Asun.— Bai, jakina. Egiten dudanari buruz osatzen duan teoria da, neurri batetan be- hintzat, teoriarik gabe ere gauza berberak egingo nituzkeela. Badira, neure bilakaerari begi- ratuta, halako ezaugarri batzu, hala nola nik umeei sentikorta- suna kutsatu nahi diedala, nola esan, irudimena zuzperten- saiatu: sarritan kritikatu dizki- date marrazkiak, espazio ugari eta handiak uzten bait ditut hutsik («Txitoen istorioa»ri be- giradatxo bat eman eta argi ikusten dugu Asunek esan nahi duena) eta gainera hor ez dago ia ia kolorerik: bada, «umeek atsegin dituzte koloreak» eta antzekoak esaten dizkirate: ni- re ustez, liburu honek saria lor- tu badu horrexegatik izan da, izan ere baloratu bait da hain bitarteko urriekin zein adieraz- garritasun handia lortu den. Xarmangarritasuna dariola li- buruari ere esan dute. Egia esan, testu ederra da Bernardo- rena.

A.— Testua aipatzen duzula- rik, zein harreman lortu duzu berarekin? Egilearekin hitz egi- ten duzu?

Asun.— Egun, ia ia nere tes- tua besterik ez dut lantzen, sal- buespenak salbuespen. Egile- ren batek nik baino hobeto idazten duela erizten dioda- nean, bada orduan zorionez egiten dizkiot marrazkiak. Ber- nardo ezagun dut oso, Ereineko ekipoa osotzen bait dugu eta nire irudiak atsegin dituela- koan nago.

A.— Zuk kanpoko haur lite- ratura eta baita bertokoa ere, biak ezagutzen dituzu. Non ikusten duzu geurea bestearekin alderatuz gero?

Asun.— Oso ondo ikusten dut, begira bestela liburu hau berau. Kategoriaren aldetik de- na ematen diot, osoa, geureari: kontua zera da, oso liburu gutxi saltzen dela: hara hor kakoa. Saldu barik ez dago dirurik eta dirurik gabe ez dago gauza be- rria egiterik eta lanik gabe ge- ratzen gara.

A.— Berau duzu bizibidea? Beste argitaletxeren batentzat lan egiten duzu?

Asun.— Berau eginez bizi naiz, bai. «Destino» etxearekin lau liburu ditut argitaratuta eta bosgarrena ateratzera noa las- ter: heurretarioko bat birritan izan da saritua, Colombian be- hin eta Catalanynan bete behin. «Altea»rekin ere egiten dut lan eta gero, bada, «S.M.»rekin, testu liburu bat egin dut «Anaya»rentzat: nahi duen edonorekin.

A.— Epaimahaitakoenak eze- zik beste inoren kritikarik ja-

sotzen duzu, umeengandikoak eta? Baduzu heurrekin kontak- turik?

Asun.— «Destino»k argitara- tu didan serie horretako libu- ruetan —bat euskarara itzulia— «Munia» sailekoetan alegia, helbidea ematen diet umeei idatz diezadaten. Ume piloak idatzi dit. Datu ugari ematen didate eskutitzon bidez. Gero badira pasadizoak ere. Munia- ren azken liburuan, esate bate- rako, ume bat haginik gabe ge- ratzen delarik, kokrodiloekin hasten da ametsetan, ezin du jan eta oso txarto pasatzen du, laranja koloreko kokrodilo ha- ginbako bat datorren arte; el- karren lagun handiak bihurtzen dira biei haginak irteten hasten zaizkien bitartean; irteten hasi- takoan alndendu egiten dira el- karrengandik, haginik gabeko umearen arazoa konponduta amets antzeko baten bidez edo. Uztailean, liburu azokan libu- ruak sinatzen ari nintzelarik, andra bat hurbildu eta diost ze- ra, biziki eskertzen didala libu- rua, beraren alaba erori, hagi- nak apurtu eta oso txarto pasatu

duela, amets txar izugarriekin, amak berak liburua erosi eta umeak irakurri arte, liburua irakurri eta joan egin omen zaio bildurra umeari. Liluratuta ge- ratu nintzen.

A.— Ume literaturari buruzko teoriarik ezagutzen edo irakurt- zen duzu? Psikologikori edo?

Asun.— Bai. Baina zera ge- ratzen da, ez dudala lar sinesten teoria kontu hori. Pedagogoe- ken baita urtez behin inbentoa goitik behera aldatzen dizutela ikusten dut. Umeak hau, zera eta bestea behar duela esaten dizute eta gero ezetz. Ez dela horrela, alderantziz baino.

Asunekin luzaroan hitz egiten geratuko nintzateke, hainbat eta hainbat pasadizo eta xelegeke- ria bait du kontatzeko. Beste egunen batetarako uzten dugu. Beraren liburu bitxi eta + For- tuna — paketearekin uzten dut ateraino lagundu ondoren. Kan- poan. Bilboko paisaia astuna. Bego liburuetan behintzat amet- sak eragiten dituen Asunen mundua.

E. JIMENEZ

Igel hantuak serie amiragarrian

«Euskal herriko artixtak» Kanbon...

Larunbat arratsaldean erakusketak ziren tokietan ibili gara. Harritu gara (bis) lehenik ikusleen eta espozatzaleen adina kontuan harturik: gehienek berrogei ta hamar urte baino gehiago zeukaten. Erakustokietako pieza ederrak. Gero, erakutsiak ziren margoen aurrean txokatuak egon gara: begira, Jesus Etxebarria zizelkariaren obretaz eta Itxaro Goikoetxearen margoetaz aparte ez dugu sufisientzia eta mediokritatea baizik ikusi. Trini, Paxkalline Regnier, Marie-Therese Peillen, Terexa Leremboure andereek ez dute ez imaginaziorik, ez eta inspiraziorik. Zergatik ez egia erran, askori gaitzituko bazaie ere, desastrea... Trikotatzen edo josten ariko balitzateke bezala margolaritzan ari dira andere horiek. Gainera gustu txarrez hantu lanak erakustera menturatzen dira... Eta muble erakusketan (aparte argazkiak eta Bobinen armairu inspiratuak) etzen hobekiago... Halarik ere, ongi ikasiak garenaz geroz, eta familiaz pixkat farisauak, bi elkarrizketa egin ditugu Kanbon, bat Terexa Seguin-Leremboure margolari «Euskaldun artixtak» batasunaren lehendakaria denarekin, eta beste bat prinzipioz «artixtak» den Manex Lanathoua poetarekin. Hona jasta...

ARGIA.— «Euskaldun artixtak» batasuna noiz, nola, zendako?

TEREXA SEGUIN.— Bi ziren asmo hori ukan zutenak: Manex Pagola eta Peio Ospital, biak kantari eta olerkari (!). Dei bat egin zuten iragan larrazkenean eta hamahiru-hamalau musikari, dantzari, olerkari, kantari, antzerkilari, margolari, zizelkari bildu ginen Baionan...

A.— Ze helbururekin?

T.S.— Bakoitzak gure xokoa

Kanbon, hiru egun iraun duen euskal edergintzaren festibal bat muntatu du «Euskal herriko artixtak» deitu batasunak: erakusketak, kantaldiak (Peio ta Pantxoa, Pipas, Etxamendi-Larralde, Martikorena: denak dinausoreak!), meza euskaraz kantatua (kasik inzidente diplomatiko bat sortu da Kanbon mezan erabili behar zen hizkuntzagatik), pilota partida bat eta bazkaria (ehun frankotan) bertsulariek animaturik, gai emailea Arbelbide apez progrea zutela. Joan gara beraz festa aipatu horrek zer gordetzen zuen ikustera. Harrituak gelditu gara...

ez dugu aski indarririk, egiten ditugunak zabaltzeko, eta bereziki oraiko tresnen (mass media) bitartez. Lehen urratsa fitxero baten muntatzea zen, euskaldun artixten zerrenda agenda batean sartzea eta zuzenbide baten ukaitea. Bestalde agertze lanaren egitea: erakusketak, gaia bada, dugun ahalen arabera, gure ideien entzun arazteko...

A.— Eta festibal hau zergatik antolatu duzue?

T.S.— Kanpotiarrak joanak dira, beraz lan gutiago dago hemengo jendeentzat, orduan Kanboko hiria hautatu genuen. Kostatik hurbil delakoz, artixta gehienak Baiona inguruan bizi dira, ikusleak ere bai, gainera hemen bada lekua. Ateak ireki dizkigute hemen: auzapezak, kontseilariak. Erreztasun guziak eskaini dizkigute: euskal

arteak ofizialtasun bat badu... Pizkundean sartu gara batasun gisa, eta Baionako Euskal kultur zentroak diru laguntza bat ematen digu...

A.— Ze ekartzen du horrelako ekintza batek?

T.S.— Hasteko elkar ezagutzea, diziplina diferentetan aritzen garenen artean elkar ezagutzea. Gero elkarrekin izateak ematen digu esperantza gehiago ezagutuak izateko. Artixta batek gogoan duena erakutsi behar du, ez du berarentzat bakarrik egiten lana. Arte mintzaira bat da: olerkariak hitza erabiltzen du, musikariak soinua, margolariak koloreak eta zizelkariak zura edo harria.

A.— Gaurkoa esperientzia positiboa da?

T.S.— Lotsak nintzen... Idukitzen zait jendea pasatu dela, eta artixtak batasun hortara ge-

ro ta gehio biltzen direla... Guk egiten ditugu gauzak, baina publikoak interesatu behar du. Publiko bat eta kritikoak sortu behar dira Euskal Herrian. Behar ditugu lokarriak sortu bestaldeko artixtekin, eta mundukoekin ere...

A.— Arteak ze tendentzia du iparraldean?

T.S.— Trinik erraiten du, bereziki zizelkaritzan badela lotura bat prehistoriako artearekin. Ez dakit nola esplika: senditu behar da. Guk artixtek ateratzen dugu euskaldun arima gure lanetan. Inkonzienteki. Margolaritzan adibidez sei emazteki gara... Nere influentziak? Diote Ramiro Arruek egiten duenarekin zerbait antza duela nere lanak... Ateratzen den bezala ari naiz. Izatu naiz toki askotan erakusketak ikusten, margolarien mintzatzen: asko begiratu dut baina guti ikasi...

Bueno, bueno, bueno...

Bigarren elkarrizketa Manex Lanathouarekin eraman dugu. Poeta horrek denbora asko eman du sail hortan zerbait serio errateko: lehenik ARGIAri buruzko ironiaz bete oharpenak ("zeruko ala infernuko"? Ez, mementoan lurreko!) ihardetsi zion zuen zerbitzariak), gero arropostu txarrrak. Kasik uzteketan ginen poetak mintzatzeko erabakia hartu zuenean:

ARGIA.— Zertako sartzen da zu bezalako artixta famatu bat horrelako batasun batean?

MANEX LANATHOUA.— Iduritzen baitzaut ez dela aski lanaren egitea, bereziki muble-gintzan mublea saldu behar delakotz. Elkarrekin posibilitateak ematen badiu gure lanaren erakusteko, orduan bere helburuak beteak ditu...

A.— Poeta bezala zer?

M.L.— Enetatz gauza bat argi dago: egurraren lantzea eta poesiarena ez ditut bata beste-

tik berezten. Orduan elkarte hortan poemen agertzeko laguntza bat baldin badut mu-bleekin nere osatasunean agertzen naiz...

A.— Zure liburua Parisen aurkeztu duzu: nola gertatu da hori?

M.L.— Parisen presentatu dut. Frantzian errana da nehor ez dagoela profeta bere herrian,

zorigaitzez... Euskal Herrian berdin gertatzen da: Kanpotik etorri jende interesgarriaren kurutzatzeko suertea delarik, haiak ikusten dute ze aberastasu-
sun duen gure lanak. Beste begirada bat badute...

A.— Baztertua senditzen zara hemen?

M.L.— Zorigaitzez herri alienatu batean gara, eta iduritzen

zaigu beti besten beharra badu-
gula... Gero artixta hitza ez dut maite, poeta naizela bon... Poe-
taren lana da gauzen sendia-
raztea, sensibilitatearen bidetik joatea, eta gauzak adieraztea. Sor arazteko jendeetan goza-
dura bat, atsegin bat ematen diozula. Zure lana hortan egina da... Jendeak ere behar bada beretik zerbait ezartzen du...

A.— Zure proiektuak zein dira?

M.L.— Poema liburu bat ateratzea. Denbora libre gehiago ukaitea izkiriatzen artzeko baliatzeko. Baina dirua ere irabazi behar da bizitzeko... Izkiriatzeko, baina ez bakarrik euskaraz, pentsatzen dutalakotz gutan badugula zerbait hartzeko beste hizkuntzetatik. Poemak baditut frantseskoak eta euskarazkoak...

A.— Euskararen mugatua senditzen zara?

M.L.— Ez, baina momento batzutan euskaraz sortzen zait, beste batzutan erderaz. Poema baten izkiriatzea musika baten sortzea da: hizkuntza batek badu musika bat, beste batek beste bat, musika horiekin giro bat sortu behar da. Zergatik ez bi hizkuntzetan musika berdina sortu, sendimenduak berdin erran bietan...

«Euskaldun artixtak» bata-sunekoek pentsatuko dute zinez festibal hau arrakastatsua izan dela. Guk gure aldetik, kritika bezala, kritika ere sortu behar dela diotenaz geroz, bi gauza eskatuko genieke: bat kalitateari kontuz egitea eta bestea, beren lerroetan gaztetasun/bizitasun gehiago sartzea.

Menturaz oraingoan gehiegi galdegitea da...

Itxaro BORDA

ASTERO ARGIA ZURE ETXEAN

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN DEITURAK

HELBIDEA Telefonoa

Herria Probintzia

Banku edo Aurrezki Kutxa

Sukurtsala Zenbakia

SINADURA

«Gastibeltzaren karabinak» obrarekin adinarora heldu dira

«Maskarada»: profesional batzuren poza eta negarra

Orain, obrari irteera emateko, heuren aldetik «bilatu behar dute bizitza», sortutako zuloa estali nahi badute. Guzti horretaz luze mintzatu zaizkigu.

Arratsalde osoz entsaiu orokorra zeukatenez, hurrengo goizerako utzi behar izan dugu elkarrizketa. Biharamunean, goizetik eta kafe baten aurrean, Marc Legasse-ren «Gastibeltzaren karabinak» obraren nondik norakoa azaldu digute.

Estrenaldia Lekeition egin zuten abuztuaren 14an, eta ordutik hona jo eta kean dabilta obra hobetzen, eguneroko entsaiuaz. Astearte honetan berriro errepresentatu dute, Gasteizko jaialdian.

Obra honek suposatu dituen zailtasunei buruz galdegin diegu.

MASKARADA.— Lehenengo kontua textua egokitzea izan zen. Gidoia Santi Gurrutxagak eta biok egin genuen —Karlos Paneda dugu solaskide—, orain bi urte hasita, eta gero, Lekeition egin genuen konzentrazio batetan, dramatizazioa eta elkarrizketak burutu genituen. Azaldu zen lehen zailtasuna obraren kutsu poetikoa izan zen. Hizkuntza poetikoa mantendu nahi izan genuen, baina bide batez ulerterraza egin, publiko helduak, eta askotan ez oso ondo alfabetatuak ulertzeko moduan. Bestalde pertsonaia piloa deskribatzen da, eta gero horietariko asko desagertu egiten dira, besterik gabe. Horietarik batzu kendu egin ditugu. Beste zailtasun bat zera izan zen, obra leku diferente askotan kokatu egiten dela. Hasieran esaterako, munduan zehar egiten den ibilaldia agertzen da, eta guzti hori problematikoa zen. Azkenean zortzi eskenetan garatu dugu obra osoa.

ARGIA.— Obra honek zailtasun guzti horiek aurkezten bazituen, zergatik aukeratu zenuten hau eta ez beste edozein?

M.— «Gastibeltzaren karabi-

Benetan pozgarria. «Maskarada»koen azken antzerki lana ikustea gozamen da. Literatur textua ondo egokituta dago, eskenografia primerakoa da, jantziak eta girotasuna oso zainduta, eta interpretazioa izugarri hobetu dute azken urtetik hona. Aurrerapausu erraldoia eman dute Maskaradakoek, baina Gobernuaren mekanismoek ez dute neurri bereko erantzukizunik eman.

nak» Maskaradaren proiektu zaharra zen, aspaldidanik egiteko gogoia geneukan, gure linean bete bete sartzu egiten delako. Orain arte ez dugu ez aktore nahikorik ez mediorik ezta posibilitaterik eduki, baina hau da benetan betidanik guk egin nahi izan duguna. Dario Fo-ren «Pistolaren begi zuri beltzak», honelako bat egiteko kapaz ginen ikusteko izan zen. Hura ondo irten zenez, hau egiten saiatu gara.

Bitartean beharrezkoa zena egin dugu: kale antzerkia, umeentzako, etab. baina gurea helduentzako antzerkia egitea da.

A.— Eta zehazki, zergatik Marc Legasse-ren hau?

M.— Hasteko, autore komertziala behar genuen, jadanik ezaguna dena, eta horregatik hartu genuen Dario Fo. Dena den euskaraz egin behar zen, nahiz eta komertziala izan. Gastibeltzaren karabinaren kasuan, asko gustatzen zaigulako hartu dugu, eta hemengo gertaera bat kontatzen delako, gaur egungo historiarekin zerkusi handia daukana. Euskaraz izateaz gain, zerbait esaten du, mezua dauka, hemengoa da.

Bestalde, jakin nahi genuen momentuon hemen, hau bezalako obrentzat lekuri dagoen ala ez.

A.— Orduan, obra honek zuentzak adinaroa suposatuz gain, publikoarentzat ere adinaroa izan daitekeela pentsatzen duzue.

M.— Zentzu batetan bai. Beste obrarekin Gasteizera joan behar izan genuen batetan, euskaraz zela eta inor ez zela egongo pentsatu genuen, eta gero a tope egon zen, bete beterik. Eta normalean honela izan da. Denetara 80 ekitaldi bete genituen, eta hori erdarazko batentzat asko bada, pentsatu euskarazkoentzat zer den, arrakasta osoa. Hala ere, ezin esan euskarazkoak erdarazkoekin

parekatu daudenik. Euskaraz egindako batek laguntza handiagoa behar du. Ikuslego potentziala askoz ere txikiagoa da, eta administrazioak lagundu behar du lokal alokairuetan, etab...

A.— Orduan Administrazioaren laguntza ezinbestekotzat jotzen duzue?

M.— Begira orain gertatzen ari dena, azken urteotan. Taldeak eramateko eta ekitaldiak antolatzeke ardura gobernuak hartu du, eta orduan bakarrik bere zirkuito ofizialak muntatzen ditu. Bitartean, inizatiba pribatuaz ekitaldiren bat muntatu nahi duen euskaltegi edo kultur taldeak, ez du diru nahikorik, eta administrazioetik ere ez du laguntzarik jasotzen, beraren zirkuitoa jadanik muntatuta duelako. Prozesu hau gure kalerako doa, ez bagara zirkuitoan sartzen, eta jarri dituzten balditzetan, gu ez gara sartuko, beste batzu bezalaxe.

A.— Zeintzu dira zirkuito horretan ez sartzeko arrazoiak?

M.— Arrazoi batzu daude, eta behar bada dena esatea luzeegia litzateke. Lehenengo eta behin, gure oraingo muntaia oso garestia da, kilo batzutako zuloa sortuta dugu, eta guzti hori bete beharra dugu. Gober-

nuak egiten duena zera da, berak lokala alokatzen du, propaganda antolatzen du, eta gero salmentak eskasak badira, 80.000 pezeta lortu arte bete. Beraz, talde batek diru piloa ateratzen badu takillan, dena berarentzat, eta gutxi ateratzen badu, 80.000 atera arte gobernuak betetzen du. Honekin guk dirua galtzen dugu. Karabinen muntaia oso kostoso da. Denetara hamahiru pertsona gara, bederatzi eskenan, eta dekoratuak, jantziak eta abar garestiak izan dira. Gure cachet-a 180.000 pezetatakoa da, eta gobernuaren 80.000 pza. baino ez gurek hartuko. Bestalde hori baino gehiago ateratzea bakarrik da posible sarrera garesti jartzen, eta hori ez da irtenbidea.

A.— Beste arrazoi batzu ba daudela aipatu duzue.

M.— Bai, azken urte honetan administrazioaren aldetik antzerkiarekiko jarrera negatiboa goa igarri dugu. Kargudun batek zera esan zigun, berari antzerkia ez zaiola gustatzen, eta lehen heltzen ginen instantziataraino orain ez dugu heltzerik.

Hemengo talde guztientzat dagoen presupostua, Katalunian talde bakar bati ematen zaio. Urtean hogeit mila bino

ematen ez dutenez, benetako buru-haustekak eduki behar dituzte guztien artean banatzeko. Kalderilla da. Gobernuari interesatzen zaiona zera da, bere buruari propaganda emango dion zerbait antolatzea, kasu honetan zirkuitoa. Gainera, muntaia horretan sartuta gobernuaren morroi sentituko ginateke, zentzu guztietan, talde babestua eta Alderdikoak bagina bezalaxe.

A.— Eta zuek, zirkuitotik kanpo gelditzen zaretela, zer irtenbide daukazue?

M.— Oraingoz daukagun premia mantentzea da, zeren dugun zuloaz errazena baita enbargatuak izatea. Gu herrietan eta bestetan ekitaldiak lortzen ahaleginduko gara, baina cachet horrekin guztiz zaila da. Ez da erraza diru hori ordain dezakeen talde edo antolatzailek aurkitzea, atzean administrazioaren laguntza ez badago.

Hala ere ez gaude damututa. Guretat momentu horretan oso inportantea zen sartu garen mobidan sartzea. Bestela antzerki mundu honetan urtetan egon gintezke beti gauza bera egiten, gainbizitzeko eta aurrea egiteko helburu bakarraz.

Kale antzerkia eta umeentzako antzerkia egiten egongo ginen urtetan, eta horixe da talde eta pertsona batzu erretzeko modu errazena.

Salto kualitatibo hau eman behar genuen, azken batetan gauza bera baita taldea uztea ez-gustoko gauzak egiteagatik edo dena enbargatu egin digutela. Honela behintzat aurrera ateratzeko asmoa dugu. Beste irtenbiderik ez geneukan. Egoera bortxatu nahi izan dugu gauzak nondik ateratzen diren ikusteko.

Gure aldetik esateko gauza gehiagorik ez dago. Maskarada-koak utzi ditugunean, «Gastibeltzaren karabinak» obrarekin esperantza azaldu digute, baina prebisioa ere bai. Dagoneko ba daude kale antzerki eta ume antzerki berriak prestatzen, eta lehen bezala jaialdi eta euskararen aldeko ekitaldietan parte hartuko dute, bizi behar delakoa, baina aspaldikoaren proiektua buruturik dago, eta edonon antzezteko prest. Egin duten esfortzua begi bistan dago. Inon espezialistarik ez da izan behar horretaz konturatzeko. Orain ikuslegoak dauka hitza.

Laura MINTEGI

musika

● “Flannery eta bere astoki-loak”, haurrei eskainia.--

Duela zenbait hilabete iragarri genuen Bernardo Atxagaren ipuin eta kanta-letra batzu liburutan, diskotan eta telebistatik emateko proiektu haundi bat zegoela. Honez gero, diskoarena kasik eginda dago, nahiz eta azken orduko prolema batzu nolabait konpondu behar izan. Hasiara batetan “Ivan eta bere animalia” izango zela pentsatua bazegoen ere, azkenean horretarako pentsatua zeukaten kantariak hutsegin eta beste bat bilatu behar. Diskoaren alde musikala burutuz ibili ohi den Juan Carlos Pérezek eta Atxagak berak azkenean Oñatiko neska gazte bat aukeratu dute, Monique izenekoa eta horrekin batera diskoaren izenburua bera ere aldatu ondoren, aspaldi osatua zegoen oinarri musikala ahotsez osatzeko aukera izango dute azkenik. Laster kalera ateratzekotan beraz.

● **Ruper Ordorikak bere hirugarren diskoaren grabaketa amaitu.**-- Irailaren hasierako egunetan sartu zen Ruper Ordorikak “Elkar” diskoetxeak Lasarten duen grabaketa-estudioan, eta bizpahiru astetan grabaketa soilaren aldia amaitutzat emana du dagoeneko. Aspaldi iragarri zuen oñatiarrak bere iraupen luzeko hirugarren diskoa urte bukaerarako irtengo zela, eta badirudi halaxe izango dela. Badirudi Ruperrekin jotzen duen taldea iadanik zeharo bat eginda ageri da, eta eboluzio horretan diskoaren grabaketak suposatu duen aurrerapausua haundia izan omen da.

komikiak

● **“Nemo Txikia”, klasiko bat euskaraz.**-- “Ttartalo” argitalpenen barruan, komikiaren munduan klasiko zaharrenetako bat argitaratuko da euskaraz, Winsor McCay-ren Little Nemo hain zuzen ere, 1905 urtetik aurrera egindako komiki hauek berezitasun asko dituzte baina batez ere beraietan gehien harritzen duena zera da: zein urtetan eginda dauden kontutuan hartuta daukaten imajinazioaren tratamendua eta baita kolorearen ere. Horrek ondorio bezala ekartzen du haurrentzat eginda ba-

euskal kulturaz

Sabin

TXU TXU

dira ere praktikan edonor gozatze-ko modukoak izantea. Orrialde bako-
karreko ametsak edo ipuinak kon-
tatzen dituzte komiki hauek eta be-
tiere pertsonaia beretsuen inguruan
dabiltza.

liburuak

● **Etxarren, nobelagile berri bat aurki.**-- Jean Baptiste Etxarren Garaziko gazte bat dugu, nahiz eta orain arte literatur emaitza haundirik argitaratu ez, hilabete bat barru nobela bat argitaratuko du. “Elkar”en “Orhi” sailean emango da argitara eta esan beharra dago nobela baserri girokoa dela. “Lehen Urbian” izango da izenburua eta Urbia akzioa gertatzen deneko herriaren izena da. Idazle berri hau orain arte Iparraldeko literatur zirkuluetatik ibili gabea dugu, eta pentsatzekoa da lehen nobela honek nolabaiteko lantza mendua erakarkiko diola. Behintzat, hemendik aurrera kontutan hartze-ko beste izan bat izango da Jean Baptiste Etxarrenena.

● **Arestiren nobela bakarra edizio berri batez.**-- Oso ezaguna ez bada ere, Gabriel Arestik kapituluz kapitulu nobela bat argitara eman zuen “Egan” aldizkarian. Aldizkariaren zenbaki bakoitzean zati bana argitaratu zuelarik, oraingoan zati guzti horiek bildu eta kaleratzeko bitartekoei ekin diete “Erein” argitaletxeak. Ernai, beraz, izenburuari: “Mundu munduan”. Argitalpen honen bitartez olbidotik erreskatatu nahi den obra inportante honek Karmelo Landa unibertsitate-irakaslearen hitzaurre bat eramango du, aurkezpen eta justifikazio modura edo. Hauts zaharrak harrotuz, beraz.

● **“Karteroak beti deitzen du bi aldiz”.**-- Zinema gutxienez bi bertsio dituen “Karteroak beti deitzen du bi aldiz” deritzon nobelak euskarazko bertsioan argitaratuko da zenbait aste barru. Xabier Olarra izan da itzultzailea, Borden egindako ikasketa batzuren parada profitatuz. James J. Cain nobelagilearen idazlan honek azkenean euskarazko liburugintza benetako nobela beltz batetaz hornituko duela pentsa liteke, jatorriz euskaraz egindako hainbeste saio frustraturen ondorioz. “Elkar”ek bere gain hartuko ditu argitalpen-tarteko guztiak, eta bertako arduradun batek esan digunez nobela honen bidez ea gisa honetako nobela itzuli bat bestelakoak baino zer edo zer gehiago saltzen ote diren froga egiteko asmoa dute, gainerako itzulpenen argitalpen-saioek us-te baino dezente gutxiago saltzen omen dute eta.

aldizkariak

● **“Jakín”, antzerkiari emana hurrengoan.**-- “Jakín” kultur hiruhilabetekariaren hurrengo zenbakia antzerkiari buruzko txosten luze batez horniturik joango da, txosten horrekin aldizkari horretako gai monografikoaren atala bete-ko delarik. Horretarako, uda baino lehenago aurrezki-kutxa batetako kultur aretoan egindako ihardunaldi batzuren transkripzioa egingo da. Bertan, Lukaz Dorronoro, Martin Idiakezek, Daniel Landart, Mikel Antza, Eujenio Arozena, Patri Urkizu eta antzerkizale zerrenda apur bat kuzexegoa izango da “Jakín” honetako staffa osatuko duena.

● **16. “Susa”, itzulpenari buruzko dossierrarekin.**-- Azkenekoa uda baino lehen atera bazen, hurrengo “Susa”rako dagoeneko erredakzioari azken ikutuak ematen ari zaizkio eta ohizko sekzio eta kolaborazioetatik aparte, erdiko dossier nagusia itzulpenari buruz joango dela iragar dezakegu. Bertan, itzulpenarekin arrazoin baten-gatik edo bestegatik itzulpenarekin zuzenean erlaziorik duten jendeen eritziak agertuko dira, inkesta bidez nahiz elkarrizketa bidez. Hamaseigarrena, beraz, badator.

ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA
HIRUHILABETEROKOA

Helbidea: Urbietta, 7-3.a
Posta Kutxa, 361
Telf. 42.99.45
20006-DONOSTIA

aldizkariaren harpidedun izan nahi dut

Izena

Nombre

Bizilekua

Domicilio

Herria

Población

Bazkuna Herria

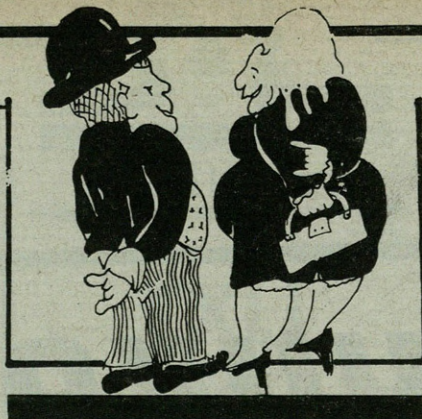
Entidad Población

Bulegoa k/k Z^a

Sucursal N^o cta./cte.

Harpide saria 1.750 pta.

Precio suscripción

ITZULPEN XELEBREAK

Duela gutxi lagun batek, bere udalletxean jarri zuten euskarazko proba baten kopia bidali zidan. Proba horretan, Siadecok Euskal gobernuan, euskararen erabilpenari buruz egindako txostenaren zati bat agertzen zen itzultzeko. Jarri zieten, Hezkuntza Sailari zegokiona zen, eta euskaratik erdara itzuli behar zen. Denak EGA-dunak.

Testuak zioen hezkuntza sailako langileek horrenbeste zekitela euskarara, horrenbeste erabiltzen zutela, horrenbeste txartel, gutun eta paper zeudela euskaraz, edo elebidun, etab...

Itzulpena hau izan zen: los trabajadores de colección educación

AXOLIK EZ

Aurrezki kutxan dirua ateratzeko itxoiten nengoela, elkarrizketa hau somatu nuen baserritar eta kaletar baten artean.

Baserritarra, taloia kobratzera zihuan eta kaletarrak ikusi egiten dio «beinte millones» daukala jarrita.

— Aizu, «veinte millones» «v»z idazten da.

— Ondo zegok, jar ezak hik «v»z eta ea ematen dizkiateen!.

MOZKORRA

Mozkor-mozkor eginda etxera sartzen da. Handik ordu laurden batetara kristoren oihuak botatzen dizkio emazteari:

— Maritxuuuuuuuu! Maritxuuuuuuuu! Argia piz ezazu! Uste dut gizon bat dagoela gure ohe azpian!

— Lasai zaitez, zu zara eta!

NAHASKETA

Antiguon kontatu zidaten pasadizo hau, hango ezagun bati gertatua. Gizonak zazpi urteko alaba zeukan, eta nonbait, «aparatoa» jarri nahi zion ahoan. Esan zioten bestaldean baze-goela dentista oso on bat, horrelako gauzak merke samar egiten zituen. Telefonoa hartu eta biharamunean hotsegin zion.

— Egunon! Begira, nik alabari aparatoa jarri nahi diot.

— Aparatoa? Ongi da, zatoz datoreen astean, eta jarriko diogu.

— Eta ez da arazorik izango, ez?

— Ez, ez, lasai. Ez du batere konplikaziorik.

— Nire alabak zazpi urte baitauzka.

— Zazpi urte? Aizu.... zuk norekin hitzegin nahi zenuen?

— Nik? Dentistarekin.

— Barka ezazu, ni ginekologoa bainaz.

HAUNDI NAHIAK

Badaukagu herrian, uste haundiak izan ohi dituen horietako bat. Aurreko batetan «harribitxi» batzu zituen erraztun bat erakutsi zigun. Noski, denak faltsuak ziren.

— Ikusten al duzue? —esaten dio nire lagun bati— Harribitxi honek bakarrrik, milioi bat baino gehiago balio du.

— Orduan, botilak izugarrizko balorea izango zian!

ZINEMAN SARTZEKO

Badakizue, Pirineotatik aspikaldeko herri hauetan, katalandarrek daukatela berekoi fama. Ba eskozesak ere, ba omen dute fama hori beste alderdi batzutan. Istorio hau kontatu zidaten froga gisa: Eskozes bat kola egiten ari da Londoneko antzoki baten aurrean, bere andregaiia itxoiten. Bapatean, aspaldiko lagun bat inguratzen zaio eta esaten dio:

— Kaixo! Zer habil hemen bakar-bakarrrik?

— Andregaiarekin gelditu nauk hemen, antzerkia ikustera joateko.

— Hemen gelditu haiz? Beno, beno... hi erotuta hago! Antzoki barruan gelditu behar huen eta horrela ez huen bere sarrera ordaindu beharko...

— Ez legoke gaizki, baina orduan, nork ordaindu behar zuen nirea?

RUBENS BAT

Zinemaldia dela eta, Donostialdean txotxolo portzentaia dexeñte igotzen da. Victoria Eugeniako aretoan esaten omen dio batek besteari:

— Ba azkeneko filmea egitera Hollandara joan nintzen eta oso gauza interesgarriak lortu nituen; ederrena erositako «Rubens» izugarri bat.

— Zenbat eserlekutakoa? —erantzuten dio «famatu» berriak.

PORRONTXO BERTSO PAPER LEHIAKETA / 1985

ARDOAK SUDURRARI

Joxe Antonio LAZKANO «DONOSTI» (2.en Saria)

Beltza naiz ta zuria
iluna ta argi
kupela det etxea
eskerrak berari
sarri gertatzen dana
eranda geiegi
argi bat egon eta
ikusten dira bi.

Usainka asi zaitez
hemen sudur jauna
nai badezu bilatu
ardo zar iluna
nik baditut graduak
ta naiz ezaguna
pobre ta aberatsak
berdintzen dituna.

Askotan usaitzen ez
badezu errua
soñu ta zalaparta
txistu ta marrua
arnasik ezin artu
etzaude arrua
menderatzen zaituna
baita katarrua.

Naiz edari bat fiña
berotzen det bela
deskuidatzen danari
pasada epela
moteltzen det gizona
utzirik totela
ta erre egiten det
askoren gibela.

Preso sartu ninduten
kupela batian
geroztik emen nago
ainbeste urtian
jakin zazu sudurra
ez nabil pakian
zure porrontxo ori
gorritu artian.

Maiz dezu katarrua
gañera mukia,
zikinkeriz betea
barrenen tokia
berdin da sudur aundi
edo ta txikia
bi zulo txar oiekin
etzera egokia.

Ardoa ona dezu
neurriz edatean
kentzen du egarria
unetxo batean
indarra dauka baina
ez beti kaltean
illak ere piztutzen
ditu instantean.

Batzuentzat sudurra
besteentzat zotza
badirade lodiak
eta bada motza
luzeak eta meak
ta punta zorrotza
bi zulo zikiñekin
ematen du lotza.

Zer ona dan ardoa
noa esatera
edari oberikan
munduan ote da
asi baino lenago
inor edatera
zenbat komeni zaion
kontuak atera.

Ardoa eran zazu
bizitzeko alai
eta sudur gaxoa
ontzeko ere bai
ardoari eskerrak
gu egiten anai
ardo zaleok gera
beti berdiñ non nai.

ETB-KO GREBAREN ONDORENGO BATZU

EZIN hasiera negargarriagoa egin digu Gorordo jaunak bere EITBratzearen lehen deklarazioetan. Langileekiko negoziaketetan eta itxuraz hain esku zabalki eta jarrera majoan agertu bada ere, ezin gauza bera esan Telebistaren kontzepzioei buruz emandako hainbat eritzietaz. Badirudi duela urte bitako polemika bera aurten errepikatu egingo dela, hots, ETBn erdera sartzearena. Hori bai, gai beraren inguruan birritan ibiltzeak gauza on bat du: posible dela aurrenekiotik ikastea eta lehengo hanka-sartze beretan ez erortzea.

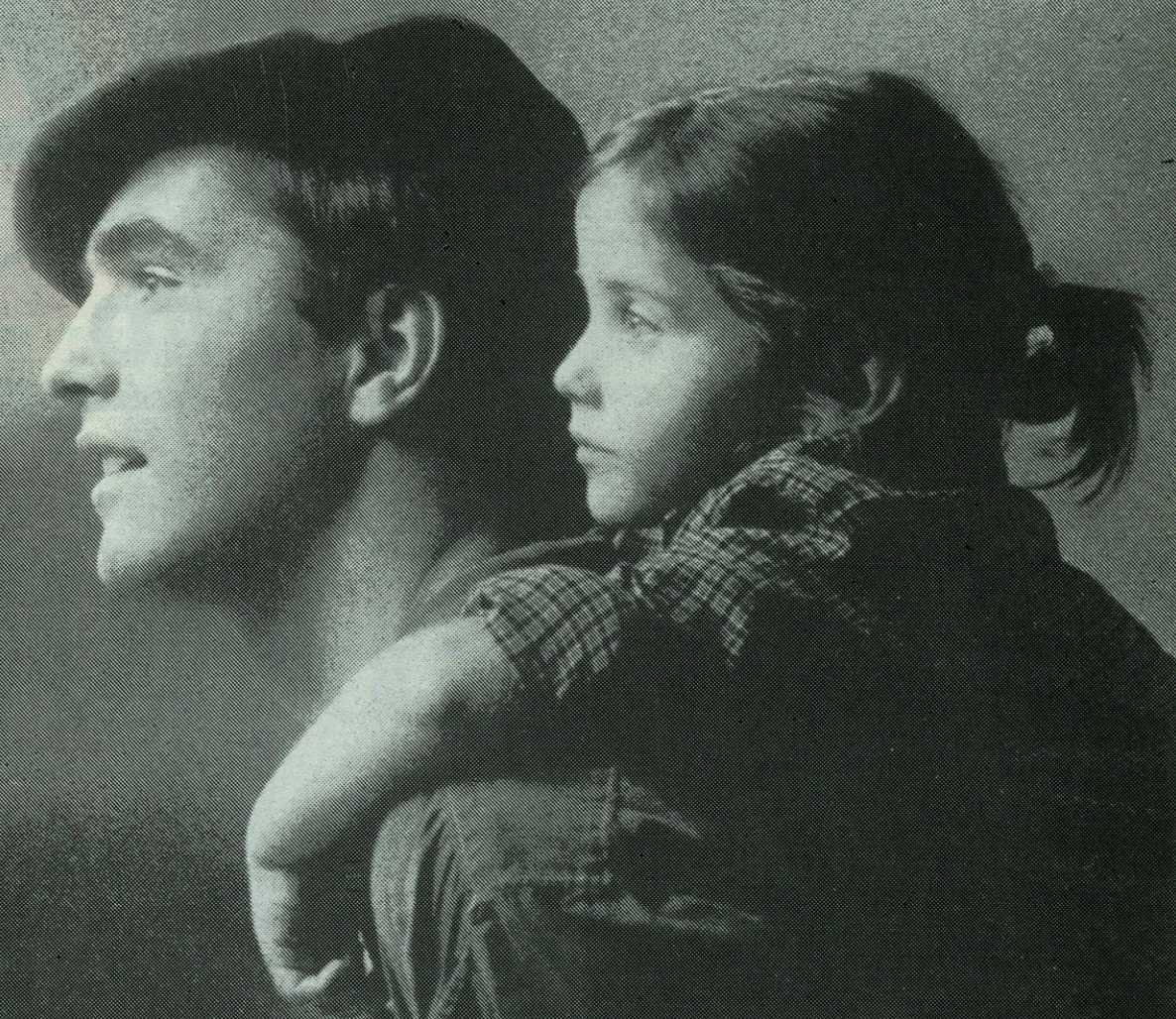
Informatibo bat erderaz sartzeari buruzko polemika hartan, nik uste, argi geratu zen erabaki politiko hauetan alperrik dela arrazoiez ezer frogatu nahi izatea. Komunitate politiko batetako presupostu miseraleak ahal den modurik komenigarrienean banatzen ibiltzen diren behe-politiko horien burutan errentabilitate politiko zuzena baino ez bait da bilatzen, eta gogorra da esatea, baina planteiamendu horietan euskarak ez du itxuraz baino errentagarritasunik ematen. Arrazonamendu topiko horrek ez du argitasunik ematen; EITBko Adminitrazio Kontseilukoak eta geu mundu desberdinetan bizi garela egiaztatze-ko balio digu baina. Bakoitzak bere interesak eta bere indarrak erabiltzen ditu, eta auzi honetan ere hala erabakiko da.

Josu LANDA

GAI honetan agian argibiderik eskain dezakeen zerbait esatekotan, elkarrizketa informal batetan Amatiñori berari entzundako komentario bat aldatuko dut hona, hemendik aurrera ETBko euskara-planteiamenduekin gertatu daitekeena argitzearren: «ETBn erdera sartzearen auzian, txarrena ez da sartzea bera, txarrena da horrek ez duela mugarik». Eta egia da: %10 erdera sartzeko erabil daitezen arrazoin berak erabil daitezke %80 sartzeko. Eman daitezkeen arrazonamenduek (bere garaian eman zirenak barne, noski) erdera sartzea ala ez erabakitzea hartzeko balio dezakete, baina ez sartze horri muga kuantitatibo bat jartzeko. Hortxe datza, auzi mingarri honen alde mingarriena.

Eta hortxe arituko dira oraingo txandan tokatutako politikoak, batetik portzentaia egokiena %24,5 dela eta besteak, berriz, %54. Alperrik izango da ondoan dauden telebista erdaldun hutsek zein paper jokatzeko hutun kontutan har dezaten eskatzea, hori ez omen da haien zeregina beste telebista horiek ez bait daude haien menpe, beste telebista horiek ez bait dira haien tresna politikoak.

EUSKAL Telebistako grebak iraun duen bitartean, zuzendaritzaren kontra zuzenduz den guztiok ur tanta baten modura bildu eta batu dira, eta grebak ondorio onik izan badu horri esker izan dela aitortu behar. Areago, greba honetan zuzendaritzaren kontra hainbeste jende eta hain giro eta pentsamolde desberdinetako jendea bildu bada, premisa eta helburu bakarraren inguruan bildu dela pentsatu behar da: Amatiño ETBtik botatzea. Eta helburu biltzaile hori desesperaziozko formulazio batez aurkeztu izan da: Amatiñorekin baino okerrago egotea ezinezkoa da. Badirudi lan erlazioen aldetik tesi hori nahiko egia ebidente dela. Esan nahi baita nahiko zaila dela arazo laboraletan eta beste zenbait barne erlaziotan Amatiñorekin bezain txarto funtzionatzea, eta zuzendari berriarekin harekin adina haserre eta ezinegon sortzea. Imajinatzen eta asmatzen zailagoa dena zera da: ETB politikoki (eta linguistikoki, batez ere) oraingo zuzendaritza berriarekin Amatiñorekin baino zuzenago ibiliko ote den jakitea. Patuaren indar zorigaitzokoa itxuraz baino ez bada ere sinetsiz, geroari gauza bakarra eskatu nahi genioke: ez gaitzala aurrerantzean Amatiñoren nostalgia sentitzera eramanez. Geroen tripak beste batek jatea mingarria bada ere, bakoitzak bereak horzkatu behar izatea are mingarriagoa bait da.

GAZTEA. BIZIA. ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

CREDITOS

CAR

"Problema Resuelto"

Para todo, para todos.

La Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa le ofrece una amplia gama de Créditos. Créditos para todo. Y para todos.

Para resolver pequeñas y grandes necesidades. Para hacer realidad muchas ilusiones. Y hasta para salir de algún apuro.

Téngalo en cuenta. Y cuando tenga un problema consulte a la Caja de Guipúzcoa. Y problema resuelto.

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak Kreditu-aukera handi bat eskaintzen dizu. Gauza guztietarako kredituak. Eta guztientzat.

Kredituak, beharizan handi eta txikiei erantzuteko. Ilusio asko bete ahal izateko. Apuroren batetik ateratzeko ere bai.

Badakizu ba. Arazoren bat daukazunean, zatoz Gipuzkoako Kutxara. Zure arazoa erabakita geratuko da.

Para comprar muebles, electrodomésticos y cualquier otro bien de consumo y pagar hasta en 36 meses.

Para comprarse un coche y pagarlo sobre la marcha, hasta en 48 meses.

Para comprar una vivienda o para hacer reformas en su vivienda actual.

INFORMESE EN CUALQUIERA DE NUESTRAS SUCURSALES.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA